

مجموعه سؤالات طبقه‌بندی شده امتحانات نهایی

فارسی دوازدهم

رشته‌های تجربی - ریاضی - انسانی - معارف

از خرداد ۱۳۹۸ تا مرداد ۱۴۰۳

■ درس ۱ تا ۱۸ ■ درس به درس ■ همراه با پاسخنامه

گردآورنده: ولی مسعودی

۰۹۱۱۱۷۸۱۷۰۷

valimasoudi44

www.valimasoudi.ir

بارمبندی فارسی (۳)، پایه دوازدهم

نمره	موضوعها	قلمروها
۱	معنی واژه	زبانی نمره ۷
۲	املای واژه	
۴	دستور	
۳	آرایه‌های ادبی	ادبی نمره ۵
۱	تاریخ ادبیات	
۱	حفظ شعر	
۴	درک مطلب	فکری نمره ۸
۲	معنی و مفهوم نثر	
۲	معنی و مفهوم نظم	

* یادآوری:

◀ پرسش‌های **آزمون نوبت دوم** و **شهریور از کل کتاب** به نسبت **۱۰ نمره (نوبت اول)** و **۱۰ نمره (نوبت دوم)**، طبق بarmبندی جدول فوق می‌باشد.

◀ پرسش‌های مرتبط با بخش **حفظ شعر** در **نوبت خرداد** و **شهریور** به **تمامی «شعر خوانی»** های کتاب اختصاص می‌یابد.

بخش اول ← از سؤال ۱ تا ۲۲۷ ← نوبت اول (درس ۱ تا ۹)

بخش دوم ← از سؤال ۲۲۸ تا ۴۷۴ ← نوبت دوم (درس ۱۰ تا ۱۸) + سؤالات ترکیبی

نوبت اول

بخش اول <

درس ۱ تا ۹

از سؤال ۱ تا ۲۲۷

مَلِکَا، ذَکَر تو گویم

ستايش ❁

قلمرو زبانی

معنی واژه

- ۱- در بیت زیر، یک برابر معنایی مناسب برای واژه «شادی» بیابید. (خرداد ۱۴۰۱)
همه عزّی و جلالی، همه علمی و یقینی / همه نوری و سروری، همه جودی و جزایی
- ۲- عبارت «حرکت به سوی مقصدی برای به دست آوردن و جست‌وجوی چیزی» در توضیح کدام واژه آمده‌است؟ (دی ۱۴۰۱)
الف) اتراق / ب) پویدن / پ) مشایعت / ت) وصول

املای واژه

- ۳- املای درست را از داخل کمانک برگزینید. (خرداد ۱۴۰۳)
تو حکیمی تو عظیمی تو کریمی تو رحیمی / تو نماینده‌ی فضلی تو سزاوار (ثنایی / سنایی)
- ۴- در بیت زیر یک غلط املایی بیابید و درست آن را بنویسید. (خارج ۱۴۰۲)
نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم نگنجی / نتوان شبخ تو گفتن که تو در وهم نیایی

دستور

- ۵- یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی در بیت زیر بیابید. (خارج ۹۹)
ملکا، ذکر تو گویم که تو پاکّی و خدایی / نروم جز به همان ره که توأم راه‌نمایی

قلمرو ادبی

- ۶- با توجه به بیت زیر، پاسخ درست را برگزینید. (شهریور ۱۴۰۱)
آرایه‌ی بارز بیت «همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی / همه بیشی تو بکاهی، همه کمی تو فزایی»، تضمین است یا تلمیح؟
- ۷- در بیت زیر شاعر از کدام آرایه‌های ادبی بهره برده‌است؟ (دو مورد) (خارج ۱۴۰۰)
لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید / مگر از آتش دوزخ بودش روی رهایی

قلمرو فکری

- ۸- جمله «با خرد و دانش خود آنچه خواهد، تواند. سنجش نیروی او در توان ما نیست» با کدام گزینه تناسب مفهومی دارد؟ (خرداد ۱۴۰۳)
الف) نتوان وصف تو گفتن که تو در فهم نگنجی / نتوان شبّه تو گفتن که تو در وهم نیایی
ب) همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی / همه بیشی تو بکاهی، همه کمی تو فزایی

پاسخ

- ۱- سرور: شادی، خوشحالی / ۲- ب / ۳- ثنایی / ثنا (ستايش، سپاس) هم‌آوا با سنا (روشنایی) / ۴- «شبخ» غلط است. (درست: شبّه) / شبّه: مانند، مثل، همسان / شبّخ (جمع أشباح): سایه، سیاهی، شخص / ۵- ترکیب وصفی: همان ره / ترکیب اضافی: ذکر تو
- ۶- تلمیح / مصراع اول: عالم الغیب و الشّهاده: [او] دانای نهران و آشکار است / مصراع دوم: اشاره به آیه «تُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ» (هرکه را بخواهی عزیز می‌گردانی و هرکه را بخواهی خوار و ذلیل می‌کنی) / سایر آرایه‌های بیت: تضاد: بیش و کم - بکاهی و فزایی / جناس ناهمسان (ناقص): غیب و عیب / ۷- مجاز: لب و دندان (تمام وجود) / مراعات نظیر: آتش و دوزخ: / ایهام تناسب در واژه «روی»: ۱- امکان (معنی قابل قبول در بیت) / ۲- چهره (معنی غیر قابل قبول) که با لب و دندان تناسب دارد.
- ۸- الف (ناتوانی انسان از درک و توصیف خداوند)

شکرِ نعمت

درس یکم

گنج حکمت: گمان

قلمرو زبانی

معنی واژه

۹- برابر معنایی واژگان روبه‌رو را در عبارت زیر بیابید و بنویسید. الف) رَز ب) بالیده (خرداد ۱۴۰۳)
«عصارهٔ تاکی به قدرت او شاهد فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته.»

۱۰- معادل درست توضیحات زیر را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) کمال توجه بنده به حق و یقین بر اینکه خداوند در همهٔ احوال، عالم بر ضمیر اوست. (مراقبت / مکاشفت)
ب) کسی که دیگری فرمان او را می‌برد (مطاع / مطیع)
ج) روی گرداندن از کسی یا چیزی (اهمال / اعراض)

املای واژه

۱۱- در کدام‌یک از گزینه‌های زیر غلط املایی وجود دارد؟ درست آن را بنویسید. الف) عاکفان کعبهٔ جلالش به تقصیر عبادت معترف و واصفان حلیهٔ جمالش به تحیر منسوب.
ب) سرور کاینات و مَفخر موجودات و رحمت عالمیان و سفوت آدمیان و تَممهٔ دور زمان

۱۲- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۱- واصفان حلیهٔ جمالش به تحیر (منسوب / منسوب)

۲- همه از (بهر / بحر) تو سرگشته و فرمانبردار شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری

۳- چه باک از موج (بحر / بهر) آن را که باشد نوح کشتیبان؟

۱۳- در عبارت «عصارهٔ تاکی به قدرت او شاهد فایق شده» غلط املایی را بیابید و اصلاح کنید. (شهریور ۹۸)

۱۴- واژهٔ «هم‌آوا» را در عبارت زیر بیابید و مترادف آن را بنویسید. منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است.

پاسخ

۹- رَز: تاک / بالیده: باسق ۱۰- الف) مراقبت ب) مطاع ج) اعراض ۱۱- گزینهٔ ب) صفوت

۱۲- ۱- منسوب / منسوب (نسبت‌داده‌شده) هم‌آوا با منسوب (گماشته‌شده) ۲- بهر / بهر (بهره، نصیب، برای) هم‌آوا با بحر (دریا)

۳- بحر / بحر: هم‌آوا با بهر ۱۳- فایق (غلط) - فایق (درست) ۱۴- قربت / قربت (نزدیکی، خویشی) هم‌آوا با غربت (دوری، بیگانگی)

دستور

- ۱۵- نوع وابسته و وابسته را در بیت زیر بنویسید.
ای مرغ سحر، عشق ز پروانه بیاموز / کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
(خرداد ۱۴۰۳)
- ۱۶- در عبارت «چون برسیدم بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.»
الف- جمله «پایه» یا «هسته» را مشخص کنید. (ب) نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را، به ترتیب، بنویسید.
(خرداد ۱۴۰۲)
- ۱۷- در هریک از ابیات زیر، نوع حذف فعل (لفظی / معنایی) را مشخص کنید.
الف) کرم بین و لطف خداوندگار / گنه بنده کرده‌است و او شرمسار
ب) بنده همان به که ز تقصیر خویش / عذر به درگاه خدای آورد
ج) همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار / شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری
(شهریور ۱۴۰۲) (خرداد ۱۴۰۰) (خرداد ۹۹)
- ۱۸- نوع «و» را در عبارت «در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکر واجب.» بنویسید.
(خارج ۱۴۰۱)
- ۱۹- در عبارت «دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیورود.»
الف) «را» در این عبارت به چه معناست؟ (ب) نقش دستوری واژه «دایه» چیست؟
(خارج ۱۴۰۱)

قلمرو ادبی

- ۲۰- قسمت مشخص شده در عبارت زیر بیانگر کدام آرایه ادبی است؟
به خاطر داشتم که چون به درخت گل رسم، دامنی پر کنم هدیه اصحاب را
(مرداد ۱۴۰۳)
- ۲۱- واژگان پدیدآورنده آرایه لفظی «سجع» در عبارت زیر کدام‌اند؟
«هر نفسی که فرومی‌رود ممد حیات است و چون برمی‌آید مفرح ذات.»
(خرداد ۱۴۰۲)
- ۲۲- جای خالی عبارت زیر را، به درستی، پر کنید.
در بیت زیر، کاربرد آرایه‌های «تشبیه»، «مراعات نظیر»، «تلمیح» و «.....» مشهود است.
«چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان؟ / چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان؟»
(خرداد ۱۴۰۲)
- ۲۳- مفهوم کنایه مشخص شده را بنویسید.
تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری
(دی ۱۴۰۲)

پاسخ

- ۱۵- آن: وابسته و وابسته (صفت مضاف‌الیه) / نوع را: فک اضافه (جان آن سوخته شد) / جان: نهاد / آن: صفت مضاف‌الیه / سوخته (صفت جانشین اسم): مضاف‌الیه / شد: به معنی «رفت» (غیراسنادی)
- ۱۶- الف- جمله پایه: بوی گلم چنان مست کرد. / ب- م: مفعول (بوی گل، مرا) / مست: مسند (مست کرد = مست گردانید)
- ۱۷- الف) لفظی / حذف فعل «است» بعد از «شرمسار» به قرینه لفظی / گنه بنده کرده‌است و او شرمسار [است]
ب) معنایی / حذف فعل «است» بعد از «به» به قرینه معنایی: همان به [است]
ج) معنایی / حذف فعل «هستند» بعد از «فرمانبردار» به قرینه معنایی: همه از بهر تو سرگشته و فرمانبردار [هستند]
- ۱۸- پیوند (حرف ربط) همپایه‌ساز / ۱۹- الف) «را» به معنی «به» (حرف اضافه) / ب) متمم (به دایه ابر بهاری)
- ۲۰- درخت گل: استعاره از معرفت الهی / ۲۱- حیات و ذات / ۲۲- اسلوب معادله / ۲۳- روزی به دست آوری

- ۲۴- در عبارت زیر واژگان «سجع» را بنویسید.
(دی ۱۴۰۲)
- عصاره تاکی به قدرت او شهید فایق شده و تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته
- ۲۵- مفهوم نمادین مورد مشخص شده را بنویسید.
(خرداد ۱۴۰۱)
- الف) ای مرغ سحر! عشق ز پروانه بیاموز
کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
- ۲۶- کدام یک از واژگان مشخص شده در عبارت زیر، «مشبه به» است؟
(شهریور ۱۴۰۱)
- «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیورده.»
- ۲۷- با توجه به عبارت «فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیورده.»
(دی ۱۴۰۰)
- الف) یک مورد اضافه تشبیهی در متن بیابید.
ب) کدام واژه، استعاره است؟ مفهوم آن چیست؟

قلمرو فکری

معنی نثر

- ۲۸- معنی عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.
- دست انابت به امید اجابت به درگاه حق بردارد. (خرداد ۱۴۰۳)
  - خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده. (مرداد ۱۴۰۳)
  - عصاره تاکی به قدرت شهید او فایق شده. (خرداد ۱۴۰۲)
  - هر نفسی که فرومی رود مُمد حیات است. (شهریور ۱۴۰۲)
  - پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرت و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد. (خرداد ۱۴۰۱)
  - تخم خرمایی به تربیتش نخل باسق گشته. (شهریور ۱۴۰۱)

معنی شعر

- ۲۹- معنی بیت زیر را به نثر روان بنویسید.
(شهریور ۱۴۰۰)
- کرم بین و لطف خداوندگار
گنه بنده کرده است و او شرمسار

پاسخ

- ۲۴- فایق و باسق / شده و گشته ۲۵- پروانه نماد عاشق حقیقی است. ۲۶- فراش (باد صبا: مشبه؛ فراش: مشبه به)
- ۲۷- الف- فراش باد صبا، مهد زمین، دایه ابر بهاری، بنات نبات ب- فرش زمردین: استعاره از سبزه و چمن
- ۲۸- ۱- به امید برآوردن شدن توبه به درگاه خداوندی روی می آورد.
۲- سفره نعمت و بی مضایقه اش (بی چشم داشت) همه جا گسترده است.
۳- شیره درخت انگور با قدرت او عسلی خالص شده.
۴- هر نفسی که می کشیم یاری دهنده زندگی است.
۵- آبروی بندگان را با گناه آشکار نمی ریزد و وجه معاش (رزق و روزی تعیین شده) را به دلیل خطای زشت قطع نمی کند.
۶- هسته خرمایی با پرورش و توجه او نخلی بلند گردیده است.
- ۲۹- بخشش و مهربانی خداوند را ببین که چه قدر زیاد است؛ بنده گناه می کند و او از گناه بنده اش خجالت زده است.

درک مطلب

- ۳۰- جمله «پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد»، با کدام بخش از بیت زیر ارتباط مفهومی دارد؟ (مرداد ۱۴۰۳)
- همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی
همه بیشی تو بکاهی، همه کمی تو فزایی
- ۱ ۲ ۳ ۴
- ۳۱- مفهوم مشترک بیت های زیر را بنویسید. (مرداد ۱۴۰۳)
- الف) عاشقان کشتگان معشوق اند
برنیاید ز کشتگان آواز
- ب) این مدعیان در طلبش بی خبران اند
کان را که خبر شد، خبری باز نیامد
- ۳۲- مفهوم کلی مصراع مشخص شده چیست؟ (دی ۱۴۰۲)
- چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان؟
چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح کشتیبان؟
- ۳۳- «دست انابت به امید اجابت به درگاه حق - جَلّ و عَلا - برداشتن» و بیت زیر، بر کدام مفهوم مشترک تأکید دارند؟ (شهریور ۱۴۰۱)
- بنده همان به که ز تقصیر خویش
عذر به درگاه خدای آورد
- ۳۴- مفهوم کلی مصراع «بی دل از بی نشان چه گوید باز» چیست؟ (خارج ۱۴۰۱)
- ۳۵- مفهوم کلی بیت «گرم بین و لطف خداوندگار / گنه بنده کرده است و او شرمسار» چیست؟ (خارج ۱۴۰۱)
- ۳۶- در جمله «بوی گلم چنان مست کرد که دامنم از دست برفت.» مفهوم قسمت مشخص شده را بنویسید. (خارج ۱۴۰۰)
- ۳۷- در نوشته زیر، منظور از «به طریق انبساط» چیست؟ (خرداد ۱۴۰۰)
- «یکی از یاران به طریق انبساط گفت: از این بوستان که بودی، ما را چه تحفه کرامت کردی؟»
- ۳۸- براساس عبارت «یکی از صاحب دلان سر به جیب مراقبت فروبرده بود و در بحر مکاشفت مستغرق شده. آنگه که از این معامله باز آمد، یکی از یاران به طریق انبساط گفت .....» (خارج ۱۴۰۰)
- الف) منظور از «صاحب دلان» چه کسانی هستند؟
ب) «سر به جیب مراقبت فروبردن» کنایه از چیست؟
- ۳۹- در نوشته «پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد و وظیفه روزی به خطای منکر نبرد.» سعدی بر دو صفت الهی تأکید کرده است؛ آن دو را بنویسید. (خرداد ۹۹)
- ۴۰- با توجه به متن زیر، خداوند چه رسالتی را بر عهده هریک از موارد «باد صبا» و «ابر بهاری» قرار داده است؟ (شهریور ۹۹)
- فرآش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترده و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین پیورده.

پاسخ

۳۰- بخش ۲ (همه عیبی تو بپوشی) / معنی عبارت: خداوند آبروی بندگان را به سبب گناه آشکار نمی ریزد. (ستارالعیوب)

۳۱- سکوت یا بی ادعایی عاشقان حقیقی (رازداری عارفان و فنایافتگان)

۳۲- حمایت پیامبر اکرم (ص) موجب دلگرمی و نجات است. ۳۳- توبه به درگاه خدا ۳۴- ناتوانی در وصف خدا

۳۵- لطف و عنایت و بخشش خداوند ۳۶- مدهوش و بی اختیار شدن ۳۷- به شیوه صمیمی و خودمانی

۳۸- الف) عارفان ب) در حالت تفکر عارفانه فرورفتن ۳۹- پوشاننده گناه و خطا (ستارالعیوب)، و رزاق بودن و بخشندگی

۴۰- باد صبا: سبزه ها را مانند فرشی در طبیعت پهن کند (برویاند) / ابر بهاری: گیاهان را در زمین پرورش دهد.

مست و هشیار

شعرخوانی: در مکتب حقایق

قلمرو زبانی

املا

۴۱- املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- ۱- چو عاجز گشت خسرو در جوابش / نیامد بیش پرسیدن (ثوابش / صوابش) (شهریور ۱۴۰۱)
 ۲- یک دم غریق (بهر / بحر) خدا شو گمان مبر / کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی (دی ۱۴۰۱)
 ۳- گفت از (بهر / بحر) غرامت جامهات بیرون کنم / گفت: پوسیده‌است، جز نقشی ز بود و تار نیست (خرداد ۱۴۰۰)
 ۴- گفت ازبهر (گرامت / قرامت) جامهات بیرون کنم (خارج ۱۴۰۰)
- ۴۲- در بیت زیر، واژگانی را که در زبان فارسی «هم‌آوا» دارند، مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۱)
 ازبهر تو صد بار ملامت بکشم / گر بشکنم این عهد غرامت بکشم

دستور

- ۴۳- نقش دستوری واژه مشخص شده را بنویسید. (مرداد ۱۴۰۳)
 گفت تا داروغه را گوئیم در مسجد بخواب
- ۴۴- در بیت زیر چند «مفعول» وجود دارد؟ (خرداد ۱۴۰۲)
 «بگفت: آنجا به صنعت در چه کوشند؟ / بگفت: انده خرنند و جان فروشند»
- ۴۵- حذف و نوع آن را در بیت زیر نشان دهید. (خرداد ۱۴۰۲)
 گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم / گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست؟
- ۴۶- با توجه به بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. (خارج ۱۴۰۲)
 «گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم / الف) نقش دستوری «آنجا» را بنویسید. (ب) ترکیب‌های اضافی را در بیت بالا مشخص کنید.
- ۴۷- در هریک از مصراع‌های زیر، فعل‌های مشخص شده را از دیدگاه معنایی بررسی کنید. (شهریور ۱۴۰۱)
 الف) گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم / ب) گفت: می بسیار خوردی، زان چنین بی خود شدی

پاسخ

- ۴۱- ۱- صوابش / صواب (درست، پسندیده، مصلحت) هم‌آوا با ثواب (پاداش) ۲- بحر ۳- بهر ۴- غرامت
 ۴۲- بهر - صد / بهر (بهره، نصیب، برای) هم‌آوا با بحر (دریا) / صد (عدد ۱۰۰): هم‌آوا با سد (بند، بستن)
 ۴۳- متمم / «را»: حرف اضافه، به معنی «به» (به داروغه)
 ۴۴- ۱- مفعول فعل «بگفت» در مصراع اول (چه چیزی را بگفت؟): عبارت «آنجا به صنعت در چه کوشند؟» را /
 ۲- مفعول فعل «بگفت» در مصراع دوم: «انده خرنند و جان فروشند» را / ۳- انده: مفعول فعل «خرند» / ۴- جان: مفعول فعل «فروشند»
 ۴۵- عبارت «معلوم است که» بعد از «کجا» به قرینه معنایی حذف شده‌است: از کجا [معلوم است که] والی در خانه خمار نیست؟
 ۴۶- الف) قید (ب) سرای والی (والی را سرای = سرای والی) / خانه خمار
 ۴۷- الف) شویم: برهیم (فعل غیراسنادی) (ب) شدی: گشتی (فعل اسنادی)

۴۸- نوع «را» در کدام گزینه نشانهٔ مفعول است؟ (خارج ۱۴۰۱)
 الف - گفت: می‌باید تو را تا خانهٔ قاضی برم / گفت: رو صبح آی، قاضی نیمه‌شب بیدار نیست
 ب- ای مرغ سحر! عشق ز پروانه بیاموز / کان سوخته را جان شد و آواز نیامد

۴۹- با توجه به بیت‌های زیر، درستی یا نادرستی موارد داده‌شده را تعیین کنید. (خرداد ۱۴۰۰)
 گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم / گفت: والی از کجا در خانهٔ خمار نیست؟
 گفت تا داروغه را گوییم در مسجد بخواب / گفت: مسجد خوابگاه مردم بدکار نیست
 الف) در بیت اول، فعل «شویم»، اسنادی و فعل «نیست»، غیراسنادی است. درست نادرست
 ب) در بیت دوم، «خوابگاه مردم»، یک ترکیب اضافی و «مردم بدکار» یک ترکیب وصفی است. درست نادرست

۵۰- کاربرد معنایی «نیست» در کدام مصراع، اسنادی و در کدام مصراع، غیراسنادی است؟ (شهریور ۱۴۰۰)
 الف) گفت مسجد خوابگاه مردم بدکار نیست. / ب) گفت والی از کجا در خانهٔ خمار نیست!؟

۵۱- درست یا نادرست بودن هریک از موارد داده‌شده را در جدول زیر تعیین کنید. (دی ۱۴۰۰)
 الف - در هر دو مصراع بیت زیر، فعل اسنادی به‌کار رفته‌است. درست نادرست
 گفت مستی زان سبب افتان‌وخیزان می‌روی / گفت: جرم راه رفتن نیست ره هموار نیست
 ب- در بیت زیر نقش دستوری واژه‌های «داروغه» و «خوابگاه» یکسان است. درست نادرست
 گفت تا داروغه را گوییم در مسجد بخواب / گفت مسجد خوابگاه مردم بدکار نیست

۵۲- نقش دستوری ضمیر متصل در مصراع «گفت آگه نیستی کز سر درافتاد کلاه» را بنویسید. (خرداد ۹۹)

قلمرو ادبی

آرایه‌های ادبی

۵۳- با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خرداد ۱۴۰۱)
 (۱) گر در سرت هوای وصال است، حافظا / باید که خاک در گه اهل هنر شوی
 (۲) بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟ / بگفت آنگه که باشم خفته در خاک
 الف) در کدام واژهٔ بیت نخست آرایهٔ «مجاز» وجود دارد؟ / ب) در بیت دوم، کدام واژه‌ها آرایهٔ «جناس» را پدید آورده‌اند؟

۵۴- در بیت «بگفتا دل ز مهرش کی کنی پاک؟ / بگفت آنگه که باشم خفته در خاک» معنای مجازی «خاک» چیست؟ (دی ۱۴۰۱)

۵۵- شعر زیر، بر پایهٔ «گفت‌وگو» یا «سؤال و جواب» سروده شده‌است. این نوع گفت‌وگو در اصطلاح ادبی چه نام دارد؟ (شهریور ۱۴۰۱)
 «نخستین بار گفتش کز کجایی؟ / بگفت از دارمُلکِ آشنایی»
 بگفت آن‌جا به صنعت در چه کوشند؟ / بگفت انده خزند و جان فروشند»

پاسخ

۴۸- گزینهٔ الف (تو: مفعول) / در گزینهٔ ب، «را»: فک اضافه است (کان سوخته را جان = جان آن سوخته)
 ۴۹- الف) نادرست / شویم: برویم (غیراسنادی) / ب) درست / الف) اسنادی / ب) غیراسنادی (وجود ندارد، حضور ندارد)
 ۵۱- الف) درست (ی در مستی و نیست دوم) / ب) نادرست (داروغه: متمم / خوابگاه: مسند)
 ۵۲- مضاف‌الیه / ضمیر «ت» در «افتاد» را می‌توان هم متعلق به سر دانست و هم به کلاه (کلاه از سر تو افتاد)
 ۵۳- الف) واژهٔ سر (فکر و خیال) / ب) خاک و پاک / ۵۴- قبر / ۵۵- مناظره

(خارج ۱۴۰۰)

۵۶- دو بیت زیر را از نظر شیوه بیان (جد - طنز) چه وجه اشتراکی با هم دارند؟

الف) با محتسبم عیب مگویند که او نیز پیوسته چو ما در طلب عیش مدام است
 ب) گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست؟

شعر حفظی

(خرداد ۱۴۰۳)

۵۷- آیا مصراع دوم بیت زیر به درستی ذکر شده است؟

در مکتب حقایق پیش ادیب عشق آن گه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی

(دی ۱۴۰۲)

۵۸- با توجه به مصراع‌های داده شده، ابیات زیر را کامل کنید.

الف) در مکتب حقایق پیش ادیب عشق .....

ب) وجه خدا اگر شودت منظر نظر .....

۱) زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی (۲) تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی (۳) هان ای پسر، بکوش که روزی پدر شوی

قلمرو فکری**معنی شعر**

(خرداد ۱۴۰۱)

۵۹- بیت زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.

گفت: دیناری بده پنهان و خود را وارهان گفت: کار شرع کار درهم و دینار نیست

درک مطلب

(مرداد ۱۴۰۳)

۶۰- مصراع دوم بیت زیر بر چه موضوعی تأکید دارد؟

«گفت: می بسیار خوردی، زان چنین بی خود شدی گفت: ای بیهوده گو، حرف کم و بسیار نیست!»

(خارج ۱۴۰۲)

۶۱- مصراع دوم بیت زیر بیانگر چه مفهومی است؟

«گفت: آگه نیستی کز سر درافتادت کلاه گفت: در سر عقل باید، بی کلاهی عار نیست»

۶۲- بیت‌های داده شده در ردیف ۱ و ۲، یک مفهوم مشترک دارند. آن مفهوم را از گزینه الف و ب انتخاب کنید. (خرداد ۱۴۰۰)

۱- گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست؟

۲- دور شو از برم ای واعظ و بیهوده مگو من نه آنم که دگر گوش به تزویر کنم

الف) پرهیز از ریاکاری و دورویی ب) نصیحت‌ناپذیری حاکمان نالایق

(خارج ۱۴۰۰)

۶۳- کدام یک از ابیات زیر بیانگر رفتار نادرست مأموران حکومتی با مردم بوده است؟

الف - محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت مست گفت: ای دوست، این، پیراهن است، افسار نیست

ب - گفت: باید حد زند هشیار مردم، مست را گفت: هوشیاری بیار، اینجا کسی هشیار نیست!

پاسخ

۵۶- هردو به «زبان طنز» به فساد و ریاکاری حاکمان عصر خود اشاره کرده‌اند.

۵۷- خیر (درست آن: هان ای پسر، بکوش که روزی پدر شوی) ۵۸- الف) ۳ ب) ۱

۵۹- محتسب: پولی بده و خود را نجات بده. مست: موضوعات دینی با پول (رشوه) حل نمی‌شود. (نکوهش رشوه‌خواری)

۶۰- گناه (کار حرام) کم یا زیاد آن، هردو ناپسند است. ۶۱- ارزشمندی عقل و بی‌اعتباری ظواهر

۶۲- الف) ۶۳- الف: اعتراض به برخورد تحقیرآمیز و رفتار غیرانسانی مأمور «ای دوست»، لحن طنزآمیز دارد؛ زیرا رفتار

محتسب دوستانه نیست)

(شهریور ۱۴۰۰)

۶۴- مفهوم کلی مصراع دوم بیت زیر را بنویسید.

«گفت: مستی، زان سبب افتان و خیزان می‌روی / گفت: جرم راه رفتن نیست، ره هموار نیست»

۶۵- در بیت «گفت دیناری بده پنهان و خود را وارهان / گفت کار شرع کار درهم و دینار نیست» به کدام پدیده اجتماعی

(دی ۱۴۰۰)

اشاره دارد؟

(دی ۹۸)

۶۶- مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید.

الف) یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر / کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی
 ب) بنیاد هستی تو چو زیر و زبر شود / در دل مدار هیچ که زیر و زبر شوی

*****

✽ درس سوم

آزادی / دفتر زمانه

گنج حکمت: خاکریز

✽ قلمرو زبانی

معنی واژه

(شهریور ۱۴۰۲)

۶۷- واژه «همت» در هریک از ابیات زیر به چه معناست؟

الف) همت از باد سحر می‌طلبم گر ببرد / خبر از من به رفیقی که به طرف چمن است
 ب) همت اگر سلسله‌جنبان شود / مور تواند که سلیمان شود

املا

(خارج ۱۴۰۲)

۶۸- در کدام عبارت غلط املایی وجود دارد؟ تصحیح کنید.

الف) این کار شهید ساجدی را راضی نمی‌کرد. / ب) دشمن با استقرار صلاح‌های زیادی، قله را در دست داشت.

دستور

(خرداد ۱۴۰۳)

۶۹- ساختار کدام مصراع طبق الگوی «نهاد + مفعول + مسند + فعل» است؟

«در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هرکس که فکر جامعه را محترم نداشت»

(مرداد ۱۴۰۳)

۷۰- نقش دستوری واژه مشخص شده را بنویسید.

ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت

(خارج ۱۴۰۰)

۷۱- در بیت زیر، یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی بیابید.

«در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هرکس که فکر جامعه را محترم نداشت»

✽ پاسخ

۶۶- عشق الهی آدمی را حفظ می‌کند

۶۵- رشوه‌خواری

۶۴- نابسامانی جامعه و فساد آن

۶۷- الف) یاری، عنایت و توجه / ب) اراده، عزم و تلاش / ۶۸- در عبارت «ب» واژه «سلاح» شکل صحیح کلمه است. / سلاح

[خیر] ۶۹- مصراع دوم: هرکس: نهاد + فکر جامعه: مفعول + محترم: مسند + نداشت (= ندانست): فعل

۷۰- فراغتی: نهاد / را: حرف اضافه به معنی برای / ما: متمم / است: وجود دارد (غیراسنادی)

۷۱- ترکیب وصفی: هرکس / ترکیب اضافی: فکر جامعه

۷۲- نقش دستوری واژه مشخص شده را بنویسید.
(خرداد ۹۸)
هرگز دلم برای کم و بیش غم نداشت

۷۳- در گروه اسمی مشخص شده بیت زیر، وابسته‌های پسین را با ذکر نوع آن مشخص کنید.
(خارج ۹۸)
«فکری ای هم‌وطنان در ره آزادی خویش بنمایید که هرکس نکند، مثل من است»

۷۴- مصراع «جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن» را از شیوه بلاغی به شیوه عادی برگردانید.
(دی ۹۸)

قلمرو ادبی

۷۵- به غزل‌هایی که محتوای آن‌ها بیشتر مسائل سیاسی و اجتماعی است، ..... می‌گویند.
(شهریور ۱۴۰۲)

۷۶- کدام بیت در بردارنده نام یکی از سرایندهگان «غزل اجتماعی» در عصر مشروطه است؟
(دی ۱۴۰۱)
الف) پروین، شراب معرفت از جام علم نوش   ترسم که دیر گردد و خالی کنند جام
ب) پیش از آنی که زند سبزه سر از خاکش کاش   دل عارف هوس سبزه و صحرا می‌کرد

۷۷- آرایه درست را از داخل کمانک برگزینید.
(مرداد ۱۴۰۳)
خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الحنن است (متناقض نما - تضاد)

۷۸- شاعر در بیت زیر با بیان کدام واژه، مفهومی غیر حقیقی (مجاز) ارائه کرده است؟
(شهریور ۱۴۰۱)
در پیشگاه اهل خرد نیست محترم   هرکس که فکر جامعه را محترم نداشت

۷۹- در بیت زیر، با توجه به بخش مشخص شده، کدام آرایه ادبی دیده می‌شود؟
(خرداد ۱۴۰۰)
در دفتر زمانه فتد نامش از قلم   هر ملتی که مردم صاحب‌قلم نداشت

۸۰- آرایه مناسب با بیت زیر را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.
(شهریور ۱۴۰۰)
با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است   ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت (استعاره - تلمیح)

۸۱- کدام یک از ترکیب‌های مشخص شده، مجاز است؟ مفهوم آن را بنویسید.
(دی ۱۳۹۹)
نالۀ مرغ اسیر این همه بهر وطن است   مسلک مرغ گرفتار قفس، همچو من است

۸۲- تلمیح به کاررفته در بیت زیر را در یک سطر توضیح دهید.
(خرداد ۱۳۹۸)
با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است   ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت

پاسخ

۷۲- مفعول / فعل «داشتن» نیاز به مفعول دارد: دلم چه چیز را نداشت؟ - غم را   ۷۳- آزادی: مضاف‌الیه / خویش: مضاف‌الیه

۷۴- جامه‌ای که او بهر وطن غرقه به خون نشود   ۷۵- غزل اجتماعی   ۷۶- گزینه ب (عارف قزوینی)

۷۷- تضاد (آباد و ویران)   ۷۸- جامعه (مجاز از مردم جامعه)   ۷۹- کنایه (افتادن نام از قلم: کنایه از فراموش شدن)

۸۰- تلمیح   ۸۱- مرغ اسیر / مجاز از شاعر

۸۲- در این بیت به زندگی پادشاه اساطیری ایران، جمشید، اشاره شده است که جام جهان‌بینی داشت و در آن احوال جهان را می‌دید.

قلمرو فکری

معنی شعر

۸۳- معنی ابیات زیر را به نثر روان بنویسید.

- ۱- در دفتر زمانه فتد نامش از قلم هر ملتی که مردم صاحب‌قلم نداشت (دی ۱۴۰۲)
- ۲- با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت (خرداد ۱۴۰۲)
- ۳- فکری ای هموطنان، در ره آزادی خویش بنمایید که هرکس نکند، مثل من است (خرداد ۱۴۰۱)
- ۴- ناله مرغ اسیر این‌همه بهر وطن است مسلک مرغ گرفتار قفس همچو من است (شهریور ۱۴۰۰)

درک مطلب

- ۸۴- بیت «نشاط غربت از دل کی برد حبّ وطن بیرون؟ / به تخت مصرم اما جای در بیت‌الحرزن دارم» به کدام داستان اشاره دارد؟ (خرداد ۱۴۰۲)
- ۸۵- شاعر در بیت زیر، به بیدادگری کدام پادشاه اشاره دارد؟ (خرداد ۱۴۰۲)
آن کسی را که در این مَلک، سلیمان کردیم ملت امروز یقین کرد که او اهرمن است
- ۸۶- در مصراع دوم بیت زیر، شاعر به چه کسانی اشاره می‌کند؟ (خارج ۱۴۰۲)
همت از باد سحر می‌طلبیم گر ببرد خبر از من به رفیقی که به طرف چمن است
- ۸۷- سروده زیر را می‌توان نمایانگر کدام صفت برجسته گوینده آن دانست؟ (شهریور ۱۴۰۱)
با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت
- ۸۸- شاعر در بیت «در دفتر زمانه فتد نامش از قلم / هر ملتی که مردم صاحب‌قلم نداشت»، ادامه حیات ملت‌ها را در گرو چه موضوعی می‌داند؟ (دی ۱۴۰۱)
- ۸۹- بیت «خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الحرزن است» بر چه مفهومی تأکید دارد؟ (دی ۱۴۰۰)
- ۹۰- با توجه به بیت «در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هرکس که فکر جامعه را محترم نداشت»، در نظر خردمندان چه کسی محترم است؟ (خرداد ۹۹)
- ۹۱- در بیت «جامه‌ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»، شاعر به چه مضمونی تأکید دارد؟ (دی ۹۸)

پاسخ

- ۸۳- ۱- در گذر روزگار، ملتی که نویسنده و شاعر نداشته باشد، فراموش می‌شود.
۲- با آنکه جیبیم از مال و جامم از شراب، خالی است (تهیدست هستم)، اما آسایشی دارم که جمشید نیز آن را نداشت.
۳- ای هم‌میهنان، برای آزادی خویش چاره‌ای بیندیشید. هرکس در پی چاره نباشد با من زندانی تفاوتی ندارد.
۴- ناله‌ها و شعرهای غم‌انگیز من شاعر برای دوری از وطن است و شیوه پرنده گرفتار نیز مثل من است که در دوری از وطن می‌نالد.
- ۸۴- ۸۵- داستان یوسف (ع) محمدعلی شاه قاجار
۸۶- دوستان شاعر که آزاد هستند و می‌توانند برای رهایی او اقدامی کنند.
۸۷- ۸۸- داشتن مردم صاحب‌قلم (نویسندگان و شاعران)
۸۹- مبارزه با سلطه بیگانگان (بیگانه‌ستیزی)
۹۰- کسی که به افکار جامعه احترام بگذارد.
- ۹۱- میهن‌دوستی یا جانفشانی در راه وطن، وطن‌پرستی

✿ درس پنجم

روان خوانی: جاسوسی که الاغ بود

قلمرو زبانی

معنی واژه

- ۹۲ - کدام واژه جزو معانی کلمه مشخص شده نیست؟
 بنشین به یکی کبود اورند (آونگ - سریر - اورنگ - تخت پادشاهی)
 (خرداد ۱۴۰۳)
- ۹۳ - کدام یک از واژه‌های بیت زیر، مترادف واژه «سریر» است؟
 «بدو گفت: بی تو نخواهم زمان نه اورنگ و تاج و نه گرز و کمان»
 (دی ۱۴۰۱)
- ۹۴ - برای واژه مشخص شده مصراع «سریر ملک عطا داد کردگار تو را» یک برابر معنایی از بیت زیر، بیابید.
 برکش ز سر این سپید معجر بنشین به یکی کبود اورند
 (خرداد ۹۹)
- ۹۵ - دو واژه مترادف در بیت زیر بیابید و معنای آن را بنویسید.
 بگرای چو اژدهای گرزه بخروش چو شرزه شیر ارغند
 (خارج ۹۸)
- املا**
- ۹۶ - در بیت زیر، غلط املایی را مشخص کنید و شکل صحیح آن را بنویسید.
 سریر مُلک، عطا داد کردگار تو را به جای خویش دهد هرچه کردگار دهد
 (شهریور ۱۴۰۲)
- ۹۷ - در بیت «بفکن ز پی این اساس تزویر / بگسل ز هم این نژاد و پیوند» یک واژه هم‌آوا بیابید.
 (خارج ۱۴۰۲)
- ۹۸ - املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.
 تا واره‌ی از دم (سطوران / ستوران) وین مردم نحس دیو مانند
 (شهریور ۱۴۰۰)
- ۹۹ - با توجه به بیت «بگرای چو اژدهای گرزه / بخروش چو شرزه شیر ارقند» به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 الف) معنای واژه «بگرای» چیست؟
 ب) املای یک واژه، نادرست است، درست آن را بنویسید.
 (شهریور ۹۹)

پاسخ

- ۹۲ - آونگ ۹۳ - اورنگ ۹۴ - اورند ۹۵ - شرزه و ارغند: خشمگین ۹۶ - سریر (غلط)؛ سریر (درست)
- ۹۷ - اساس / اساس (بنیاد): هم‌آوا با اثاث (کالا) ۹۸ - ستوران / ستور (چهارپا): هم‌آوا با سطور (یک خط از نوشته‌ای)
- ۹۹ - الف) حمله کن ب) ارقند (نادرست) / ارغند (درست)

دستور

- ۱۰۰- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 «تو مشت درشت روزگاری از گردش قرن‌ها پس‌افکند»
 الف) نقش دستوری واژه مشخص شده را بنویسید. (ب) یک ترکیب اضافی بیابید. (خرداد ۱۴۰۳)
- ۱۰۱- با توجه به بیت‌های زیر، درستی یا نادرستی هریک از موارد داده‌شده را تعیین کنید.
 «ای مادر سرسپید، بشنو این پند سیاه‌بخت فرزند
 بگرای چو ازدهای گرز» بخروش چو شرزه شیر آرغند»
 الف) در گروه اسمی «شرزه شیر آرغند» واژه «شیر» هسته است. نادرست
 ب) ترکیب «مادر سرسپید» وصفی و ترکیب «سیاه‌بخت فرزند» اضافی است. درست
 نادرست (خرداد ۱۴۰۲)
- ۱۰۲- با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 ۱) از سیم به سر یکی کله خود ز آهن به میان یکی کمر بند
 ۲) ای مشت زمین بر آسمان شو بر وی بنواز ضربتی چند
 ۳) ای مادر سرسپید، بشنو این پند سیاه‌بخت فرزند
 الف) در بیت اول، نوع حذف، قرینه لفظی است یا معنایی؟ (ب) کاربرد معنایی فعل «شو» اسنادی است یا غیراسنادی؟
 ج) یک ترکیب وصفی در بیت دوم بیابید. (د) هسته گروه اسمی «این پند سیاه‌بخت فرزند» را تعیین کنید. (خرداد ۱۴۰۱)
- ۱۰۳- با توجه به بیت «تا چشم بشر نبیندت روی / بنهفته به ابر، چهر دل‌بند» کدام گزینه نادرست است؟
 الف) نقش دستوری ضمیر پیوسته «ت» مفعول است. (ب) یک ترکیب وصفی و دو ترکیب اضافی وجود دارد.
 پ) زمان فعل «بنهفته‌ای» ماضی نقلی است. (ت) بیت، یک جمله مرکب غیرساده است. (دی ۱۴۰۱)
- ۱۰۴- در بیت زیر، ترکیب‌های اضافی را پیدا کنید و بنویسید.
 «زین بی‌خردان سفله بستان داد دل مردم خردمند» (دی ۹۸)
- ۱۰۵- در بیت زیر، کدام فعل حذف شده است؟ نوع حذف را بنویسید.
 «گر آتش دل نهفته داری سوزد جانت، به جانت سوگند» (دی ۹۸)

پاسخ

- ۱۰۰- الف) مسند (ی = هستی) (ب) مشت روزگار / گردش قرن‌ها (۱۰۱- الف) درست (ب) نادرست
 ۱۰۲- الف) معنایی (حذف فعل «داری» در پایان هر دو مصراع) (ب) غیراسنادی (برو) (ج) ضربتی چند (د) پند، (یادآوری: گروه اسمی فقط یک هسته دارد)
 ۱۰۳- گزینه الف نادرست است: «ت» نقش مضاف‌الیه دارد (روی تو را نبیند) / ترکیب وصفی: چهر دل‌بند / ترکیب اضافی: چشم بشر، رویت
 ۱۰۴- داد دل / دل مردم ۱۰۵- حذف فعل «می‌خورم» بعد از «سوگند» به قرینه معنایی

قلمرو ادبی

- ۱۰۶- شاعر برای آفرینش آرایه ادبی «حسن تعلیل» در بیت زیر، چه دلیلی را بیان کرده است؟
(خرداد ۱۴۰۳) تا چشم بشر نبیندت روی بنهفته به ابر چهر دلبند
- ۱۰۷- آرایه درست را از داخل کمانک برگزینید.
(مرداد ۱۴۰۳) تو قلب فسرده زمینی از درد، ورم نموده یک چند (ایهام - جناس)
- ۱۰۸- در تشبیه موجود در بیت زیر، «مشبه» کدام است؟
(خرداد ۱۴۰۲) برکن ز بن این بنا که باید از ریشه، بنای ظلم برکند
- ۱۰۹- آرایه مشترک در دو مصراع زیر چیست؟
(خرداد ۹۹) الف) با شیر سپهر بسته پیمان ب) پنهان مکن آتش درون را
- ۱۱۰- آرایه استعاره را در بیت زیر مشخص کنید و مفهوم آن را بنویسید.
(دی ۹۹) برکن ز بن این بنا که باید از ریشه، بنای ظلم برکند
- ۱۱۱- با توجه با ابیات «تا وارهی از دم ستوران وین مردم نحس دیو مانند
با شیر سپهر بسته پیمان با اختر سعد کرده پیوند»
(دی ۹۸) الف) شیر سپهر استعاره از چیست؟ ب) مفهوم کلی دو بیت، خلق کدام آرایه را به یاد می آورد؟
- ۱۱۲- قالب شعری کدام بیت، «قطعه» است؟
(مرداد ۱۴۰۳) الف) ای دیو سپید پای دربند ای گنبد گیتی ای دماوند
ب) محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت مست گفت: ای دوست، این، پیراهن است، افسار نیست
- ۱۱۳- بیت زیر به شیوه بلاغی سروده شده است؛ آن را به یک جمله عادی برگردانید.
(شهریور ۹۸) «چون گشت زمین ز جور گردون سرد و سیه و خموش و آوند»

پاسخ

- ۱۰۶- شاعر علت پنهان شدن دماوند در پشت ابر را دور ماندن از نظر مردم می داند یا مردم گریزی.
۱۰۷- ایهام / فسرده: ایهام: الف) منجمد ب) غمگین
۱۰۸- ظلم (ظلم به بنا تشبیه شده است)
۱۰۹- استعاره (شیر سپهر، استعاره از خورشید و آتش استعاره از اعتراض و خشم) ۱۱۰- بنا: در مصراع اول، استعاره از ظلم است.
۱۱۱- الف) خورشید (آفتاب) ب) حسن تعلیل ۱۱۲- گزینه ب / قطعه شعری است که فقط مصراع های زوج آن هم قافیه باشند.
در شعر مست و هوشیار، «افسار، هموار، خمار و ...» قافیه هستند ۱۱۳- چون زمین ز جور گردون سرد و سیه و خموش و آوند گشت

قلمرو فکری

معنی شعر

- ۱۱۴- معنی ابیات زیر را به نثر روان بنویسید.
- ۱- پنهان مکن آتش درون را   زین سوخته‌جان، شنو یکی پند
(خرداد ۱۴۰۳)
- ۲- برکش ز سر این سپید معجر   بنشین به یکی کبود اورند
(شهریور ۱۴۰۱)
- ۳- برکن ز بن این بنا که باید   از ریشه بنای ظلم برکند
(دی ۱۴۰۰)

درک مطلب

- ۱۱۵- در بیت زیر مقصود شاعر از «کمر بند آهنین» چیست؟
از سیم به سر یکی کله خود   ز آهن به میان یکی کمر بند
(خرداد ۱۴۰۳)
- ۱۱۶- با توجه به شعر «دماوندیه»، منظور از بخش‌های مشخص شده در بیت‌های زیر چیست؟
پنهان مکن آتش درون را   زین سوخته‌جان شنو یکی پند
گر آتش دل نهفته داری   سوزد جانت به جانت سوگند
(خرداد ۱۴۰۰)
- ۱۱۷- تأکید شاعر در مصراع «بنشین به یکی کبود اورنگ» چیست؟
(خارج ۱۴۰۰)
- ۱۱۸- چرا شاعر خطاب به «دماوند» چنین می‌گوید؟
تو قلب فسرده زمینی   از درد، ورم نموده یک چند
(خارج ۱۴۰۱)

پاسخ

- ۱۱۴- ۱- خشم خود را پنهان نکن و از این شاعر آزر دیده این نصیحت را گوش کن.
۲- این روسری سفید (برف) را از سرت بردار. بر تخت پادشاهی بنشین. (قدرت را به دست بگیر)
۳- این ظلم حاکم را همچون خانه‌ای ویران کن؛ زیرا باید ظلم را از پایه و اساس از بین برد.
- ۱۱۵- سنگ‌ها و صخره‌های میانه کوه
- ۱۱۶- سوخته‌جان: شاعر (ملک‌الشعرا بهار)؛ آتش: خشم، اعتراض
- ۱۱۷- حکومت و قدرت را به دست بگیر
- ۱۱۸- می‌خواهد بی‌حرکی و سکوت مردم در مقابل استبداد را نشان دهد.

نی‌نامه

درس ششم

گنج حکمت: آفتاب جمال حق

قلمرو زبانی

معنی واژه

- ۱۱۹- معادل معنایی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.
(دی ۱۴۰۲) الف) دزد دانا می‌کشد اول چراغ خانه را ب) غنچهٔ خاموش بلبل را به گفتار آورد
- ۱۲۰- با توجه به بیت زیر معنی واژهٔ مشخص شده را بنویسید.
(دی ۱۴۰۱) نی حریف هر که از یاری برید پرده‌هایش پرده‌های ما درید
- ۱۲۱- در بیت‌های زیر، تفاوت معنایی واژهٔ «دستور» را بررسی کنید.
(خرداد ۱۴۰۰) الف) چه نیکو گفت با جمشید دستور که با نادان نه شیون باد و نه سور ب) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست لیک کس را دید جان دستور نیست
- ۱۲۲- با توجه به بیت زیر برای واژهٔ «مونس» یک معادل معنایی بنویسید.
(دی ۹۸) همچو نی زهری و تریاقی که دید؟ همچو نی دمساز و مشتاقی که دید؟

املا

- ۱۲۳- املاهای درست را از داخل کمانک بیابید.
۱- چه نیکو گفت با جمشید دستور که با نادان نه شیون باد و نه (صور / سور)
(دی ۱۴۰۱)
۲- (قصه / غصه)‌های عشق مجنون می‌کند. (خارج ۱۴۰۰)
۳- تن ز جان و جان ز تن (مستور / مسطور) نیست (دی ۹۹)

دستور

- ۱۲۴- در بیت زیر، وابستهٔ وابستهٔ را مشخص کنید و نمودار پیکانی آن را رسم نمایید.
(مرداد ۱۴۰۳) «هرکسی کاو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش»
- ۱۲۵- با توجه به بیت زیر به سؤالات پاسخ دهید.
(دی ۱۴۰۲) مکر او معکوس و او سرزیر شد روزگارش برد و روزش دیر شد
الف) نهاد سومین جمله را مشخص کنید. ب) «او» به ترتیب در نقش‌های ..... و نهاد به‌کار رفته‌است.
ج) نقش ضمیر پیوستهٔ «ش» در «روزگارش برد»، ..... است. (مفعول - مضاف‌الیه)
- ۱۲۶- در بیت «محرم این هوش جز بی‌هوش نیست مر زبان را مشتری جز گوش نیست»
(شهریور ۱۴۰۱) الف) وابستهٔ وابسته را مشخص کنید. ب) نوع وابستهٔ وابسته را بنویسید.

پاسخ

- ۱۱۹- الف) خاموش کردن ب) ساکت ۱۲۰- دوست، همدم، همراه ۱۲۱- الف) مشاور و وزیر ب) اجازه، رخصت
۱۲۲- دمساز / دمساز: مونس، همراز، درد آشنا ۱۲۳- ۱- سور / سور (جشن) هم‌آوا با صور (بوق، شیپور) ۲- قصه
۳- مستور / مستور (پوشیده، پنهان) هم‌آوا با مسطور (نوشته‌شده) ۱۲۴- روزگار وصل خویش : خویش: مضاف‌الیه مضاف‌الیه
۱۲۵- الف) نهاد محذوف (او) ب) مضاف‌الیه (مکر او) ج) مضاف‌الیه (روزگار او) ۱۲۶- الف) این ب) صفت مضاف‌الیه

۱۲۷- در متن «چون حق تعالی بنده‌ای را گزید و مستغرق خود گردانید، هر که دامن او را بگیرد و از او حاجت طلبد، بی‌آنک آن بزرگ، نزد حق یاد کند و عرضه دهد، حق، آن را برآرد.»
(دی ۱۴۰۱)

الف) فعل «بگیرد» ماضی التزامی است یا مضارع التزامی؟ (ب) نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را، به ترتیب، بنویسید.

۱۲۸- نقش دستوری هریک از واژه‌های مشخص شده را بنویسید.
(شهریور ۱۴۰۰)

۱- کز نیستان تا مرا ببریده‌اند در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند
۲- هرکسی از ظن خود شد یار من از درون من نجست اسرار من
(دی ۹۹)

قلمرو ادبی

۱۲۹- جای خالی را با واژه‌های مناسب پر کنید.
(خرداد ۱۴۰۳)

واژه‌های مشخص شده در بیت «نی، حریف هر که از یاری برید / پرده‌هایش، پرده‌های ما درید» آرایه ادبی ..... دارند.

۱۳۰- جای خالی عبارت زیر را، به درستی، پر کنید.
(خرداد ۱۴۰۲)

کاربرد واژگان قافیه در بیت زیر، سبب خلق آرایه ادبی «.....» شده است.
آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش ندارد، نیست باد

۱۳۱- آرایه مناسب بیت زیر را برگزینید.
(خرداد ۱۴۰۲)

زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر بگو بسوز که بر من به برگ کاهی نیست (تشخیص / متناقض نما)

۱۳۲- آرایه ادبی مناسب با این بیت را در برابر آن بنویسید.
(خرداد ۱۴۰۲)

آتش عشق است کاندر نی فتاد جوشش عشق است کاندر می فتاد (حسن تعلیل / ایهام)

۱۳۳- آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.
(شهریور ۱۴۰۲)

محرم این هوش جز بی‌هوش نیست مر زبان را مشتری جز گوش نیست (اسلوب معادله / تلمیح)

۱۳۴- آرایه مشترک دو بیت زیر، «حسن تعلیل» است یا «اسلوب معادله»؟ یک دلیل ذکر کنید.
(خارج ۱۴۰۲)

الف) شانه می‌آید به کار زلف در آشفگی آشنایان را در ایام پریشانی بپرس
ب) سعدی از سرزنش غیر نترسد هیئات غرقه در نیل چه اندیشه کند باران را؟

۱۳۵- آرایه مشترک ابیات زیر اسلوب معادله است یا حسن تعلیل؟
(دی ۱۴۰۲)

الف) عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را دزد دانا می‌کشد اول، چراغ خانه را
ب) محرم این هوش جز بی‌هوش نیست مر زبان را مشتری جز گوش نیست

۱۳۶- مفهوم نمادین واژه مشخص شده را بنویسید.
(دی ۱۴۰۰)

بشنو این نی چون شکایت می‌کند

پاسخ

۱۲۷- الف) مضارع التزامی (ب) مسند، نهاد ۱۲۸- ۱- نیستان: متمم / مرد و زن: نهاد ۲- یار: مسند / اسرار: مفعول
۱۲۹- جناس همسان (تام) ۱۳۰- جناس همسان (تام) ۱۳۱- تشخیص ۱۳۲- حسن تعلیل ۱۳۳- اسلوب معادله
۱۳۴- اسلوب معادله ۱۳۵- اسلوب معادله / هر دو مصراع آن‌ها، استقلال معنایی و نحوی دارند و یکی از طرفین، مصداقی برای مفهوم طرف دیگر است. ۱۳۶- انسان کامل، عارف کامل، مولانا

قلمرو فکری

معنی شعر

۱۳۷- معنی موارد زیر را به نثر روان بنویسید.

۱- نی حدیث راه پر خون می کند (خرداد ۱۴۰۳)	۲- هر که بی‌روزی است روزش دیر شد (شهریور ۱۴۰۲)
۳- تن ز جان و جان ز تن مستور نیست (خارج ۱۴۰۲)	۴- سینه خواهم شرحه شرحه از فراق (خرداد ۱۴۰۰)
۵- هر کسی از ظن خود شد یار من (دی ۱۴۰۰)	لیک کس را دید جان دستور نیست از درون من نجست اسرار من

درک مطلب

- ۱۳۸- مفهوم بیت زیر از کدام گزینه دریافت می‌شود؟
(مرداد ۱۴۰۳)
- در ره عشق نشد کس به یقین محرم راز   هر کسی بر حسب فکر گمانی دارد
الف) هر کسی از ظن خود شد یار من   از درون من نجست اسرار من
ب) سر من از ناله من دور نیست   لیک چشم و گوش را آن نور نیست
- ۱۳۹- مولانا در بیت زیر، چه کسانی را سزاوار همراهی «عارف» دانسته‌است؟
(خرداد ۱۴۰۲)
- نی حریف هر که از یاری برید   پرده‌هایش پرده‌های ما درید
- ۱۴۰- شاعر در بیت زیر، شنونده را برای بهره بردن از سخنان گوینده، به چه چیزی فراخوانده‌است؟
(خرداد ۱۴۰۲)
- مستمع، صاحب‌سخن را بر سر کار آورد   غنچه خاموش، بلبل را به گفتار آورد
- ۱۴۱- درستی و نادرستی مورد زیر را مشخص کنید.
(شهریور ۱۴۰۲)
- بیت «نی حدیث راه پر خون می کند / قصه‌های عشق مجنون می‌کند»، به مفهوم «دشواری و پر خون بودن راه عشق» اشاره دارد.
درست / نادرست

پاسخ

- ۱۳۷- ۱- نی (انسان کامل / مولانا) داستان راه دشوار عشق را بیان می‌کند.
۲- هر کس از عشق بی‌بهره باشد، روزگارش تباہ می‌شود.
۳- جسم از روح و روح از جسم پوشیده نیست اما توانایی دیدن جان به هیچ چشمی داده نشده‌است.
۴- دلی می‌خواهم که از درد جدایی پاره‌پاره شده باشد. (محرمی می‌خواهم که سختی جدایی کشیده باشد).
۵- هر کسی از دیدگاه خودش با عارف همراه می‌شود و حال درون او را درک نمی‌کند.
- ۱۳۸- الف) هر کس توانایی درک حقایق عشق را ندارد)   ۱۳۹- هجران کشیده‌ها یا کسانی که از معشوق دور مانده‌اند.
۱۴۰- سکوت   ۱۴۱- درست

۱۴۲- دریافت خود را از بیت «هرکسی کاو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزگار وصل خویش» بنویسید. (خرداد ۱۴۰۲)

۱۴۳- مفهوم کلی بیت زیر را بنویسید. (خرداد ۱۴۰۰)

هرکه جز ماهی، ز آبش سیر شد / هرکه بی‌روزی است، روزش دیر شد

۱۴۴- مفهوم مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (خرداد ۹۹)

الف) سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق
ب) نی، حریف هرکه از یاری برید / پرده‌هایش پرده‌های ما درید

۱۴۵- با توجه به بیت «هرکه جز ماهی ز آبش سیر شد / هرکه بی‌روزی است روزش دیر شد»:

الف) مفهوم واژه «سیر» را بنویسید.

ب) در مصراع دوم، مقصود از «روزی» ..... است که با واژه ..... در مصراع اول، مفهوم یکسان دارد

۱۴۶- مفهوم کدام بیت بیانگر این موضوع است که «ظاهر انسان بیانگر احوال درونی اوست»؟ (خرداد ۹۸)

الف) هرکسی از ظنّ خود شد یار من / از درون من نجست اسرار من
ب) سرّ من از ناله من دور نیست / لیک چشم و گوش را آن نور نیست

پاسخ

۱۴۲- به مفهوم «میل بازگشت به اصل و ریشه خود» اشاره شده

۱۴۳- اشتیاق پایان‌ناپذیر عاشق

۱۴۴- مفهوم مشترک: حال عاشق و عارف را کسی درک می‌کند که درد عشق کشیده باشد.

۱۴۵- الف) سیر: بیزار، خسته، اشباع / ب) عشق - آب

۱۴۶- گزینۀ ب

در حقیقت عشق / سودای عشق

درس هفتم

شعرخوانی: صبح ستاره باران

قلمرو زبانی

معنی واژه

۱۴۷- کدام معنی از واژه «سامان» در مصراع «با جان بودن به عشق در سامان نیست.» برنمی آید؟ (خرداد ۱۴۰۲)
الف) امکان ب) درخور پ) مصلحت ت) میسر

۱۴۸- مترادف «درخور» را در کدام گزینه می یابید؟ (دی ۱۴۰۱)
الف) با جان بودن به عشق در سامان نیست ب) بفکن ز پی این اساس تزویر
ج) سریر ملک، عطا داد کردگار تو را د) آن خضر که فرخنده پی اش نام نهادند

املا

۱۴۹- در عبارت زیر، یک نادرستی املایی وجود دارد؛ آن را بیابید و شکل درست آن را بنویسید. (دی ۹۹)
«پس عشق از بحر این معنی، فرض راه آمد.»

دستور

۱۵۰- الگوی «نهاد + مفعول + مسند + فعل» در کدام گزینه دیده نمی شود؟ (مرداد ۱۴۰۳)
الف) عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می بیند. ب) گل آبی، گل سرخ کشورم مرا می خواند.
ج) همواره عشق قدیم را موضوع صحیفه شعر خود می گرداند. د) محبت چون به غایت رسد آن را عشق خوانند.

۱۵۱- در بیت زیر نوع حذف فعل (قرینه لفظی / معنایی) را مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۲)
ای جویبار جاری! زین سایه برگ مگریز کاین گونه فرصت از کف دادند بی شماران

۱۵۲- در عبارت زیر نقش دستوری کلمات مشخص شده را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)
«آنگاه که آتش عشق او را چنان گرداند که همه جهان، آتش بیند.»

۱۵۳- با توجه به متن زیر درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید. (خارج ۱۴۰۲)
«عشق، بنده را به خدا برساند؛ پس عشق از بهر این معنی، فرض راه آمد.»
الف) واژه «معنی» در نقش دستوری «مضاف الیه» به کار رفته است.
ب) جمله پایانی براساس الگوی «نهاد + مسند + فعل اسنادی» ساخته شده است.

درست	نادرست
درست	نادرست

پاسخ

۱۴۷- پ ۱۴۸- گزینه الف (سامان) ۱۴۹- از بهر (بهر هم آوا با بحر)

۱۵۰- گزینه ب («م» در مرا: مفعول) / در گزینه الف، معشوق: مفعول، جوان: مسند / در گزینه ج، عشق قدیم: مفعول، موضوع: مسند / در گزینه د، آن: مفعول، عشق: مسند ۱۵۱- معنایی (ای جویبار جاری! [با تو هستم]) ۱۵۲- مسند - مفعول ۱۵۳- الف) نادرست / معنی: متمم / از بهر: حرف اضافه / ب) درست («آمد» به معنی «شد»، فعل اسنادی است. عشق: نهاد / فرض: مسند)

- ۱۵۴- در همهٔ گزینه‌ها به جز ..... جمله‌ای با الگوی «نهاد+ مفعول + مسند + فعل» دیده می‌شود. (خرداد ۱۴۰۱)
- (۱) محبت چون به غایت رسد، آن را عشق خوانند. (۲) به عشق نتوان رسیدن تا از معرفت و محبت دو پایهٔ نردبان نسازد. (۳) همواره عشق قدیم را موضوع صحیفهٔ شعر خود می‌گرداند. (۴) آتش عشق او را چنان گرداند که همهٔ جهان، آتش بیند.
- ۱۵۵- نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را در جملهٔ زیر بنویسید. (شهریور ۱۴۰۱)
- «او بندهٔ خود را عاشق خود کند، آنگاه بر بنده عاشق باشد و بنده را گوید: تو عاشق و محب مایی.»
- ۱۵۶- در نوشتهٔ «عشق، او را چنان گرداند که همه جهان، آتش بیند.»، واژهٔ «چنان» با کدام واژه نقش دستوری یکسانی دارد؟ (دی ۱۴۰۱)
- ۱۵۷- نوع حذف در مصراع نخست بیت زیر، به قرینهٔ لفظی است یا معنایی؟ (دی ۱۴۰۱)
- «آیینۀ نگاهت، پیوند صبح و ساحل / لبخند گاه‌گاهت، صبح ستاره‌باران»
- ۱۵۸- در نوشتهٔ «بدان که از جمله نام‌های حُسن یکی «جمال» است و یکی «کمال» و هر چه موجودند، از روحانی و جسمانی طالب کمال اند و هیچ کس نبینی که او را به جمال میلی نباشد.» (خارج ۱۴۰۱)
- (الف) یک مورد حذف فعل بیابید و بنویسید. (ب) مرجع ضمیر «او» را تعیین کنید.
- ۱۵۹- در نوشتهٔ زیر، نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را تعیین کنید. (خرداد ۱۴۰۰)
- پروانه قوت از عشق آتش خورد و همهٔ جهان، آتش بیند.
- ۱۶۰- هریک از الگوهای زیر، با کدام جمله در ردیف مقابل مطابقت دارد؟ (یک جمله اضافی است) (خرداد ۱۴۰۰)
- الف - نهاد + مسند + فعل
ب- نهاد + مفعول + مسند + فعل
- ۱- برخی عاشق را دیوانه می‌پندارند.
۲- مردم به او دهقان فداکار می‌گفتند.
۳- عاشقان کشتگان معشوق‌اند.

پاسخ

- ۱۵۴- گزینهٔ ۲
۱۵۵- عاشق: مسند / بنده: متمم (را: حرف اضافه به معنی «به»: به بنده گوید)
- ۱۵۶- آتش / هردو نقش مسند دارند ۱۵۷- معنایی (فعل «است» از پایان هر دو مصراع به قرینهٔ معنایی حذف شده‌است)
- ۱۵۸- الف) حذف فعل «است»، و یکی کمال [است] (ب) هیچ کس ۱۵۹- قوت: مفعول / آتش: مسند
- ۱۶۰- الف) ۳ (ب) ۱

قلمرو ادبی

۱۶۱- واژه‌های مشخص شده در دو جمله زیر خلق کننده کدام آرایه ادبی مشترک هستند؟
 (الف) بدان که از جمله نام‌های حُسن یکی «جمال» است و یکی «کمال».
 (ب) بی آتش قرار ندارد و در آتش وجود ندارد.

۱۶۲- کدام آرایه در بیت زیر دیده می‌شود؟
 در عالم پیر هر کجا برنایی است عاشق بادا که عشق خوش سودایی است
 (۱) ایهام (۲) اغراق (۳) حسن تعلیل (۴) اسلوب معادله

شعر حفظی

۱۶۳- مصراع نخست بیت زیر را مرتب کنید.
 از - باران - برگ - در - مهربان تر - ای - بوسه‌های
 بیداری ستاره، در چشم جویباران

۱۶۴- مصراع دیگر هریک از بیت‌های زیر را بنویسید.
 (الف) دیوار زندگی را زین گونه یادگاران .....
 (ب) وین نغمه محبت بعد از من و تو ماند .....

۱۶۵- کدام گزینه، بیت «باز آ که در هوایت خاموشی جنونم» را کامل می‌کند؟
 (الف) ای مهربان تر از برگ در بوسه‌های باران (ب) بیداری ستاره، در چشم جویباران
 (ج) لبخند گاه‌گاهت، صبح ستاره‌باران (د) فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران

قلمرو فکری

معنی نثر

۱۶۶- معنی عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.
 ۱- حیات از عشق می‌شناس و ممت بی عشق می‌یاب.
 ۲- در عشق قدم نهادن کسی را مسلم شود که با خود نباشد و ترک خود بکند.
 ۳- وصول به حسن ممکن نشود الا به واسطه عشق.
 ۴- عشق، هرکسی را به خود راه ندهد و به همه جایی مأوا نکند و به هر دیده روی ننماید.

پاسخ

۱۶۱- سجع ۱۶۲- گزینه ۱ / سودا: ایهام دارد: ۱- خیال و دیوانگی ۲- معامله، تجارت ۱۶۳- ای مهربان تر از برگ در بوسه‌های باران
 ۱۶۴- (الف) پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند (ب) تا در زمانه باقی ست آواز باد و باران ۱۶۵- د
 ۱۶۶- ۱- زندگی را حاصل عشق بدان و مرگ را در عاشق نبودن، جست‌وجو کن.
 ۲- کسی می‌تواند در راه عشق قدم بگذارد (عاشق شود) که به تعلقات ظاهری بی‌توجه باشد و از خود بگذرد. (ترک تعلقات دنیوی)
 ۳- رسیدن به زیبایی، تنها به وسیله عشق امکان پذیر است.
 ۴- عشق هرکسی را نمی‌پذیرد و در هر جایی ساکن نمی‌شود و به هر شخصی چهره نشان نمی‌دهد.

درک مطلب

۱۶۷- با توجه به عبارت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

(دی ۱۴۰۲)

محبت چون به غایت رسد، آن را عشق خوانند. عشق خاص‌تر از محبت است و محبت خاص‌تر از معرفت است.

به عالم عشق نتوان رسیدن تا از معرفت و محبت دو پایه نردبان نسازد.

الف) سهروردی، شرط دست‌یابی به عالم عشق را چه می‌داند؟

ب) از نظر نویسنده، نهایت محبت چه نام دارد؟

(شهریور ۱۴۰۲)

۱۶۸- مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید.

لایق صحبت بزم تو شدن آسان نیست

الف) صبر بر داغ دل سوخته باید چون شمع

در رگ جان، هر که را چون زلف پیچ‌وتاب هست

ب) می‌تواند حلقه بر در زد حریم حُسن را

۱۶۹- مفهوم کدام بیت با عبارت «وصول به حُسن ممکن نشود، آلا به واسطه عشق و عشق هر کس را به خود راه ندهد.»

(خرداد ۱۴۰۱)

یکسان است؟

۱) بیم آن است کز غم عشقت سر برآرد دلم به شیدایی

۲) من که هر آنچه داشتم اول ره گذاشتم حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو

۳) بی عشق زیستن را جز نیستی، چه نام است؟ یعنی اگر نباشی کار دلم تمام است

۴) می‌تواند حلقه بر در زد حریم حُسن را در رگ جان، هر که را چون زلف پیچ‌وتاب هست

(دی ۱۴۰۱)

۱۷۰- با توجه به متن زیر، چرا عین‌القضات همدانی، عشق‌ورزی را در عرفان واجب دانسته است؟

«ای عزیز، به خدا رسیدن فرض است و لابد هر چه به واسطه آن به خدا رسند، فرض باشد به نزدیک طالبان.»

عشق، بنده را به خدا برساند؛ پس عشق از بهر این معنی، فرض راه آمد.»

(شهریور ۱۴۰۱)

۱۷۱- شاعر در بیت زیر، کدام صفت را برای هم‌نشینی با معشوق ضروری می‌داند؟

«صبر بر داغ دل سوخته باید چون شمع لایق صحبت بزم تو شدن آسان نیست»

۱۷۲- بیت‌های داده‌شده در ردیف ۱ و ۲، یک مفهوم مشترک دارند. آن مفهوم را از گزینه الف و ب انتخاب کنید. (خرداد ۱۴۰۰)

۱- من که هر آنچه داشتم اول ره گذاشتم حال برای چون تویی اگر که لایقم بگو

۲- در عشق کسی قدم نهد کش جان نیست با جان بودن در عشق به سامان نیست

الف) فردپذیر بودن عشق و رد دوگانگی ب) ترک دلبستگی‌ها در راه عشق

(شهریور ۹۸)

۱۷۳- عبارت «حیات از عشق می‌شناس و ممات بی‌عشق می‌یاب.» چه چیز را سبب زندگی می‌داند؟

پاسخ

۱۶۷- الف) ساختن دو نردبان از معرفت و محبت ب) عشق

۱۶۸- تحمل سختی‌ها و دشواری‌های راه عشق / شایسته عشق بودن عاشقان دل‌سوخته / فقط عاشقان واقعی به حریم حسن معشوق

راه می‌یابند. ۱۶۹- گزینه ۴ ۱۷۰- زیرا عشق را واسطه رسیدن به خدا می‌داند

۱۷۱- صبوری ۱۷۲- ب ۱۷۳- عشق

درس هشتم

گنج حکمت: سه مرکب زندگی

قلمرو زبانی

معنی واژه

۱۷۴- واژه «طاق» در جمله «دیوارهای کهن روم که هنوز طاق ضربی دروازه‌های آن باقی است.» با همین واژه در کدام مصراع هم معنی است؟

الف) طاق پذیر است عشق، جفت نخواهد حریف (ب) چون ابروی معشوقان با طاق و رواق است

املا

۱۷۵- در هریک از عبارات زیر، املاي واژه‌ای نادرست است؛ شکل درست آن را بنویسید.

الف) هنگام چریق آفتاب کنار قنات حسنی در شهر سیرجان اتراق می‌کردیم. (شهریور ۱۴۰۱)

ب) از بیم عقرب جرارهٔ دموکراسی قرن بیستم به مار قاشیه حکومت سرهنگ‌ها پناه ببرد. (دی ۹۸)

۱۷۶- املاي درست هر واژه را از داخل کمانک انتخاب کنید.

الف) پیرمرد از داخل (کاذیه / کازیه) روی میز، یک پاکت کهنه را برداشت. (خارج ۱۴۰۰)

ب) جزیره‌های کوچک و بزرگ، مثل وصله‌های رنگارنگ بر (طیلسان / تیلسان) آبی مدیترانه دوخته شده‌است. (خرداد ۹۹)

دستور

۱۷۷- در عبارت «رم پایتخت ایتالیا شهری است قدیمی، دیوارهای قطور و باروهای دودخورده آن به زبان حال بازگو

می‌کند که روزگاری از فراز همین برج‌ها، فرمان به سواحل دریای سیاه داده می‌شده.» موارد خواسته شده را بیابید.

الف) بدل: (ب) معطوف: (مرداد ۱۴۰۳)

۱۷۸- نمودار گروه اسمی «دو تخته فرش» را رسم کنید و نوع وابستهٔ وابسته را در آن تعیین کنید. (خرداد ۱۴۰۱)

۱۷۹- در عبارت «بعد از خواندن این مطلب، متوجه شدم که دنیا عجیب فراموشکار است! بیست‌سی سال پیش چه کارها

کرده!» (دی ۱۴۰۱)

الف) نوع وابستهٔ وابسته را بنویسید. (ب) نمودار گروه اسمی را که در آن وابستهٔ وابسته آمده، رسم کنید.

پاسخ

۱۷۴- گزینهٔ ب / (طاق: خمیدگی و قوسی شکل بودن) ۱۷۵- الف) چریغ (ب) غاشیه ۱۷۶- الف) کازیه (ب) طیلسان

۱۷۷- بدل: پایتخت ایتالیا بدل از رم / معطوف: باروهای دودخورده ۱۷۸- دو تخته فرش - نوع وابستهٔ وابسته: ممیز

۱۷۹- الف) صفت مضاف‌الیه (ب) خواندن این مطلب

- ۱۸۰- با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 «خاکی است که رنگین شده از خون ضعیفان این ملک که بغداد و ری‌اش نام نهادند»
 الف) نقش دستوری واژه «بغداد» چیست؟
 ب) یک ترکیب اضافی در بیت بیابید و بنویسید.
 ج) یک پیوند وابسته‌ساز در بیت بیابید و بنویسید.
 (دی ۱۴۰۰)
- ۱۸۱- در هریک از گروه‌های اسمی زیر، نوع وابسته و وابسته را تعیین کنید.
 الف) سه دست لباس ایرانی (ب) رنگ سبز چمنی (ج) دامنه کوه‌های شمالی
 (شهریور ۱۴۰۰)
- ۱۸۲- در هریک از موارد زیر، نوع وابسته و وابسته را تعیین کنید.
 الف) متوجه شدم که قدرت قلم نویسنده تا چه حد بوده‌است.
 ب) این جا می‌توان چند حلقه چاه عمیق زد.
 (خرداد ۱۴۰۰)
- ۱۸۳- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 صد تیغ جفا بر سر و تن دید یکی چوب تا شد تهی از خویش و نی‌اش نام نهادند
 الف) بیت را از شیوه «بلاغی» به شیوه «عادی» برگردانید.
 ب) «واو» ربط (پیوند) در کدام مصراع این بیت به کار رفته‌است؟
 (خرداد ۹۹)
- ۱۸۴- در عبارت زیر، هسته گروه اسمی مشخص شده، نوع وابسته و وابسته و یک نقش تبعی تعیین کنید.
 «معلم کلاس سوم به یاد گذشته‌ها و خاطرات پاریز، نامه را برایم نوشته بود.»
 (دی ۹۸)
- ۱۸۵- در عبارت زیر، کدام واژه «ممیز» است؟
 «به من سفارش شد که بردن سیصد هزار تومان پول تا تهران همراه یک محصل، خطرناک است.»
 (خارج ۹۸)

پاسخ

- ۱۸۰- الف) مسند (ب) خون ضعیفان (ج) که
 ۱۸۱- الف) دست: ممیز - ب) چمنی: صفت صفت (ج) شمالی: صفت مضاف‌الیه
 ۱۸۲- الف) نویسنده: مضاف‌الیه مضاف‌الیه (ب) حلقه: ممیز
 ۱۸۳- الف) یک چوب، صد تیغ جفا بر سر و تن دید تا از خویش تهی شد و آن را نی نامیدند. (ب) مصراع دوم
 ۱۸۴- هسته: معلم / وابسته و وابسته: سوم (صفت مضاف‌الیه) / معطوف: خاطرات
 ۱۸۵- تومان

قلمرو ادبی

- ۱۸۶- جای خالی را با واژه مناسب پر کنید.
در جمله «با راه آهن به بروکسل، پایتخت بلژیک رفتیم.»، واژه مشخص شده آرایه ..... دارد
(خرداد ۱۴۰۳)
- ۱۸۷- قسمت مشخص شده در عبارت زیر بیانگر کدام آرایه ادبی است؟
«از بیم عقرب جرّاره دموکراسی قرن بیستم به مار غاشیه حکومت سرهنگها پناه ببرد.»
(مرداد ۱۴۰۳)
- ۱۸۸- در مصراع اول بیت زیر، مشبه و مشبه به را مشخص کنید.
صد تیغ جفا بر سر و تن دید یکی چوب / تا شد تهی از خویش و نیاش نام نهادند
(خارج ۱۴۰۱)
- ۱۸۹- در بیت زیر، آرایه درست را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.
صد تیغ جفا بر سر و تن دید یکی چوب / تا شد تهی از خویش و نیاش نام نهادند (تشخیص / تضمین)
(خرداد ۱۴۰۰)

قلمرو فکری

معنی نثر

- ۱۹۰- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.
۱- هنگام چریغ آفتاب، کنار قنات حسنی اتراق می کردیم.
(مرداد ۱۴۰۳)
- ۲- چه استبعادی دارد که روزی خاطراتی از سفر ماه بنویسم!
(خرداد ۱۴۰۱)
- ۳- امپراتوری های بزرگ هم مانند آدم های ثروتمند، معمولاً از سوءهاضمه می میرند.
(خرداد ۱۴۰۰)

درک مطلب

- ۱۹۱- «ضرورت توسّل به مرشد و مراد» از مفهوم کدام بیت برمی آید؟
الف) در عالم پیر هر کجا برنایی است / عاشق بادا که عشق خوش سودایی است
ب) آیین طریق از نفس پیر مغان یافت / آن خضر که فرخنده پیاش نام نهادند
(خرداد ۱۴۰۲)
- ۱۹۲- مراد از «سَر پر زدن» در عبارت «به قول بیرجندی ها، در این دو شهر، تنها، یک سرپری زدیم» چیست؟
(شهریور ۱۴۰۱)

پاسخ

- ۱۸۶- مجاز (راه آهن مجاز از قطار) / تشبیه (دموکراسی: مشبه / عقرب جرّاره: مشبه به)
۱۸۸- مشبه: جفا / مشبه به: تیغ / تشخیص («سر و تن داشتن» و «جفا دیدن» برای چوب: تشخیص)
۱۹۰- ۱- هنگام طلوع آفتاب در کنار قنات حسنی در شهر سیرجان اقامت کوتاه می کردیم.
۲- بعید نیست که به زودی خاطرات سفر ماه را هم بنویسم.
۳- حکومت های بزرگ هم مانند انسان های ثروتمند و پرخور از زیاده خواهی نابود می شوند.
۱۹۱- ب - ۱۹۲- توقف کوتاه

۱۹۳- با توجه به متن «آخرین چراغ امپراتوری را موسولینی روشن کرد اما می دانیم که دولت مستعجل بود. چه خوش گفته اند که امپراتوری های بزرگ هم مانند آدم های ثروتمند، معمولاً از سوءهاضمه می میرند.» به پرسش ها پاسخ دهید. (دی ۱۴۰۱)
الف) نویسنده چه چیزی را زودگذر و شتابنده می داند؟
ب) دلیل نابودی حکومت های بزرگ چیست؟

۱۹۴- نویسنده در عبارت زیر به فرمان برداری ساکنان «کرانه های فرات» از کدام حکومت اشاره می کند؟ (دی ۱۴۰۱)
«کرانه های فرات، خط از کرانه رود تیبر می خواندند.»

۱۹۵- بیت «راستی خاتم فیروزه بواسحاقی / خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود.» چه مفهوم مشترکی با نوشته زیر دارد؟ (شهریور ۱۴۰۰)
«آخرین چراغ امپراتوری روم را موسولینی روشن کرد که چند صبحی تا حبشه و قلب آفریقا نیز پیش راند اما همه می دانیم که دولت مستعجل بود.»

۱۹۶- عبارت زیر، یادآور کدام مثل است؟ (شهریور ۱۴۰۰)
از بیم عقرب جراره دموکراسی قرن بیستم، ناچار شده به مار غاشیه حکومت سرهنگ ها پناه ببرد

۱۹۷- بیت زیر بر چه مفهومی تأکید دارد؟ (خارج ۹۸)
«آیین طریق از نفس پیر مغان یافت آن خضر که فرخنده پی اش نام نهادند»

پاسخ

۱۹۳- امپراتوری روم (قدرت) ب) حرص و زیاده خواهی

۱۹۴- روم

۱۹۵- زودگذر و ناپایدار بودن قدرت

۱۹۶- از چاله به چاه افتادن، از بد به بدتر پناه بردن یا هر ضرب المثل معادل و درست دیگر

۱۹۷- دعا و همدمی پیر طریقت، سبب دستیابی به معرفت و کمال است.

روان خوانی: بوی جوی مولیان

قلمرو زبانی

معنی واژه

- ۱۹۸- معنی واژه مشخص شده را بنویسید.
باز زین و برگ را بر گرده کهرها و گرندها نهادند.
- ۱۹۹- با توجه به عبارت زیر، برای ترکیب «حالت سرخوشی» یک معادل معنایی بیابید.
(از آن همه زیبایی‌ها و نشئه‌های سرشار از شعر و خیال، محروم‌تر می‌شدم.)

املا

- ۲۰۰- املاي درست را از داخل کمانک برگزینید.
الف) پس از او عموی بزرگم برجسته‌ترین شاگرد (حوزه / حوضه) ادیب بزرگ بود.
ب) روز و شب با فخر و (مباحات / مباحات) به تصدیقم می‌نگریست.
ج) با دانشنامه حقوق (غزایی / قضایی) به سراغ دادگستری رفتم.
- ۲۰۱- در عبارت زیر، املاي یک واژه نادرست است. آن را بیابید و درست آن را بنویسید.
پس از عزیمت رضاشاه، همه تبعیدی‌ها را شدند و به ایل و اشیره بازگشتند.
- ۲۰۲- در عبارات زیر، غلط‌های املايي را بیابید و شکل درست آنها را بنویسید.
الف) پس از گشت‌وگزار در گردشگاه آسمان، بر روی بام خانه، خسته از نشئه خوب آن اسرا به خواب رفتم.
ب) آن باغ پر از گل‌های رنگین و معطر شعر در صوم سرد این عقل بی‌درد و بی‌دل پژمرد.

دستور

- ۲۰۳- از بین چهار بخش مشخص شده در متن زیر، نقش‌های تبعی «معطوف» و «بدل» را بیابید.
تابستان وصال، نوازشگر می‌آمد و ما را از غربت زندان شهر به میهن آزاد و دامن گسترمان، کویر می‌برد .... در کویر گویی به مرز عالم دیگر نزدیکیم. آسمان، تفرجگاه مردم کویر است.
- ۲۰۴- در کدام یک از گزینه‌های زیر، «صفت مضاف‌الیه» دیده می‌شود؟
الف) جلد دوم کتاب بینوایان   ب) غرفه بلند آسمانش   ج) چشمه آبی سرد

پاسخ

- ۱۹۸- اسب یا استری که به رنگ سرخ تیره است.   ۱۹۹- نشئه
- ۲۰۰- الف) حوزه / حوزه (قلمرو، محدوده) **هم‌آوا** با حوضه (ناحیه‌ای که از آب یک رودخانه مشروب می‌شود: حوضه آبریز)
ب) مباحات / قضایی / قضا (تقدیر، سرنوشت): **هم‌آوا** با غذا (خوراک) و غزا (جنگ)
- ۲۰۱- عشیره   ۲۰۲- الف) گشت‌وگزار: گشت‌وگذار / نشئه: نشئه   ب) صوم: صوم
- ۲۰۳- معطوف: دامن‌گسترمان / بدل: کویر (بدل از میهن آزاد) / ما: نقش مفعول دارد / تفرجگاه مردم کویر: نقش مسند دارد
- ۲۰۴- ج (سرد: صفت مضاف‌الیه)

- ۲۰۵- در جمله زیر، نوع «وابسته وابسته» را بنویسید و نمودار بیکانی آن را رسم کنید. (شهریور ۱۴۰۲)
- «نگاه‌های مردم آسفالت‌نشین، آن را کهکشان می‌بیند.»
- ۲۰۶- در کدام گزینه وابسته وابسته وجود ندارد؟ (خارج ۱۴۰۲)
- الف) یک چمن داغ (ب) دموکراسی قرن بیستم (ج) لباس سفید گلدار (د) کلاس خیلی مرتب
- ۲۰۷- در گروه‌های اسمی زیر، یک قید صفت و یک صفت صفت بیابید. (خارج ۱۴۰۱)
- الف) پیراهن سبز روشن (ب) شرایط تقریباً ناپایدار
- ۲۰۸- نوع حذف را در عبارت زیر مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۱)
- «زندگی، سخت آلوده است و انسان‌ماندن سخت دشوار.»
- ۲۰۹- نوع «واو» در عبارت «تابستان، امیدبخش و گرم می‌آمد و ما را از شهر به کویر می‌برد.» (خارج ۱۴۰۰)
- ۲۱۰- نوع هریک از وابسته‌های وابسته را در گروه‌های اسمی زیر، بنویسید. (دی ۱۴۰۰)
- الف) هوای نسبتاً پاک (ب) هفت فرسخ راه (ج) سموم سرد این عقل (د) بانک اعتبارات ایران
- ۲۱۱- با توجه به جمله «بوی شبدرد دوچین، هوا را عطرآگین ساخته‌است»، به سؤالات پاسخ دهید. (خرداد ۹۹)
- الف) نقش دستوری واژه «عطرآگین» را بنویسید. (ب) کدام واژه «صفت مضاف‌الیه» است؟
- ۲۱۲- در نوشته زیر، نوع وابسته وابسته مشخص شده را تعیین کنید. (خرداد ۹۹)
- بر بالای آن، با خط بسیار روشن، دو سطر مطلب زیبا نوشته شده بود.
- ۲۱۳- در عبارت «مردی فیلسوف و فقیه به این ده آمد تا عمر را بگذارد»، کدام واژه نقش تبعی دارد؟ (خارج ۹۸)

پاسخ

۲۰۵- آسفالت‌نشین: صفت مضاف‌الیه: نگاه‌های مردم آسفالت‌نشین

۲۰۶- گزینه ج / سایر گزینه‌ها: الف) چمن ← ممیز / ب) بیستم ← صفت مضاف‌الیه / د) خیلی ← قید صفت

۲۰۷- الف) روشن: صفت صفت (ب) تقریباً: قید صفت ۲۰۸- حذف به قرینه لفظی: سخت دشوار [است]

۲۰۹- واو (اول): عطف / واو (دوم): ربط

۲۱۰- الف) نسبتاً: قید صفت (ب) فرسخ: ممیز (ج) این: صفت مضاف‌الیه (د) ایران: مضاف‌الیه مضاف‌الیه

۲۱۱- الف) مسند (ب) دوچین ۲۱۲- بسیار: قید صفت / سطر: ممیز

۲۱۳- فقیه: نقش تبعی معطوف

۲۱۴- با توجه به نوشته زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
 «برف کوه هنوز آب نشده است. گل و گیاه، پشم گوسفندان را رنگین کرده است. نامه برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی.»

- الف) ساختار دستوری کدام جمله مطابق با الگوی «نهاد+ مفعول+ مسند+ فعل» است؟
 ب) نوع «واو»، بین واژه‌های «شعر و چنگ» ربط است یا عطف؟
 ج) زمان فعل «نشده است» ماضی نقلی است یا التزامی؟
 د) در این عبارت، حذف فعل به قرینه لفظی است یا معنایی؟

قلمرو ادبی

۲۱۵- جای خالی را با واژه مناسب پر کنید.
 در عبارت «در آن هنگام که بهار حیات علمی و اجتماعی‌اش فرارسیده بود، ناگهان منقلب شده»، واژه ..... مشابه است.

۲۱۶- در نوشته زیر، مفهوم کنایی قسمت‌های مشخص شده را، به ترتیب، بنویسید.
 «بعد از حکیم اسرار، همه چشم‌ها به او بود که حوزه حکمت را او گرم نگاه دارد.»

۲۱۷- در تشبیه مشخص شده عبارت زیر، «مشبه» کدام است؟
 «آسمان کویر، این نخلستان خاموش و پرمهتابی که هرگاه مشت خونین و بی تاب قلبم را در زیر باران‌های غیبی سکوتش می‌گیرم.»

۲۱۸- با توجه به نوشته زیر، در کدام یک از ترکیب‌های مشخص شده، آرایه استعاره وجود دارد؟
 «آن شب نیز ماه با تلاؤ پرشکوهش از راه رسید و گل‌های الماس شکفتند.»

قلمرو فکری

معنی نثر

- ۲۱۹- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.
 ۱- پامان به ده باز نشده بود و در شهر دست‌وپاگیر نشده بودیم.
 ۲- از شنیدن اسم شهر، قند در دلم آب می‌شد.
 ۳- مزینان را بر انگاره عشق‌آبادش ساخته‌اند و هنوز بر همان مهر و نشان است که بود.

پاسخ

- ۲۱۴- الف) گل و گیاه (نهاد) + پشم گوسفندان (مفعول) + رنگین (مسند) + کرده است (فعل) ب) واو عطف ج) ماضی نقلی
 د) قرینه لفظی (نامه برادر با من همان کرد که شعر و چنگ رودکی با امیر سامانی [کرد])
 ۲۱۵- بهار (حیات به بهار تشبیه شده است) ۲۱۶- به ترتیب: همه توجه‌ها و امیدها به او بود - حوزه حکمت را رونق ببخشد.
 ۲۱۷- قلب / قلب را به مشت خونین تشبیه کرده است. ۲۱۸- گل‌های الماس (استعاره یا مجاز از ستارگان)
 ۲۱۹- ۱- هنوز به ده رفت و آمد داشتیم و گرفتار شهرنشینی نشده بودیم.
 ۲- از شنیدن اسم شهر، لذت می‌بردم (خوشحال می‌شدم)
 ۳- مزینان را به طرح و نقشه عشق‌آباد ساخته‌اند و از قدیم هیچ تغییری نکرده است. (هنوز به همان شکل قدیم و طرح قدیم است.)

درک مطلب

۲۲۰- با توجه به متن درس «بوی جوی مولیان»، مفهوم مشترک «آب جیحون فرونشست و ریگ آموی پرنیان شد.» چیست؟ (خرداد ۱۴۰۳)

۲۲۱- در متن «ناله‌های گریه‌آلود آن روح دردمند و تنها را می‌شنوم. ناله‌های گریه‌آلود آن امام راستین و بزرگم را که همچون این شیعه گمنام و غریبش، و در کنار آن مدینه پلید و در قلب آن کویر بی‌فریاد، سر در حلقوم چاه می‌برد و می‌گریست.» منظور از «امام راستین و بزرگ» و «شیعه گمنام و غریب» چه کسانی است؟ (خرداد ۱۴۰۲)

۲۲۲- درستی و نادرستی مورد زیر را مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۲)

مفهوم عبارت «آن باغ پر از گل‌های رنگین و معطر شعر و خیال و الهام و احساس در سموم سرد این عقل بی‌درد و بی‌دل پژمرد و صفای اهورایی آن همه زیبایی که درونم را پر از خدا می‌کرد، به این علم عددبین مصلحت‌اندیش آلود.» به برتری عقل بر عشق و احساس تأکید دارد. درست نادرست

۲۲۳- عبارت «شاهین تیزبال افق‌ها بودم. زنبور طفیلی شدم و به کنجی پناه بردم.» یادآور کدام «ضرب‌المثل» فارسی است؟ (شهریور ۱۴۰۲)

۲۲۴- با توجه به سروده «در کف‌ها کاسه زیبایی، / بر لب‌ها تلخی دانایی / شهر تو در جای دگر / ره می‌بر با پای دگر» چرا شاعر دانایی را نکوهش می‌کند؟ (دی ۱۴۰۰)

۲۲۵- متن‌های زیر، بر چه مفهوم مشترکی تأکید دارند؟ (خرداد ۹۹)

* در کف‌ها کاسه زیبایی، / بر لب‌ها تلخی دانایی / شهر تو در جای دگر / ره می‌بر با پای دگر
* آن باغ پر از گل‌های رنگین و معطر شعر و خیال و الهام و احساس در سموم سرد این عقل بی‌درد و بی‌دل پژمرد.

۲۲۶- متن‌های زیر چه مفهوم مشترکی دارند؟ (شهریور ۹۹)

* «من نماز را وقتی می‌خوانم / که اذانش را باد گفته باشد سر گلدسته سرو»
* «صحرايي که حتی درختش، غارش، کوهش و سنگریزه‌اش آیات وحی را بر لب دارد.»

۲۲۷- عبارت زیر بر چه مفهومی تأکید می‌کند؟ (خرداد ۹۸)

«کلمات را کنار زنی و در زیر آن، روحی را که در این تلقی و تعبیر پنهان است تماشا کنید.»

پاسخ

۲۲۰- فراهم شدن زمینه بازگشت یا برطرف شدن مشکلات یا آسان‌شدن کارها ۲۲۱- حضرت علی (ع) - دکتر شریعتی

۲۲۲- نادرست (مفهوم کاملاً برعکس است و به برتری عشق و احساس بر عقل تأکید دارد).

۲۲۳- از عرش به فرش آمدن (یا هر ضرب‌المثل درست دیگر)

۲۲۴- چون زیبایی‌ها را نمی‌توان با عقل دریافت (یا نگاه عقل‌گرایانه به زیبایی، زیبایی را از بین می‌برد).

۲۲۵- عقل و نگاه عاقلانه، زیبایی‌های هستی را زایل می‌کند. (نفی خرد در نگاه به زیبایی‌های جهان)

۲۲۶- همه موجودات عالم در حال تسبیح و عبادت خداوند هستند. ۲۲۷- توجه به باطن و پرهیز از ظاهر بینی

@valimasoudi44

درسنامه کامل فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم:**تهیه و تنظیم: ولی مسعودی**

- ◀ بررسی دقیق قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ◀ بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ◀ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ◀ بررسی دقیق آرایه‌های ادبی و نکات دستوری ابیات و عبارات
- ◀ واژگان هم‌آوا همراه با معنای آن‌ها: ثنا (ستایش)، سنا (روشنایی)
- ◀ آموزش درست‌نویسی واژه‌ها: ب + انداز = بینداز (درست)، بیانداز (نادرست)
- ◀ ارائه نمونه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی به صورت درس به درس همراه با پاسخنامه

برای تهیه نسخه کامل درسنامه فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم**با شماره ۱۷۰۷ - ۱۷۸ - ۰۹۱۱ تماس بگیرید.****نمونه‌ای از درسنامه فارسی دوازدهم - درس: شکر نعمت**

★ **فراش باد صبا** را گفته تا **فرش زمرّدین بگسترد** و **دایه ابر بهاری** را فرموده تا **بنات نبات** در **مهد زمین** پیورود.
فکری: [خداوند] به باد صبا دستور داده تا سبزه و چمن را همه جا بگستراند و به ابر بهاری فرمان داده تا گیاهان را در زمین پرورش دهد. (رویش سبزه‌ها و گیاهان به امر پروردگار)

ادبی: فراش باد صبا، دایه ابر بهاری، بنات نبات، مهد زمین: اضافه تشبیهی (باد صبا، ابر بهاری، نبات، زمین: مشبه؛ فراش، دایه، بنات، مهد: مشبه‌به) [گهواره، دختران را پرورش می‌دهد و زمین گیاهان را] / گفتن به باد صبا، فرمودن به ابر بهاری: تشخیص و استعاره / فرش زمرّدین: استعاره از سبزه و چمن / فراش، فرش، بگسترد: مراعات نظیر / بگسترد، پیورود: سجع / بنات، نبات: جناس

زبانی: * **فراش:** فرش گستر، گسترنده فرش / **زمرّد:** سنگ قیمتی به رنگ سبز / * **دایه:** زنی که به جای مادر به کودک شیر می‌دهد یا از او پرستاری می‌کند / * **بنات:** ج بنت، دختران / * **بنات:** گیاه، رُستنی /

نوع «را» در هر دو جمله: حرف اضافه به معنی «به» / **فراش، دایه:** متمم / حذف فعل «است» بعد از «گفته» و «فرموده» به قرینه معنایی: گفته [است]، فرموده [است]: ماضی نقلی / مفعول فعل «گفته»: **فرش زمرّدین بگسترد** / فرش زمرّدین: مفعول فعل «بگسترد» / مفعول فعل «فرموده»: **بنات نبات در مهد زمین پیورود** / **بنات نبات:** مفعول فعل «پیورود» / **بگسترد، پیورود:** مضارع التزامی / **فرش زمرّدین، ابر بهاری:** ترکیب وصفی / **باد، صبا، ابر، نبات، زمین:** مضاف الیه / **صبا** (باد مشرق، نسیم): **هم‌آوا** با **صبا** (نام شهر بلقیس)

نوبت دوم

بخش دوم <

درس ۱۰ تا ۱۸

از سؤال ۲۲۸ تا ۴۳۴

فصل شکوفایی

درس دهم

گنج حکمت: تیرانا!

قلمرو زبانی

املاى واژه

۲۲۸- املاى درست واژه را از داخل کمانک انتخاب کنید.

(خرداد ۱۴۰۰)

الف) غرق غباریم و (غربت / قربت) با من بیا سمت باران

(دی ۱۴۰۰)

امروز خورشید در دشت آینه‌دار من و تو

ب) دیروز در (قربت / غربت) باغ من بودم و یک چمن داغ

دستور

۲۲۹- با توجه به ابیات زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

(مرداد ۱۴۰۳)

امروز می‌آید از باغ، بوی بهار من و تو

دیروز اگر سوخت ای دوست، غم برگ و بار من و تو

امروز خورشید در دشت، آینه‌دار من و تو

دیروز در غربت باغ من بودم و یک چمن داغ

(ب) در بیت دوم، نوع «واو» مشخص شده، عطف است یا ربط؟

الف) در ابیات بالا جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید.

(شهریور ۱۴۰۲)

۲۳۰- در کدام بیت، هر دو نوع «و» (عطف و ربط) به کار رفته است؟

من می‌روم سوی دریا، جای قرار من و تو

الف) چون رود امیدوارم، بی‌تابم و بی‌قرارم

دلت خلد است خالی ساز از طاووس و شیطانش

ب) ز نیرنگ هوا و از فریب آرز خاقانی

(خارج ۱۴۰۰)

۲۳۱- حذف را در بیت زیر مشخص کنید و نوع آن را بنویسید.

امروز می‌آید از باغ، بوی بهار من و تو

دیروز اگر سوخت ای دوست، غم برگ و بار من و تو

پاسخ

۲۲۸- الف) غربت / غربت (دوری، بیگانگی): هم‌آوا با قربت (نزدیکی، خویشی) (ب) غربت

۲۲۹- الف) دیروز اگر سوخت غم برگ و بار من و تو (ب) ربط

۲۳۰- الف) (مصراع اول: ربط / مصراع دوم: عطف) ۲۳۱- حذف فعل بعد از منادا به قرینه معنایی (ای دوست! ابا تو هستم.)

۲۳۲- در بیت «غرق غباریم و غربت، با من بیا سمت باران صد جویبار است اینجا، در انتظار من و تو»: (دی ۱۴۰۱)
الف) کاربرد کدام نقش تبعی در مصراع دوم مشهود است؟
ب) مصراع نخست را براساس ترتیب اجزای جمله در زبان فارسی مرتب کنید.

۲۳۳- با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«آن‌جا در آن برزخ سرد، در کوچه‌های غم و درد غیر از شب آیا چه می‌دید چشمان تار من و تو؟»
الف) نوع «واو» در مصراع اول، حرف ربط است یا عطف؟
ب) در مصراع دوم، کدام واژه نقش «نهاد» دارد؟

قلمرو ادبی

۲۳۴- آرایه متناسب با بیت زیر را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.
این فصل، فصل من و توست فصل شکوفایی ما
برخیز با گل بخوانیم اینک بهار من و تو (تضاد - تکرار)

۲۳۵- در بیت زیر، مفهوم نمادین «رود» و «دریا» را بنویسید.
«چون رود امیدوارم، بی‌تابم و بی‌قرارم من می‌روم سوی دریا جای قرار من و تو»

۲۳۶- کدام آرایه ادبی در بیت زیر دیده می‌شود؟
«چون رود امیدوارم، بی‌تابم و بی‌قرارم من می‌روم سوی دریا جای قرار من و تو»
الف) تضمین ب) ایهام ج) حسن تعلیل د) حس آمیزی

قلمرو فکری

معنی شعر

۲۳۷- معنی موارد زیر را به نثر روان بنویسید.
۱- من می‌روم سوی دریا جای قرار من و تو
۲- آن‌جا در آن برزخ سرد، در کوچه‌های غم و درد غیر از شب آیا چه می‌دید چشمان تار من و تو؟
۳- ز خورشید و از آب و باد و خاک نگردد تبه نام و گفتار پاک
۴- امروز خورشید در دشت، آینه‌دار من و تو
۵- با این نسیم سحرخیز، برخیز اگر جان سپردیم در باغ می‌ماند ای دوست، گل یادگار من و تو

پاسخ

۲۳۲- الف) معطوف (تو) ب) غرق غبار و غربتیم. با من سمت باران بیا ۲۳۳- الف) عطف ب) چشمان
۲۳۴- تکرار (فصل، من و تو) ۲۳۵- رود ← جریان‌های انقلابی / دریا ← وحدت و یکپارچگی
۲۳۶- گزینه ب) ایهام / قرار: ایهام: ۱- آرامش ۲- وعده‌گاه، میعادگاه
۲۳۷- ۱- من به سوی همبستگی و وحدت مردم می‌روم (به جریان انقلاب می‌پیوندم)، جایی که وعده‌گاه و محل آرامش ماست.
۲- در دوران تسلط حکومت ظلم، در محیط پر از غم و رنج جامعه، چشمان ما، شاهد ظلم و ستم بود.
۳- هیچ‌یک از پدیده‌های جهان، آوازه نیک و گفتار پاک را نابود نمی‌کنند.
۴- اکنون خورشید آزادی و امید / امام، در فضای کشور، روشنی‌بخش ماست.
۵- با این انقلاب، تو هم به پا خیز که حتی اگر در این راه شهید هم شدیم، انقلاب و آزادی به‌عنوان یادگار ما در وطن باقی می‌ماند.

درک مطلب

- ۲۳۸- مقصود نهایی شاعر از بیت زیر چیست؟
آن جا در آن برزخ سرد، در کوچه‌های غم و درد
غیر از شب آیا چه می‌دید چشمان تار من و تو؟
(شهریور ۱۴۰۲)
- ۲۳۹- نویسنده در عبارت زیر به چه مفهومی اشاره دارد؟
نه همین مهربانی را به مهر، که پاداش هر زخمه‌ی سنگی را دست‌های کریم تو میوه‌ای چند شیرین ایثار کند.
(خارج ۱۴۰۲)
- ۲۴۰- منظور از قسمت‌های مشخص شده را بنویسید.
الف) تو اگر آن مایه کرامت را از مادر به میراث می‌داشتی، می‌بایست همانند با درختان بارور، بخشندگی و ایثار را سراپا دست باشی.
ب) دیروز اگر سوخت ای دوست، غم برگ و بار من و تو امروز می‌آید از باغ، بوی بهار من و تو
(خارج ۱۴۰۲)
- ۲۴۱- در بیت زیر منظور از «نسیم سحرخیز» و «باغ» چیست؟
«با این نسیم سحرخیز، برخیز اگر جان سپردیم در باغ می‌ماند ای دوست، گل یادگار من و تو»
(خرداد ۱۴۰۰)

*****

پاسخ

- ۲۳۸- شکوه و شکایت از اوضاع نابسامان جامعه قبل از انقلاب اسلامی (یا هر پاسخ درست دیگر)
۲۳۹- بخشندگی
۲۴۰- الف) منظور از مادر ← طبیعت
ب) دیروز ← دوران قبل از انقلاب / باغ ← کشور
۲۴۱- نسیم سحرخیز ← انقلاب و قیام مردم / باغ ← وطن، کشور

✽ درس یازدهم

شعرخوانی: شکوه چشمان تو

قلمرو زبانی

معنی واژه

۲۴۲- برای واژه مشخص شده عبارت «وقتی تعلل کردند موظفشان کردید که بروند.» یک برابر معنایی از بیت زیر بیابید.
«صبح است ساقیا قدحی پر شراب کن / دور فلک درنگ ندارد شتاب کن» (خارج ۱۴۰۱)

۲۴۳- از داخل پرانتز واژه مناسب برای معنی انتخاب کنید.
«واحد نظامی که معمولاً شامل سه گروهان است.» (گردان / هنگ) (خارج ۱۴۰۰)

۲۴۴- برای واژه «حزین» یک مترادف و یک متضاد بنویسید. (دی ۹۸)

املا

۲۴۵- از میان واژگان زیر، املاهای کدام واژه، به هر دو شکل صحیح است؟
«اتراق / اطراق»، «جناق / جناغ»، «حتاکی / هتاکی»، «حمایل / همایل» (خرداد ۱۴۰۲)

۲۴۶- در کدام گزینه املاهای واژه‌های غلط است؟ شکل درست آن را بنویسید.
الف) نمی پذیرفتید، بهانه می آوردید و طفره می رفتید.
ب) آن وقت من هرچه اسرار و تعارف می کنم، تو بیشتر ابا و امتناع می ورزی. (خرداد ۱۴۰۲)

۲۴۷- در عبارت زیر، املاهای واژه‌های نادرست است؛ شکل درست آن را بنویسید.
صدای مهیب آن، صدای کودکانه اما خشک کلاش را در خود حزم می کرد. (شهریور ۱۴۰۱)

۲۴۸- املاهای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- ۱- تنها برای تعلیم گرفتن، (شیخ / شبه) شما را در میان تاریکی تعقیب می کردم.
- ۲- صدایی که می آمد (هزین ترین / حزین ترین) و عاشقانه ترین صدایی بود که می آمد.
- ۳- می دانید که من بیش از همه (مُسر / مُصر) بودم در شنیدن حرفهای شما.

۲۴۹- در همه گزینه‌ها به جز گزینه .... نادرستی املائی دیده می شود.

- ۱) بچه‌ها هم انگار از دست آن ذله شده بودند و تکبیر می گفتند.
- ۲) تنها و تنها برای تعلیم گرفتن، شبه شما را در میان تاریکی تعقیب می کردم.
- ۳) عمق گودال آن قدر نبود که بتواند جسّه آدمی را در خود بگیرد.
- ۴) به سمت خاکریز می رفتند و آخرین رمغ‌هایشان را در آخرین فشنگ‌هایشان می ریختند.

پاسخ

۲۴۲- درنگ / تعلل: عذر و دلیل آوردن، به تعویق انداختن چیزی یا انجام کاری، درنگ، اهمال کردن

۲۴۳- گردان ۲۴۴- مترادف ← غم‌انگیز / متضاد ← شاد ۲۴۵- اتراق / اطراق - جناق / جناغ

۲۴۶- گزینه ب: اسرار (نادرست) / اصرار (درست) / ۲۴۷- حزم (نادرست) / هضم / هضم (گوارش، تحلیل): هم‌آوا با حزم (دوراندیشی)

۲۴۸- (۱) شبح (۲) حزین‌ترین (۳) مصر ۲۴۹- گزینه ۱ (۲) شبه ← شیخ (۳) جسّه ← جئه (۴) رمغ ← رمق

دستور

- ۲۵۰- نقش دستوری واژگان مشخص شده را بنویسید.
شما «یا مهدی» غریبانه‌ای گفتید و تفنگ از دستتان افتاد. (خارج ۱۴۰۱)
- ۲۵۱- در عبارت «عشقم به این بود که حرفتان را بشنوم، الان هم دوستتان دارم؛ بیشتر از همیشه.» (دی ۱۴۰۱)
الف) جملهٔ پیرو یا وابسته را مشخص کنید.
ب) نقش ضمیر متصل (پیوسته) در جملهٔ سوم بنویسید.
- ۲۵۲- در نوشتهٔ «فکر کردم اگر پیش تر بروم، به حتم گم می‌شوم. بر تل خاکی نشستیم. حتی اگر من صدایتان نمی‌کردم، متوجه حضور من نمی‌شدید.» (خرداد ۱۴۰۰)
الف) زمان کدام فعل «مضارع التزامی» است؟
ب) در واژهٔ «صدایتان» نقش دستوری ضمیر پیوستهٔ «تان» چیست؟
- ۲۵۳- با توجه به نوشتهٔ زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
همراهی با شما را دوست‌تر داشتیم. بی‌آن‌که بدانید تعقیبتان کردم و نفهمیدم چه قدر از سنگرها فاصله گرفته‌ایم. (خرداد ۱۴۰۰)
الف) زمان کدام فعل «ماضی نقلی» است؟
ب) در واژهٔ «تعقیبتان»، مرجع ضمیر پیوستهٔ «تان» چیست؟
- ۲۵۴- نوع ضمیرهای عبارت «به پشت سرتان رفتم تا بتوانم همچنان با شما باشم.» را مشخص کنید. (خارج ۱۴۰۰)
- ۲۵۵- با توجه به عبارت «از رد صدای شما می‌بایست پیدایتان می‌کردم.» (دی ۱۴۰۰)
الف) نقش دستوری ضمیر پیوستهٔ «تان» متمم است یا مفعول؟
ب) زمان فعل «پیدا می‌کردم» را بنویسید.
- ۲۵۶- با توجه به نوشتهٔ زیر، درستی یا نادرستی موارد داده‌شده را تعیین کنید.
«عشق کردم از اینکه فهمیده‌اید، انهدام آن تیربار، کار من بوده‌است.»
الف) زمان هر دو فعل «فهمیده‌اید» و «بوده‌است»، ماضی نقلی است.
ب) در گروه اسمی «انهدام آن تیربار»، واژهٔ «تیربار» هستهٔ گروه اسمی است.
درست / نادرست
درست / نادرست

پاسخ

- ۲۵۰- یا مهدی: مفعول (چه چیز را گفتید؟ - یا مهدی را) / تفنگ: نهاد
- ۲۵۱- الف) حرفتان را بشنوم («که»: پیوند وابسته‌ساز) ب) تان: مفعول (شما را دوست دارم)
- ۲۵۲- الف) بروم ب) مفعول (شما را صدا نمی‌کردم)
- ۲۵۳- الف) گرفته‌ایم ب) شما (شما را تعقیب می‌کردند)
- ۲۵۴- تان: ضمیر پیوسته (متصل) / شما: ضمیر گسسته (جدا)
- ۲۵۵- الف) مفعول (شما را پیدا می‌کردم) ب) ماضی استمراری
- ۲۵۶- الف) درست ب) نادرست / تیربار: مضاف‌الیه / انهدام: هسته / آن: صفت مضاف‌الیه

قلمرو ادبی

آرایه‌های ادبی

۲۵۷- در بیت «لبریز زندگی است نفس‌های آخرت / آورده مرگ، گرم به آغوش تو پناه»، مصراع اول، آرایه «حسن تعلیل» دارد یا «تناقض»؟
(خرداد ۱۴۰۱)

۲۵۸- با توجه به رباعی زیر به پرسش‌های داده‌شده پاسخ دهید.
(دی ۱۴۰۱)

کس چون تو طریق پاک‌بازی نگرفت
زین پیش دلاورا، کسی چون تو شگفت
با زخم نشان سرفرازی نگرفت
حیثیت مرگ را به بازی نگرفت!

الف) واژه «زخم» با کدام واژه ارتباطی مبتنی بر تشبیه دارد؟
ب) آرایه‌های ادبی «تشخیص» و «کنایه» را در مصراع پایانی مشخص کنید.

۲۵۹- آرایه متناسب با ترکیب مشخص‌شده را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید.
صدای توپخانه، صدای خشک کلاش را در خود هضم می‌کرد. (متناقض‌نما / حس آمیزی)
(خرداد ۱۴۰۰)

۲۶۰- با توجه به نوشته زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«زمزمه لطیف و ملایم شما گمان مرا تأیید کرد. می‌بایست مخفیگاهی پیدا کنم. جز گودالی، کجا می‌توانست مخفیگاه من باشد؛ در زمانی که ماه داشت سربلند از پشت ابرهای تیره بیرون می‌آمد.»
الف) کدام واژه آرایه «تشخیص» ایجاد کرده‌است؟
ب) در کدام قسمت، آرایه «حس آمیزی» دیده می‌شود؟
(خرداد ۹۹)

حفظ شعر

۲۶۱- مصراع دوم بیت مقابل را بنویسید.
ترسم تو را ببیند و شرمندگی کشد
.....
(خرداد ۱۴۰۳)

۲۶۲- بیت زیر را به شکلی درست کامل کنید.
دارد اسارت تو به زینب اشارتی
.....
(خرداد ۱۴۰۲)

۲۶۳- مصراع دیگر بیت زیر را انتخاب کنید.
آه این سر بریده ماه است در پگاه؟
.....
۱) یا ماه بی‌ملاحظه افتاده بین راه؟
۲) یا نه سر بریده خورشید شامگاه؟
(خرداد ۱۴۰۱)

۲۶۴- مصراع نخست کدام بیت نادرست است؟
الف) ماه آمده به دیدن خورشید، صبح زود
ب) لبریز زندگی است نفس‌های آخرت
یا ماه بی‌ملاحظه افتاده بین راه؟
آورده مرگ، گرم به آغوش تو پناه
(شهریور ۱۴۰۱)

۲۶۵- بیت زیر را به درستی کامل کنید.
آورده مرگ، گرم به آغوش تو پناه
.....
(دی ۱۴۰۱)

پاسخ

۲۵۷- تناقض (لبریز زندگی بودن نفس‌های آخر) ۲۵۸- الف) نشان (زخم مانند نشان است) ب) تشخیص: حیثیت داشتن مرگ / کنایه: به بازی گرفتن: کم‌ارزش شمردن ۲۵۹- حس آمیزی ۲۶۰- الف) ماه (ماه سربلند بیرون می‌آمد) ب) زمزمه لطیف و ملایم ۲۶۱- یوسف، بگو که هیچ نیاید برون ز چاه ۲۶۲- از اشتیاق کیست که چشمت کشیده راه ۲۶۳- الف) درست آن: خورشید، بی حفاظ نشسته به روی خاک ۲۶۴- الف) لبریز زندگی است نفس‌های آخرت ۲۶۵- الف) لبریز زندگی است نفس‌های آخرت

(خرداد ۱۴۰۳)

۲۶۶- درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید.

«ساتاماریا اثر رضا امیرخانی، نویسنده معاصر، درباره دفاع مقدس است.»

قلمرو فکری

معنی نثر

۲۶۷- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.

(خارج ۱۴۰۲)

۱- گفتید: «از شامه قوی شما تشخیص بوی حمله غریب نیست.»

(خرداد ۱۴۰۱)

۲- توپخانه شروع کرده بود و صدای مهیب آن، صدای کودکانه اما خشک کلاش را در خود هضم می کرد.

(شهریور ۱۴۰۱)

۳- سعی کردم که پا جای پای شما بگذارم؛ مثل برق و باد خودم را به سنگر برسانم.

(خرداد ۱۴۰۰)

۴- طفره می رفتید ولی اصرارهای من، عاقبت شما را متقاعد کرد.

(شهریور ۱۴۰۰)

۵- دستتان را بر چشم‌های درشتتان حمایل کرده بودید.

درک مطلب

۲۶۸- مقصود از آخرین جمله عبارت «با آخرین رمق‌هایتان داد زدید و به همه دستور دادید که بروند .... به یک نفر هم

(خرداد ۱۴۰۲)

گفتید که به برادر محسن خبر بدهد که ادامه حمله را در دست بگیرد.» چیست؟

(خارج ۱۴۰۲)

۲۶۹- منظور از «خواب را مزمه کنید، بچشید ولی سیر نخواستید، ایستاده یا نشسته بخوابید.» چیست؟

(خرداد ۹۸)

۲۷۰- با توجه به رباعی زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

با زخم نشان سرفرازی نگرفت

کس چون تو طریق پاکبازی نگرفت

حیثیت مرگ را به بازی نگرفت!

زین پیش دلورا، کسی چون تو شگفت

الف) مخاطب شاعر در این دو بیت کیست؟

ب) مقصود از «طریق پاکبازی» و «به بازی گرفتن مرگ» چیست؟

پاسخ

۲۶۶- نادرست (اثر سید مهدی شجاعی)

۲۶۷- ۱- گفتید: از حس بویایی قوی شما تشخیص نشانه‌های حمله عجیب نیست.

۲- آتش توپخانه آغاز شده بود و صدای ترسناک آن، صدای ضعیف اسلحه کلاش را محو می کرد.

۳- سعی کردم دقیقاً از شما پیروی کنم؛ به سرعت خودم را به سنگر برسانم.

۴- خودداری می کردید اما اصرارهای من شما را مجاب و راضی کرد.

۵- دستتان را روی چشم‌های درشتتان محافظ کرده بودید.

۲۶۸- به عهده گرفتن فرماندهی

۲۶۹- نیمه‌هوشیار بخوابید و به خواب عمیق فرونروید.

۲۷۰- الف) جانبازان یا شهدای جنگ   ب) طریق پاکبازی: از جان گذشتگی / به بازی گرفتن مرگ: بی‌اعتبار دانستن مرگ

✽ درس دوازدهم

گنج حکمت: به جوانمردی کوش

قلمرو زبانی

معنی واژه

۲۷۱- برای واژه مشخص شده یک برابر معنایی مناسب بنویسید.
(خرداد ۱۴۰۱) اگر کوه آتش بود بسپرم.

۲۷۲- در بیت زیر کدام واژه متضاد واژه «شاد» است؟
(شهریور ۹۹) «چو بشنید خسرو، از آن شاد گشت / روانش ز اندیشه آزاد گشت»

۲۷۳- برای واژه «حیله‌ها» معادل معنایی از عبارت زیر انتخاب کنید.
(خارج ۹۸) «یکی را از ملوک عجم جور و اذیت آغاز کرده تا به جایی که خلق از مکاید فعلش به جهان برفتند.»

املا

۲۷۴- در بیت زیر «غلط املایی» را مشخص کنید و شکل صحیح آن را بنویسید.
(شهریور ۱۴۰۲) چنان آمد اسپ و قباى سوار / که گفتی ثمن داشت اندر کنار

۲۷۵- در هریک از جمله‌های زیر، املای درست را از داخل کمانک برگزینید.

۱- از مکاید فعلش به جهان برفتند و از گُربت جَورش راه (قربت / غربت) گرفتند. (خرداد ۱۴۰۲)

۲- سیاوش که (آزرم - آدرم)، حیا و پاکدامنی آموخته‌است، تن به گناه نمی‌سپارد. (خارج ۱۴۰۲)

۳- باری به مجلس او در، کتاب شاهنامه همی‌خواندند در (زوال / ذوال) مملکت ضحاک و عهد فریدون. (دی ۱۴۰۱)

۴- چو او را بدیدند (برخواست / برخواست) غو (شهریور ۱۴۰۲)

۵- که دوزخ مرا زین سخن گشت (خار / خوار) (خارج ۱۴۰۱)

۶- از این تنگ (خوار / خار) است اگر بگذرم (خرداد ۱۴۰۰)

۷- چنان آمد اسپ و قباى سوار / که گفتی (ثمن / سمن) داشت اندر کنار (خارج ۹۹)

پاسخ

۲۷۱- طی کنم، می‌پیمایم / ۲۷۲- واژه اندیشه: اندوه، ترس، اضطراب، فکر

۲۷۳- مکاید / مکاید: ج مکیده یا مکیدت؛ کیده‌ها، مکرها، حیله‌ها

۲۷۴- ثمن (نادرست) / سمن (درست) / سَمَن نوعی درخت گل: هم‌آوا با ثَمَن (قیمت چیزی، بها) /

۲۷۵- ۱- غربت / غربت: غریبی، دوری از خانمان: هم‌آوا با قربت (نزدیکی، خویشی) / ۲- آزرم / ۳- زوال

۴- برخاست / خاست (برخواست، بلند شد): هم‌آوا با خواست (طلبید، خواهش، اراده)

۵- خوار / خوار (پست، بی‌ارزش): هم‌آوا با خار (تیغ گیاه) / ۶- خوار / ۷- سمن

دستور

- ۲۷۶- کاربرد معنایی فعل «شد» در کدام بیت متفاوت است؟ (شهریور ۱۴۰۲)
- الف) پراندیشه شد جان کاووس کی
ب) بدان‌گه که شد پیش کاووس باز
ج) سراسر همه دشت بریان شدند
د) نخستین دمیدن سیه شد ز دود
- ز فرزند و سودابه نیک‌پی
فرود آمد از باره، بردش نماز
بر آن چهر خندانش گریان شدند
زبانه برآمد پس از دود، زود
- ۲۷۷- در عبارات زیر، فعل «بسازند» را از نظر کاربرد معنایی بررسی کنید. (دی ۱۴۰۲)
- ساسانیان برای این‌که بتوانند دیواره‌های مرزی استواری بسازند، مجبور شدند مدتی با دشمنان نواحی شمال شرقی ایران بسازند.
- ۲۷۸- فعل «ساخت» در مصراع «نشد تنگ‌دل، جنگ آتش بساخت» با همین واژه در کدام گزینه کاربرد معنایی یکسانی دارد؟ (شهریور ۹۹)
- ۱) او در مراغه رصدخانه‌ای بزرگ ساخت.
۲) آن نامدار لشگری عظیم ساخت.
۳) استاد موسیقی، آهنگ زیبایی ساخت.
۴) او با ناملایمات زندگی ساخت.
- ۲۷۹- تفاوت معنایی فعل «نواخت» را در ابیات زیر بررسی کنید. (خارج ۱۴۰۲)
- الف) بنده حلقه‌به‌گوش از نوازی، برود
ب) ای مشت زمین بر آسمان شو
لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه‌به‌گوش
بر وی بنواز ضربتی چند
- ۲۸۰- تفاوت معنایی فعل «گرفت» را در مصراع‌های زیر بررسی کنید. (دی ۱۴۰۱)
- الف) ز کردار بد پوزش اندر گرفت
ب) محتسب مستی به ره دید و گریانش گرفت
- ۲۸۱- در بیت «به دستور فرمود تا ساروان / هیون آرد از دشت صد کاروان»: الف- کدام واژه در جایگاه «ممیز» است؟ ب- جمله «پیرو» یا «وابسته» را مشخص کنید. (خرداد ۱۴۰۲)
- ۲۸۲- نقش واژه‌های مشخص شده را در بیت زیر بنویسید. (خارج ۱۴۰۱)
- رخ شاه کاووس پرشرم دید
سخن گفتنش با پسر نرم دید
- ۲۸۳- با توجه به بیت «کزین دو یکی گر شود نابه‌کار / از آن پس که خواند مرا شهریار؟» به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خارج ۱۴۰۰)
- الف) جمله وابسته (پیرو) را بنویسید.
ب) نقش «شهریار» چیست؟
- ۲۸۴- با توجه به جمله زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (شهریور ۱۴۰۰)
- «سیاوش، فرزند کاووس، شاه کیانی است که رستم به او رسم پهلوانی می‌آموزد.»
- الف) کدام گروه اسمی، نقش دستوری «مفعول» دارد؟
ب) یک ترکیب اضافی و یک ترکیب وصفی بیابید و بنویسید.
ج) گروه اسمی «شاه کیانی» مسند است یا بدل؟

پاسخ

- ۲۷۶- گزینه ب (شد به معنی رفت) ۲۷۷- بسازند (اولی): درست کنند / بسازند (دومی): سازش و مدارا کنند.
- ۲۷۸- گزینه ۲ (بساخت: آماده شد) ۲۷۹- الف) لطف و مهربانی نکنی ب) بزین ۲۸۰- الف) آغاز کرد ب) اخذ کرد
- ۲۸۱- الف) کاروان ب) تا ساروان هیون آرد از دشت صد کاروان ۲۸۲- رخ: مفعول / پسر: متمم
- ۲۸۳- الف) ازین دو یکی گر شود نابه‌کار ب) مسند (خواندن در معنی نامیدن)
- ۲۸۴- الف) رسم پهلوانی ب) اضافی: فرزند کاووس یا رسم پهلوانی / وصفی: شاه کیانی ج) بدل

(شهریور ۹۹)

۲۸۵- با توجه به ابیات زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

سیاوش چنین گفت کای شهریار که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار
 پراندیشه شد جان کاووس کی ز فرزند و سودابه نیک‌پی
 الف) کدام واژه در نقش منادا به کار رفته است؟ (ب) کارکرد «را» در بیت اول چیست؟
 ج) در بیت دوم یک ترکیب اضافی بیابید و بنویسید.

(خرداد ۹۹)

۲۸۶- نقش دستوری ضمائر مشخص شده را بنویسید.

الف) که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار (ب) روانش ز اندیشه آزاد گشت

(دی ۹۹)

۲۸۷- با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

چنان آمد اسپ و قبای سوار که گفתי سمن داشت اندر کنار
 الف) یک حرف ربط وابسته‌ساز بیابید. (ب) ترکیب «قبای سوار» وصفی است یا اضافی؟
 ج) کدام نقش تبعی در این بیت به کار رفته است؟

(خارج ۱۴۰۱)

۲۸۸- بیت زیر را از شیوه بلاغی به شیوه عادی برگردانید.

نهادند بر دشت هیزم دو کوه جهانی نظاره شده هم‌گروه

قلمرو ادبی

(دی ۱۴۰۲)

۲۸۹- در بیت زیر، کدام واژه کاربرد مجازی دارد؟ مفهوم آن را مشخص کنید.

سراسر همه دشت بریان شدند بر آن چهر خندانش گریان شدند

(شهریور ۱۴۰۲)

۲۹۰- آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

سیاوش سیه را به تندی بتاخت نشد تنگ‌دل، جنگ آتش بساخت (مجاز- تشخیص)

۲۹۱- بیت «چنین است سوگند چرخ بلند / که بر بی‌گناهان نیاید گزند» بیانگر کدام «زمینه حماسه» است؟ (خرداد ۱۴۰۳)

(خرداد ۱۴۰۱)

۲۹۲- در همه ابیات به جز گزینه ..... زمینه «ملی» حماسه آشکار است.

- ۱) پراگنده کافور بر خویشتن چنان چون بود رسم و ساز کفن
- ۲) چنین است سوگند چرخ بلند که بر بی‌گناهان نیاید گزند
- ۳) رخ شاه کاووس پرشرم دید سخن گفتنش با پسر نرم دید
- ۴) بدان‌گاه سوگند پرمایه شاه چنین بود آیین و این بود راه

(خارج ۱۴۰۲)

۲۹۳- در کدام گزینه پرسش (استفهام) انکاری دیده می‌شود؟

الف) به پور جوان گفت شاه زمین که رایت چه بیند کنون اندرین؟
 ب) کزین دو یکی گر شود نابه‌کار از آن پس که خواند مرا شهریار؟

پاسخ

۲۸۵- الف) شهریار (ب) حرف اضافه در معنای «برای» (ج) جان کاووس کی (۲۸۶- الف) متمم (برای من) (ب) مضاف‌الیه

۲۸۷- الف) که (ب) اضافی (ج) معطوف (قبای سوار) (۲۸۸- دو کوه هیزم بر دشت نهادند. جهانی، هم‌گروه نظاره شده [بودند])

۲۸۹- دشت - مردم (۲۹۰- مجاز (سیه: مجاز از اسب سیه) (۲۹۱- ملی یا میهنی یا قومی (۲۹۲- گزینه ۳

۲۹۳- گزینه ب، شاعر در بیت دوم سؤالی را طرح کرده که به پاسخ نیاز ندارد و تنها برای تأکید سخن مطرح کرده است

قلمرو فکری

معنی شعر

۲۹۴- معنی و مفهوم ابیات زیر را به نثر روان بنویسید.

- ۱- چنین است سوگند چرخ بلند که بر بی‌گناهان نیاید گزند (دی ۱۴۰۲)
- ۲- اگر کوه آتش بود، بسپرم از این تنگ خوار است اگر بگذرم (خرداد ۱۴۰۲)
- ۳- همی‌کند سودابه از خشم موی همی‌ریخت آب و همی‌خست روی (شهریور ۱۴۰۲)
- ۴- سراسر همه دشت بریان شدند بر آن چهر خندانانش گریان شدند (خرداد ۱۴۰۱)
- ۵- به دستور فرمود تا ساروان هیون آرد از دشت، صد کاروان (شهریور ۱۴۰۱)
- ۶- سیاوش چنین گفت کای شهریار که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار (دی ۱۴۰۱)
- ۷- چو او را بدیدند برخاست غو که آمد ز آتش برون شاه نو (خرداد ۱۴۰۰)
- ۸- بدان‌گه که شد پیش کاووس باز فرودآمد از باره، بردش نماز (شهریور ۱۴۰۰)

درک مطلب

۲۹۵- بیت «چنان آمد اسپ و قبای سوار / گفתי سمن داشت اندر کنار»، در توصیف کدام شخصیت است؟ (خرداد ۱۴۰۳)

۲۹۶- مفهوم بیت «بنده حلقه‌به‌گوش ار نوازی، برود / لطف کن لطف که بیگانه شود حلقه‌به‌گوش» چیست؟ (خرداد ۱۴۰۳)

۲۹۷- با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

یکی تازی‌ای برنشسته سیاه همی خاک نعلش بر آمد به ماه

الف) منظور از «تازی سیاه» چیست؟ (ب) مفهوم مصراع دوم را بنویسید.

پاسخ

- ۲۹۴- ۱- آسمان (سرنوشت) سوگند خورده‌است که به بی‌گناهان آسیبی نمی‌رسد.
  - ۲- اگر این آتش مانند کوه باشد از آن عبور می‌کنم؛ گذشتن از این راه باریک برای من کاری آسان است
  - ۳- سودابه از روی خشم موهایش را می‌کند؛ پیوسته گریه می‌کرد و صورت خود را زخمی می‌نمود.
  - ۴- همه مردم ناراحت شدند و با دیدن چهره خندان سیاوش از شوق گریستند.
  - ۵- به وزیر فرمان داد که شتران، صد کاروان شتر درشت‌اندام از دشت بیاورد.
  - ۶- سیاوش این‌گونه گفت که ای پادشاه، تحمل دوزخ برای من آسان‌تر از این سخن (این تهمت) است.
  - ۷- وقتی مردم سیاوش را دیدند، فریاد شادی سر دادند که شاهزاده از آتش به سلامتی بیرون آمد.
  - ۸- وقتی سیاوش پیش کاووس رفت از اسب پیاده شد و تعظیم کرد.
- ۲۹۵- سیاوش ۲۹۶- رعیت‌پروری یا مردم‌نوازی یا توجه به زیردستان یا مدارا
- ۲۹۷- الف) اسب سیاوش / اسب سیاه عربی (ب) به‌سرعت تاختن و گردوخاک زیاد

- ۲۹۸- مراد از «این سخن» در بیت زیر چیست؟
«سیاوش چنین گفت کای شهریار / که دوزخ مرا زین سخن گشت خوار»
(خرداد ۱۴۰۲)
- ۲۹۹- بیت «چنان آمد اسپ و قباى سوار / که گفتی سمن داشت اندر کنار» را با مضمون بیت زیر مقایسه کنید.
«آتش ابراهیم را نبود زیان / هر که نمرودی است گو می ترس از آن»
(خرداد ۱۴۰۲)
- ۳۰۰- بیت «سرانجام گفت ایمن از هر دوان / نگرود مرا دل، نه روشن روان» از زبان چه کسی بیان شده است؟
(شهریور ۱۴۰۲)
- ۳۰۱- در بیت زیر پس از آنکه «دو صد مرد آتش فروز» در آتش می دمند، چه اتفاقی می افتد؟
بیامد دو صد مرد آتش فروز / دمیدند گفتی شب آمد به روز
(دی ۱۴۰۱)
- ۳۰۲- کدام بیت بیانگر داوری مردم درباره «سیاوش» است؟
الف) سر پر ز شرم و بهایی مراسم / اگر بی گناهم رهایی مراسم
ب) همی داد مژده یکی را دگر / که بخشود بر بی گنه دادگر
(شهریور ۱۴۰۱)
- ۳۰۳- بیت «چو بخشایش پاک یزدان بود / دم آتش و آب یکسان بود» بر چه مفهومی تأکید دارد؟
(خرداد ۱۴۰۰)
- ۳۰۴- با توجه به بیت «جهاندار، سودابه را پیش خواند / همی با سیاوش به گفتن نشانند»
الف) منظور از جهاندار کیست؟
ب) معادل امروزی «با سیاوش به گفتن نشانند» چیست؟
(خرداد ۹۹)
- ۳۰۵- با توجه به بیت زیر رفتار سرنوشت با آزادگان چگونه است؟
ضربت گردون دون آزادگان را خسته کرد / کو دل آزاده ای کز تیغ او مجروح نیست
(خرداد ۹۹)
- ۳۰۶- مفهوم کلی بیت زیر را بنویسید.
گریز از کفش در دهان نهنگ / که مردن به از زندگانی به ننگ
(شهریور ۹۹)

پاسخ

- ۲۹۸- تهمت ۲۹۹- به انسان بی گناه یا درست کار آسیبی نمی رسد (یا هر مفهوم مشابه) ۳۰۰- کیکاووس
۳۰۱- روز مانند شب تاریک شد. ۳۰۲- گزینه ب
۳۰۳- لطف و عنایت حق، انسان را از آسیبها در امان نگه می دارد. (آتش سوزان مثل آب، سرد می شود)
۳۰۴- الف) کیکاووس (پدر سیاوش) ب) روبه رو کرد. ۳۰۵- روزگار، همه انسانهای آزاده را مورد آسیب و رنج قرار می دهد.
۳۰۶- مرگ بهتر از زندگی با ذلت است.

خوان هشتم

✽ درس سیزدهم

شعرخوانی: ای میهن!

قلمرو زبانی

معنی واژه

۳۰۷- واژه «سورت» در مصراع «سورت سرمای دی بیدادها می کرد.» در کدام معنا به کار نرفته است؟ (شهریور ۱۴۰۲)
الف) تندی   ب) سرعت   ج) شدت   د) حدت

۳۰۸- معنی مقابل واژه «ناورد» در کدام گزینه به درستی آمده است؟ (خارج ۱۴۰۲)
الف) هر کدام می خواهند معنای صلح را مرادف اول باشند   ب) جنگ بود این یا شکار؟ آیا / میزبانی بود یا تزویر

۳۰۹- متضاد واژه «یکرنگی» در کدام گزینه دیده می شود؟ (خرداد ۹۹)
۱) که نبایستی بگوید هیچ / بس که بی شرمانه و پست است این تزویر
۲) ور بپرسی راست، گویم راست / قصه بی شک راست می گوید
۳) و صدای شوم و نامردانه اش در چاهسار گوش می پیچید
۴) خواه روز صلح و بسته مهر را پیمان / خواه روز جنگ و خورده بهر کین سوگند

۳۱۰- معنی درست واژه مشخص شده را از داخل کمانک انتخاب کنید. (شهریور ۹۹)
جنگ بود این یا شکار؟ آیا / میزبانی بود یا تزویر؟ (خودستایی / نیرنگ)

۳۱۱- در سروده «دیگر اکنون آن عماد تکیه و امید ایران شهر / شیرمرد عرصه ناوردهای حول / در بن این چاه آبش زهر شمشیر و سنان گم بود.» (دی ۱۴۰۱)
الف) معنای واژه «ناورد» را بنویسید.   ب) املاهای کدام واژه نادرست است؟

املا

۳۱۲- در متن زیر، یک نادرستی املایی بیابید و درست آن را بنویسید. (خرداد ۱۴۰۰)
همچنان که می توانست او، اگر می خواست، / کان کمند شصت خمّ خویش بگشاید / و بیاندازد به بالا، .....

۳۱۳- املاهای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۱) شیرمرد عرصه ناوردهای (حول / هول)
۲) همچنان که می توانست او، اگر می خواست، / کان کمند (شصت / شست) خمّ خویش بگشاید
۳) داشتم می گفتم آن شب نیز (سورت / صورت) سرمای دی بیدادها می کرد.
۴) خوان هفتم را / آن (حریوه / هریوه) خوب و پاک آیین روایت کرد. (شهریور ۹۸)

پاسخ

۳۰۷- ب   ۳۰۸- گزینه الف (صلح) / ناورد: نبرد (معنی مقابل آن: صلح)   ۳۰۹- گزینه ۱ (با واژه تزویر: دورویی، ریا)

۳۱۰- نیرنگ   ۳۱۱- الف) نبرد   ب) حول (هول شکل درست آن است).   ۳۱۲- بیندازد / ب + اندازد = بیندازد

۳۱۳- ۱) هول / هول: وحشت انگیز، ترسناک: هم آوا با حول (اطراف، قدرت)   ۲) شصت / شصت (عدد ۶۰): هم آوا با شست (انگشت شست)
۳) سورت / سورت: تند و تیزی، حدت و شدت [صورت: رخسار، شکل]   ۴) هریوه

دستور

۳۱۴- مضاف‌الیه مضاف‌الیه را در شعر زیر بیابید و نمودار پیکانی آن گروه اسمی را رسم کنید. (خرداد ۱۴۰۳)
 «این، گلیم تیره‌بختی‌هاست / خیس خون داغ سهراب و سیاوش‌ها، / روکش تابوت تختی‌هاست ...»

۳۱۵- ضمیر پیوسته، در کدام مصراع، «وابسته و وابسته» است؟ (خرداد ۱۴۰۲)
 بعد چندی که گشودش چشم / رخس خود را دید / بس که خوش رفته بود از تن، / بس که زهر زخم‌ها کاریش / گویی از تن حس و هوشش رفته بود و داشت می‌خوابید.

۳۱۶- در سروده «تهمتن، گرد سجستانی / کوه کوهان، مرد مردستان / رستم دستان، / در تگ تاریک ژرف چاه پهناور، / کشته هر سو بر کف و دیواره‌هایش نیزه و خنجر..... / در بُن این چاه آبش زهر شمشیر و سنان، گم بود»: (خرداد ۱۴۰۲)
 الف) نوع نخستین نقش تبعی را بنویسید
 ب) «و» در جمله پایانی، حرف عطف است یا ربط؟
 پ) نشانه «ان» در واژه مشخص شده، مفهوم «شبهت» دارد یا «جمع»؟

۳۱۷- نوع نقش‌های تبعی را در شعر زیر مشخص کنید. (خارج ۱۴۰۲)
 «قصه است این، قصه، آری قصه درد است / این عیار مهر و کین مرد و نامرد است»

۳۱۸- در سروده زیر نوع «نقش تبعی» را مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۲)
 «بر لب آن چاه / سایه‌ای را دید / او، شغاد، آن نابردار بود / که درون چه نگه می‌کرد و می‌خندید.»

۳۱۹- با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خرداد ۱۴۰۱)
 «داشتم می‌گفتم، آن شب نیز / سورت سرمای دی بیدادها می‌کرد / و چه سرمای، چه سرمای! / لیک، خوشبختانه آخر، سرپناهی یافتم جایی / ... قهوه‌خانه گرم و روشن بود، هم چون شرم ... / همگنان را خون گرمی بود»
 الف) واژه «دی» کدام یک از انواع وابسته و وابسته است؟
 ب) زمان کدام فعل «ماضی مستمر» است؟
 ج) نقش دستوری واژه «خوشبختانه» را بنویسید.
 د) نوع «واو» مشخص شده را تعیین کنید.

۳۲۰- در این بخش از سروده «مهدی اخوان ثالث»، کدام ویژگی دستوری زبان کهن به کار رفته است؟ (شهریور ۱۴۰۱)
 «بر درختی که به زیرش ایستاده بود، / و بر آن برتکیه داده بود»

۳۲۱- در عبارت زیر زمان فعل‌های مشخص شده را بنویسید. (خارج ۱۴۰۰)
 ور بپرسی راست، گویم راست / قصه بی‌شک راست می‌گوید. / می‌توانست او، اگر می‌خواست. / لیک

۳۲۲- نوع وابسته و وابسته را در عبارت «این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد» بنویسید. (خارج ۱۴۰۰)

۳۲۳- نوع وابسته‌های پیشین و پسین را در گروه‌های اسمی مشخص شده بنویسید. (شهریور ۱۴۰۰)
 «کشته هر سو بر کف و دیواره‌هایش نیزه و خنجر»

پاسخ

۳۱۴- تختی‌ها / روکش تابوت تختی‌ها ۳۱۵- بس که زهر زخم‌ها کاریش (زهر زخم‌هایش کاری بود: ضمیر «ش»: وابسته و وابسته)

۳۱۶- الف) بدل (گرد سجستانی بدل از تهمتن) ب) عطف پ) جمع ۳۱۷- قصه (دوم): نقش تبعی تکرار / کین، نامرد: نقش تبعی معطوف

۳۱۸- بدل (آن نابردار) ۳۱۹- الف) مضاف‌الیه مضاف‌الیه ب) داشتم می‌گفتم ج) قید د) ربط

۳۲۰- کاربرد دو حرف اضافه برای یک متمم (بر آن بر) ۳۲۱- گویم (می‌گویم): مضارع اخباری / می‌توانست: ماضی استمراری

۳۲۲- مروارید: مضاف‌الیه مضاف‌الیه / او: مضاف‌الیه مضاف‌الیه ۳۲۳- هر: صفت مبهم / ش: مضاف‌الیه

۳۲۴- «هفت خوان را زادسرو مرو، /... / آن هریوه خوب و پاک آیین روایت کرد؛ / خوان هشتم را / من روایت می‌کنم اکنون،
/... / من که نامم مات»

(خرداد ۱۴۰۰)

الف) گروه اسمی «آن هریوه خوب»، چه نوع نقش تبعی دارد؟
ب) نقش دستوری واژه «اکنون» را بنویسید.
ج) واژه «هشتم» کدام یک از انواع وابسته‌های پسین است؟
د) در گروه اسمی «زادسرو مرو» هسته را مشخص کنید.

۳۲۵- در سروده «رخش بی‌مانند، با هزارش یادبود خوب خوابیده‌است».

(خرداد ۹۹)

الف) در گروه اسمی «هزارش یادبود خوب»، هسته گروه اسمی را تعیین کنید.
ب) در گروه اسمی «رخش بی‌مانند»، نوع وابسته پسین را بنویسید.

۳۲۶- نقش واژه‌های مشخص شده را در سروده زیر مشخص کنید.

(خارج ۹۹)

«رخش غیرتمند، با هزارش یادبود خوب خوابیده‌است»

قلمرو ادبی

حفظ شعر

۳۲۷- مصراع دوم بیت زیر را بنویسید.

(دی ۱۴۰۲)

به دشت دل گیاهی جز گل رویت نمی‌روید
.....

۳۲۸- بیت زیر را به شکلی درست کامل کنید.

(خرداد ۱۴۰۲)

بود لبریز از عشقت وجودم؛ میهن ای میهن
.....

۳۲۹- با توجه به مصراع‌های داده شده، ابیات زیر را کامل کنید.

(شهریور ۱۴۰۲)

الف) به دشت دل گیاهی جز گل رویت نمی‌روید
.....
ب) تو بودم کردی از نابودی و با مهر پروردی
.....
۱) فدای نام تو بود و نبودم؛ میهن ای میهن!
۲) من این زیبا زمین را آزمودم؛ میهن ای میهن!
۳) به هر حالت که بودم با تو بودم؛ میهن ای میهن!

۳۳۰- مصراع دیگر بیت داده شده را انتخاب کنید.

(خرداد ۱۴۰۱)

.....
به هر حالت که بودم با تو بودم؛ میهن ای میهن!
۱) به هر مجلس به هر زندان به هر شادی به هر ماتم
۲) اگر مستم اگر هشیار اگر خوابم اگر بیدار

پاسخ

۳۲۴- الف) بدل ب) قید ج) صفت شمارشی (ترتیبی) د) زادسرو ۳۲۵- الف) یادبود ب) صفت

۳۲۶- ضمیر «ش»: مضاف‌الیه «یادبود» (= با هزار یادبودِ خویش) / یادبود: متمم

۳۲۷- من این زیبا زمین را آزمودم؛ میهن ای میهن! ۳۲۸- تنیده یاد تو در تاروپودم میهن ای میهن!

۳۲۹- الف) ۲ ب) ۱ ۳۳۰- ۱

آرایه‌های ادبی

- ۳۳۱- در تشبیه به کاررفته در سروده زیر، «مشبه» و «مشبه‌به» را مشخص کنید. (دی ۱۴۰۲)
- آن خداوند و سوار رخس بی‌مانند / آن که هرگز - چون کلید گنج مروارید - گم نمی‌شد از لبش لبخند
- ۳۳۲- ترکیب «کلید گنج مروارید» در سروده زیر نمایانگر کاربرد کدام آرایه ادبی است؟ (شهریور ۱۴۰۱)
- «این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد.»
- ۳۳۳- آرایه ادبی مناسب بیت را برگزینید. (خرداد ۱۴۰۲)
- با اهل فنا دارد هرکس سر یکرنگی / باید که به‌رنگ شمع از رفتن سر خندد (تضاد / مجاز)
- ۳۳۴- در بند زیر از خوان هشتم، مشبه و مشبه‌به را معلوم کنید. (شهریور ۱۴۰۰)
- «چاه چونان ژرفی و پهناش، بی‌شرمیش ناباور / و غم‌انگیز و شگفت‌آور»
- ۳۳۵- در سروده «خوان هشتم»، «رستم» و «شغاد»، هریک «نماد» چه کسانی هستند؟ (شهریور ۱۴۰۲)

قلمرو فکری

درک مطلب

- ۳۳۶- با توجه به سروده زیر، مقصود نقال از «قصه درد» چیست؟ (شهریور ۱۴۰۱)
- همچنان می‌رفت و می‌آمد / همچنان می‌گفت و می‌گفت و قدم می‌زد / قصه است این، قصه، آری قصه درد است
- ۳۳۷- مفهوم کدام بیت با سروده زیر، تقابل معنایی دارد؟ (دی ۱۴۰۱)
- آه! / این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد
- الف) در غم ما روزها بی‌گاه شد روزها با سوزها همراه شد
ب) اگر خونین‌دلی از جور ایام لب خندان بیاور چون لب جام
- ۳۳۸- گزینه درست را انتخاب کنید. «رستم» پس از آنکه به نیرنگ «شغاد» پی برد، با «کمان و تیر»: (دی ۱۴۰۱)
- الف) یکی تیر زد بر بر اسپ اوی
ب) بزد راست بر چشم اسفندیار
ج) درخت و برادر به هم بر بدوخت
د) سر و گوش و پایش به پیکان بدوخت
- ۳۳۹- در سروده زیر، منظور از «حدیث آشنای نقال» چیست؟ (خرداد ۱۴۰۰)
- مرد نقال - آن صدایش گرم، نایش گرم / آن سکوتش ساکت و گیرا / و دمش، چونان حدیث آشنایش گرم / راه می‌رفت و سخن می‌گفت.
- ۳۴۰- در سروده «پهلوان هفت‌خوان، اکنون / طعمه دام و دهان خوان هشتم بود»، منظور از موارد مشخص شده را بنویسید. (دی ۱۴۰۰)
- ۳۴۱- با توجه به سروده «شعر نیست؛ / این عیار مهر و کین مرد و نامرد است / عیار و شعر محض خوب و خالی نیست»: (خرداد ۹۹)
- الف) مقصود از «شعر محض خوب و خالی» چیست؟ ب) منظور شاعر از قسمت مشخص شده چیست؟

پاسخ

- ۳۳۱- مشبه: لبخند/ مشبه‌به: کلید گنج مروارید یا کلید ۳۳۲- استعاره از لبخند ۳۳۳- مجاز (سر اول: مجاز از قصد)
- ۳۳۴- بی‌شرمیش: مشبه / ژرفی و پهناش: مشبه‌به ۳۳۵- رستم: آزادگی، اقتدار ملی و جوانمردی / شغاد: نماد ناجوانمردی، ریاکاری و تزویر است. ۳۳۶- مرگ رستم ۳۳۷- ب (لب خندان) / گم شدن کلید گنج مروارید: کنایه از لبخند نزدن
- ۳۳۸- ج ۳۳۹- داستان‌های شاهنامه (حماسه ملی ایران) ۳۴۰- رستم / مرگ یا چاهی که شغاد حفر کرده بود.
- ۳۴۱- الف) شعری که فقط ظاهری زیبا دارد و به محتوا توجه ندارد. ب) معیاری برای سنجش مردانگی و نامردی

✿ درس چهاردهم

گنج حکمت: کلان‌تر و اولی‌تر!

قلمرو زبانی

معنی واژه

۳۴۲- معادل درست توضیحات عرفانی زیر را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- (الف) خالی شدن قلب سالک از آنچه جز خداست. (تجرید / اشتیاق)
 (ب) دل از علایق بریدن و خواست خود را فدای خواست ازلی کردن (تجرید / تفرد)

(شهریور ۱۴۰۱)

(خرداد ۱۴۰۰)

۳۴۳- در بیت زیر یک برابر معنایی برای واژه «مشتاق» بیابید.
 عاشق آن باشد که چون آتش بود گرم‌رو، سوزنده و سرکش بود

(دی ۱۴۰۰)

املا

۳۴۴- املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- (الف) شاهان باز شکاری را روی (شصت / شست) می‌نشانند و با خویشتن به شکار می‌برند.
 (ب) برای انتخاب راهبر و پیشوا قرعه زدند، (قضا / غذا) را قرعه به نام هدهد افتاد.

(خرداد ۱۴۰۱)

(دی ۹۸)

دستور

۳۴۵- واژه «چون» از لحاظ دستوری در کدام گزینه متفاوت است؟
 (الف) چون بود اقلیم ما را شاه نیست (ب) چون بتابد آفتاب معرفت (ج) چون فرودآیی به وادی طلب

(خرداد ۱۴۰۳)

۳۴۶- نقش ضمیر پیوسته در مصراع «بعد از این وادی توحید آیدت» مشابه گزینه ..... است. (مرداد ۱۴۰۳)
 (الف) در عشق کسی قدم نهد کش جان نیست. (ب) آن خضر که فرخنده‌پی‌اش نام نهادند.

۳۴۷- در عبارت زیر، نوع نقش‌های تبعی را مشخص کنید.
 «هدهد چنان از شکوه سیمرغ سخن راند که مرغان، جملگی، شیدا و دل‌باخته گشتند.»

(خرداد ۱۴۰۲)

۳۴۸- در بیت زیر، یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی پیدا کنید.
 چشم بگشا به گلستان و ببین جلوه آب صاف در گل و خار

(شهریور ۱۴۰۲)

۳۴۹- در عبارت «سیمرغ در پس کوه قاف، بلندترین کوه روی زمین، بر درختی بلند آشیان دارد.»
 (الف) کدام گروه اسمی، نقش تبعی دارد؟ (ب) نوع آن را بنویسید.

(خارج ۱۴۰۱)

پاسخ

۳۴۲- (الف) تجرید (ب) تفرد ۳۴۳- گرم‌رو / گرم‌رو: مشتاق، به‌شتاب‌رونده و چالاک، کوشا ۳۴۴- (الف) شست / شست (انگشت شست): هم‌آوا با شصت (عدد ۶۰) (ب) قضا / قضا (تقدیر، سرنوشت): هم‌آوا با غذا (خوراک) و غزا (جنگ)

۳۴۵- گزینه الف (چون به معنی «چگونه») / در گزینه ب و ج، به معنی وقتی که

۳۴۶- گزینه الف: «ت» در آیدت: متمم (برای تو) / «ش» در کش: متمم (که برای او) / «ش» در فرخنده‌پی‌اش: مفعول (او را)

۳۴۷- جملگی: بدل از مرغان / دل‌باخته: معطوف ۳۴۸- جلوه آب: ترکیب اضافی / آب صاف: ترکیب وصفی

۳۴۹- (الف) بلندترین کوه روی زمین (ب) بدل از کوه قاف

۳۵۰- با توجه به بیت‌های زیر، درستی یا نادرستی گزاره‌های داده‌شده را تعیین کنید. (خرداد ۱۴۰۱)

صد هزاران سایه جاوید، تو
گم‌شده بینی ز یک خورشید، تو
چون نگه کردند آن سی مرغ زود
بی‌شک این سی مرغ آن سیمرغ بود
خویش را دیدند سیمرغ تمام
بود خود سیمرغ، سی مرغ تمام

الف) واژه «تو» نقش تبعی تکرار و واژه «خود» نقش تبعی بدل دارد.
ب) بیت دوم، یک جمله غیرساده است و مصراع اول، جمله وابسته آن است.
ج) نقش دستوری واژه «تمام» در هر دو مصراع بیت سوم، «قید» است.
د) مفهوم «ان» در واژه «صد هزاران» همانند واژه «ان» در واژه «بهاران» است.

۳۵۱- در عبارت «من بسیار کوشیده‌ام تا روی دست شاهان جا گرفته‌ام و برای آنان شکار کرده‌ام. آن به که مرا نیز معذور دارید.» الف) یک پیوند وابسته‌ساز و یک پیوند هم‌پایه‌ساز بیابید و بنویسید.

ب) چه فعلی حذف شده‌است؟ نوع حذف، لفظی است یا معنایی؟ (خرداد ۱۴۰۰)

۳۵۲- تفاوت دو حرف «را» در عبارت «ما پرندگان را شهریاری است. من او را می‌شناسم.» چیست؟ (خارج ۱۴۰۰)

۳۵۳- با توجه به متن زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (شهریور ۹۹)

«برخی در همان نخستین منزل، وادی طلب، به‌زاری زار، جان سپردند اما آنان که همت یارشان بود، پیشتر می‌رفتند.»
الف) کدام گروه اسمی نقش تبعی «بدل» دارد؟
ب) یک حرف ربط یا پیوند «هم‌پایه‌ساز» بیابید و بنویسید.

۳۵۴- در متن زیر، یک نقش تبعی «معطوف» و یک «بدل» بیابید. (خرداد ۹۸)

«ما پرندگان را نیز پیشوا و شهریاری است. نامش سیمرغ است و در پس کوه قاف، بلندترین کوه روی زمین، بر درختی بلند آشیانه دارد.»

قلمرو ادبی

۳۵۵- جاهای خالی عبارت زیر را، به‌درستی، پر کنید. (خرداد ۱۴۰۲)

در مصراع نخست بیت زیر، کاربرد آرایه‌های ..... و ..... مشهود است.
«دل چه بندی در این سرای مجاز؟ / همت پست کی رسد به فراز؟»

۳۵۶- آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (دی ۱۴۰۲)

چون بود کاکلیم ما را شاه نیست؟
بیش از این بی شاه بودن راه نیست (جناس - تشبیه)

۳۵۷- آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (شهریور ۱۴۰۲)

هشت جنت نیز اینجا مرده‌ای است
هفت دوزخ همچو یخ افسرده‌ای است (حس آمیزی / پارادوکس)

پاسخ

۳۵۰- الف) درست (ب) درست (ج) نادرست (د) نادرست ۳۵۱- الف) پیوند وابسته‌ساز: «تا» یا «که» / پیوند هم‌پایه‌ساز: و
ب) است: آن به [است] به قرینه معنایی ۳۵۲- را (اول): حرف اضافه به معنی «برای» (برای ما پرندگان / پرندگان: متمم) /
را (دوم): نشانه مفعول (او: مفعول) ۳۵۳- الف) وادی طلب بدل از نخستین منزل (ب) اما ۳۵۴- شهریاری: معطوف /
بلندترین کوه روی زمین: بدل ۳۵۵- کنایه (دل بستن: کنایه از وابسته و علاقه‌مند شدن) / استعاره (سرای مجاز: استعاره از دنیا)
۳۵۶- جناس (شاه، راه) ۳۵۷- پارادوکس (اینکه هفت دوزخ مثل یخ، سرد و منجمد باشد)

- ۳۵۸- دربارهٔ «تلمیح» به کاررفته در بیت زیر یک سطر بنویسید.
طاووس باغ قدسم، نی بوم این خرابه   آن جاست جلوه‌گاهم، این جا چه کار دارم؟
(خرداد ۹۹)
- ۳۵۹- با توجه به منطق الطیر عطار، هریک از پرندگان زیر نماد چه کسانی هستند؟
الف) باز شکاری   ب) دهدد
(خرداد ۱۴۰۰)
- ۳۶۰- مفهوم نمادین واژه‌های مشخص شده را بنویسید.
الف) سروش غیبی به مرغان گفت: در خویشتن بنگرید؛ سیمرغ حقیقی همان شما هستید.
ب) گل اگرچه هست بس صاحب جمال   حسن او در هفته‌ای گیرد زوال
(خارج ۱۴۰۲)

قلمرو فکری

معنی نثر

- ۳۶۱- عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.
۱- مرغان جملگی شیدا شدند؛ بهانه‌ها یک سو نهادند.
(خرداد ۹۹)
۲- ما پرندگان را نیز پیشوا و شهرداری است. در خرد و بینش، او را همتایی نیست.
(دی ۹۹)

معنی شعر

- ۳۶۲- معنی ابیات زیر به نثر روان بنویسید.
۱- بعد از این وادی استغنا بود   نه در او دعوی و نه معنا بود
(خرداد ۱۴۰۲)
۲- هرکه داند گفت با خورشید راز   کی تواند ماند با یک ذره باز
(شهریور ۱۴۰۲)
۳- وانیماد در جهان زین راه کس   نیست از فرسنگ آن آگاه کس
(شهریور ۱۴۰۱)
۴- چون بود کقلیم ما را شاه نیست   بیش از این بی شاه بودن راه نیست
(خرداد ۱۴۰۰)

پاسخ

- ۳۵۸- اشاره به این باور که طاووس پرندۀ ای بهشتی بوده‌است، اما به خاطر همدستی با ابلیس از بهشت رانده شده‌است.
۳۵۹- الف) باز: انسان‌های درباری و صاحب‌منصب (جاه‌طلب)   ب) دهدد: رهبر، پیشوا
۳۶۰- الف) مرغان: سالکان / سیمرغ: نماد حق تعالی یا خداوند   ب) گل: زیبایی‌های ظاهری
۳۶۱- ۱- همهٔ پرندگان، عاشق (دیدار سیمرغ) شدند و بهانه‌جویی را کنار گذاشتند.
۲- ما پرندگان هم رهبر و پادشاهی داریم که در خرد و بینش، همانند ندارد.
۳۶۲- ۱- پس از این، بیابان استغنا و بی‌نیازی است [که] در آن، ادعا (لاف زدن) و معنا (حقیقت) وجود ندارد.
۲- کسی که می‌تواند به اصل و حقیقت (خداوند) برسد، هرگز از رسیدن به فرعیات عاجز نمی‌شود.
۳- کسی در جهان از این راه بازنگشته‌است [به همین دلیل] کسی از مسافت این راه، آگاه نیست.
۴- چرا سرزمین ما شاه ندارد، بیش از این بدون شاه بودن شایسته نیست.

درک مطلب

۳۶۳- بیت «صدهزاران سایه جاوید، تو / گم شده بینی ز یک خورشید، تو» و بیت زیر، بر کدام مفهوم مشترک تأکید دارند؟
«وصلت آن کس یافت کز خود شد فنا هرکه فانی شد ز خود، مردانه‌ای است» (خرداد ۱۴۰۲)

۳۶۴- با توجه به متن زیر، منظور هدهد از «خورشید» و «ذره» چیست؟
هدهد در پاسخ طاووس گفت: «بهشت جایگاهی خرم و زیباست اما زیبایی بهشت نیز پرتوی از جمال سیمرغ است.»
هرکه داند گفت با خورشید راز کی تواند ماند با یک ذره باز

۳۶۵- مقصود از «سرای پاک و پلید» در بیت زیر چیست؟
در این مقام، طرب بی‌تعجب نخواهد دید / که جای نیک و بد است این سرای پاک و پلید

۳۶۶- هریک از ابیات زیر، یادآور کدام یک از هفت وادی در سروده عطار است؟ (نام وادی را بنویسید).
الف) وصلت آن کس یافت کز خود شد فنا هرکه فانی شد ز خود، مردانه‌ای است
ب) روی‌ها چون زین بیابان درکنند جمله سر از یک گریبان برکنند

۳۶۷- هریک از ابیات زیر، یادآور کدام یک از هفت وادی است؟
الف) مال این جا بایدت انداختن ملک این جا بایدت درباختن
ب) صدهزاران سایه جاوید، تو گم شده بینی ز یک خورشید، تو

۳۶۸- همهٔ ابیات به جز بیت ..... بیانگر وادی «فقر و فنا» است. مفهوم مشترک ابیات مرتبط را بنویسید. (خارج ۱۴۰۲)
الف) چشم بگشا به گلستان و بین جلوهٔ آب صاف در گل و خار
ب) مگو سوخت جان من از فرط عشق خموشی است هان اولین شرط عشق
ج) عاشقان کشتگان معشوق‌اند برنیاید ز کشتگان آواز
د) عین وادی فراموشی بود لنگی و کَرّی و بی‌هوشی بود

۳۶۹- با توجه به هفت وادی عرفانی منطق الطیر، هریک از بیت‌های ردیف نخست، با کدام بیت در ردیف دوم، یادآور وادی مشترکی است؟ (در ردیف دوم، یک بیت اضافی است)
(خرداد ۱۴۰۰)

ردیف	نخست	ردیف	دوم
۱-	روی‌ها چون زین بیابان درکنند	الف-	هرکه بینا شود بر قدر خویش
۲-	دل چه بندی در این سرای مجاز	ب-	باز یابد در حقیقت صدر خویش
	همت پست کی رسد به فراز	ج-	چشم بگشا به گلستان و بین
			جلوهٔ آب صاف در گل و خار
			مال اینجا بایدت انداختن
			ملک اینجا بایدت درباختن

پاسخ

۳۶۳- فنا شدن عاشق در وجود معشوق (یا هر دو مفهوم مشابه)

۳۶۴- خورشید: سیمرغ یا خداوند، ذات حق، حقیقت / ذره: بهشت (دل‌بستگی‌های مادی)، دل‌بستگی‌های ناچیز

۳۶۵- دنیا (۳۶۶- الف) فنا (وادی هفتم) ب) توحید (وادی پنجم) ۳۶۷- الف) طلب (وادی اول) ب) فقر و فنا (وادی هفت)

۳۶۸- گزینهٔ الف / مفهوم مشترک: فنا شدن در حق - سکوت رازداری عاشق ۳۶۹- (۱) ب (۲) ج

کباب غاز

روان خوانی: ارمیا

قلمرو زبانی

معنی واژه - املا

۳۷۰- واژه «بادی» در جمله «این حرف که در بادی امر زیاد بی‌ی و بی‌معنی به نظر می‌آید، معلوم شد آن قدرها هم نامعقول نیست.» با کدام واژه در متن زیر، مترادف است؟
(مرداد ۱۴۰۳)

«یکی را از ملوک عجم حکایت کنند که دست تطاول به مال رعیت دراز کرده بود و جور و اذیت آغاز کرده.»

۳۷۱- با توجه به نوشته زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
(خرداد ۹۹)

«مرا به یاد بی‌ثباتی فلک بوقلمون و شقاوت مردم دون و وقاحت این مصطفای بدقواره انداخته بود.»
(الف) معنای واژه «دون» چیست؟
(ب) در کدام واژه «نادرستی املایی» دیده می‌شود؟

۳۷۲- در عبارت «در این اثنا، صدای تلفن از سرسرای امارت بلند شد.»:
(الف) املای کدام واژه نادرست است؟
(ب) معنای واژه «سرسرا» را بنویسید.
(خرداد ۹۹)

۳۷۳- با توجه به نوشته زیر، به پرسش‌ها دهید.
(شهریور ۹۹)
«یکی از حظار که کبادۀ شعر و ادب می‌کشید چنان محظوظ گردیده بود که جلو رفته جبهۀ شاعر را بوسید.»
(الف) واژه «پیشانی» معادل معنایی کدام واژه است؟
(ب) در کدام واژه نادرستی املایی دیده می‌شود؟

املا

۳۷۴- در کدام گزینه املای واژه‌های غلط است؟ شکل درست آن را بنویسید.
(الف) نمی‌پذیرفتید؛ بهانه می‌آوردید و طفره می‌رفتید.
(ب) آن وقت من هرچه اسرار و تعارف می‌کنم، تو بیشتر ابا و امتناع می‌ورزی.
(خرداد ۱۴۰۲)

۳۷۵- در نوشته زیر، واژه‌ای را که املای آن غلط است، بیابید.
(دی ۱۴۰۱)
«منظرۀ فنای غاز خدایامرز، مرا به یاد بی‌ثباتی فلک بوقلمون و شقاوت مردم دون و وقاحت مصطفای بدقواره انداخت.»

۳۷۶- در عبارت زیر، یک نادرستی املایی بیابید و درست آن را بنویسید.
(خرداد ۱۴۰۰)
در کتل و گردنۀ یک دوجین شکم و روده مراحل مضق و بلع و هضم و تحلیل را پیموده‌است.

پاسخ

- ۳۷۰- آغاز / (بادی، در اصل به معنی آغازکننده است) (۳۷۱- الف) پست و فرومایه (ب) شقاوت: شقاوت
۳۷۲- الف) امارت: عمارت (ب) محوطه‌ای سقف‌دار در داخل خانه‌ها که در ورودی ساختمان به آن باز می‌شود (برابر واژه‌های هال و لابی)
۳۷۳- الف) جبهه (ب) حظار (۳۷۴- ب) اصرار (۳۷۵- وقاحت) (شکل درست آن، وقاحت است.)
۳۷۶- مضق (نادرست) / مضغ (درست)

۳۷۷- در عبارات زیر، املای درست را از داخل کمانک برگزینید.

- ۱- مهمان‌ها سخت در (محظور / محضور) گیر کرده و تکلیف خود را نمی‌دانند (خرداد ۱۴۰۳)
- ۲- قدری برای به‌جا آمدن احوال و تسکین (قلیان / غلیان) درونی در حیاط قدم زد. (خرداد ۱۴۰۲)
- ۳- در این اثنا صدای زنگ تلفن از سرسرای (عمارت / امارت) بلند شد. (دی ۱۴۰۲)
- ۴- نمی‌پذیرفتید، بهانه می‌آوردید و (طفره / تفره) می‌رفتید. (خارج ۱۴۰۱)
- ۵- خیلی به بنده لطف داشتند و در اواخر عمر با بنده (معلوف / مألوف) بودند. (دی ۱۴۰۱)
- ۶- گفتم: دِ بگِیر که این ناز (شستت / شصتت) باشد. (شهریور ۱۴۰۱)
- ۷- چه حقّ‌های به‌کار برده که لباس من (غالب / قالب) بدنش درآمده‌است. (شهریور ۹۹)
- ۸- در کتل و گردنۀ یک دوجین شکم و روده مراحل مضق و بلع و (هضم / حزم) و تحلیل را پیموده‌است (دی ۹۸)

دستور

۳۷۸- در متن «کلمۀ استاد را به پیشنهاد ایشان اختیار کردم اما خوش ندارم زیاد استعمال کنم. همهٔ حضار یک‌صدا تصدیق کردند که تخلصی بس بجاست و سزاوار ایشان است.» (الف) نوع وابستهٔ وابسته را بنویسید. (ب) نوار پیکانی آن را رسم کنید. (خرداد ۱۴۰۲)

۳۷۹- با توجه به نوشتهٔ زیر، درستی یا نادرستی هریک از موارد داده‌شده را تعیین کنید. (شهریور ۱۴۰۱)

«دیدم چپ و راست مهمان‌ها دراز کشیده‌اند. گفتم: آقای مصطفی خان خیلی معذرت معذرت خواستند که مجبور شدند بدون خداحافظی با آقایان بروند.»

(الف) «و» در جملهٔ «چپ و راست مهمان‌ها دراز کشیده‌اند» پیوند هم‌پایه‌ساز است. درست نادرست

(ب) «که» در جملهٔ ماقبل پایانی، پیوند وابسته‌ساز است. درست نادرست

۳۸۰- در عبارت زیر واژگان دارای نقش تبعی «معطوف» به ترتیب از چه نقشی تبعیت می‌کنند؟ (خارج ۱۴۰۰)

«می‌خواهم امروز نشان بدهی که چند مرده حلاجی و از زیر سنگ هم شده یک عدد غاز خوب و تازه به هر قیمتی که شده برای ما پیدا کنی. مصطفی به عادت معهود ابتدا مبلغی سرخ و سیاه شد و بالاخره صدایش از حلقوم بیرون آمد.»

۳۸۱- در جملهٔ مرکب زیر، جملهٔ هسته (پایه) و جملهٔ وابسته (پیرو) را مشخص کنید. (دی ۹۹)

«خودت بهتر می‌دانی که در این شب عیدی مالیه از چه قرار است.»

پاسخ

۳۷۷- (۱) محظور / املای این واژه به‌صورت محذور نیز آمده‌است (۲) غلیان / غلیان: جوشش عواطف و احساسات، شدت هیجان عاطفی [قلیان: وسیله‌ای برای دود کردن تنباکو] (۳) عمارت / عمارت (خانه، ساختمان): هم‌آوا با امارت (امیر شدن، فرمانروایی) (۴) طفره (۵) مألوف (۶) شستت / شست (انگشت شست): هم‌آوا با شصت (عدد ۶۰)

(۷) قالب / قالب (شکل، جسم): هم‌آوا با غالب (چیره، پیروز) ۸- هضم / هضم (گوارش، تحلیل): هم‌آوا با حزم (دوراندیشی، هوشیاری)

۳۷۸- (الف) قید صفت (ب) تخلصی بس بجا

۳۷۹- (الف) نادرست (ب) درست ۳۸۰- تازه: معطوف به صفت / سیاه: معطوف به مسند

۳۸۱- جملهٔ هسته: خودت بهتر می‌دانی؛ جملهٔ وابسته: در این شب عیدی مالیه از چه قرار است.

(شهریور ۱۴۰۲)

۳۸۲- در کدام گزینه، جمله مرکب وجود ندارد؟

- الف) اگر این گاز را برای میهمان‌های امروز بیاوریم، برای میهمان‌های فردا از کجا گاز خواهی آورد؟
 ب) گردش مثل گردن همان گاز مادرمرده‌ای بود که در همان ساعت در دیگ مشغول کباب شدن بود.
 ج) انسان، حیوانی است گوشتخوار ولی این مخلوقات عجیب، گویا استخوان خور خلق شده‌اند.
 د) به قدری عصبانی شده بودم که چشمم جایی را نمی‌دید. از این بهانه تراشی‌هایش داشتم شاخ درمی‌آوردم.

(خرداد ۹۹)

۳۸۳- در هریک از جمله‌های مرکب زیر، جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید.

- الف) اگر امروز بیشتر از این به ما بخورائید، همین جا وبال جانت می‌گردیم.
 ب) جامه‌ای بود که درزی ازل به قامت زیبای ایشان دوخته بود.

قلمرو ادبی

(دی ۱۴۰۲)

۳۸۴- مفهوم کنایه مشخص شده را بنویسید.

می‌خواهم امروز نشان بدهی که چند مرده حلاجی.

(خارج ۱۴۰۲)

۳۸۵- متن زیر از جمالزاده است؛ دو ویژگی نثر آن را مشخص کنید.

«دیدم ماشاءالله، چشم بد دور، آقا و اترقیده‌اند؛ گردش مثل گردن همان گاز مادرمرده‌ای بود که در همان ساعت در دیگ مشغول کباب شدن بود.»

قلمرو فکری

معنی نثر

۳۸۶- معنی و مفهوم عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.

- ۱- شش‌دانگ حواسم پیش مصطفی است که نکند بوی گاز چنان مستش کند که دامنش از دست برود. (دی ۱۴۰۲)
- ۲- متکلم وحده و مجلس آرای بلامعارض شده‌است. (خرداد ۱۴۰۲)
- ۳- تمام حُسن کباب غاز به این است که سر به مهر روی میز بیاید. (شهریور ۱۴۰۲)
- ۴- در همان بحبوحه بخوربخور منظره زوال گاز خدایبامر، مرا به یاد بی‌ثباتی فلک بوقلمون انداخت. (خرداد ۱۴۰۱)
- ۵- مهمان‌ها سخت در محظور گیر کرده، تکلیف خود را نمی‌دانند. (شهریور ۱۴۰۱)
- ۶- پشت دستم را داغ کردم که تا من باشم دیگر پیرامون رتبه نگرند. (دی ۱۴۰۱)
- ۷- این بدبخت‌ها سال آزرگار یک بار برایشان چنین پای می‌افتد و شکم‌ها را مدتی است صابون زده‌اند که کباب بخورند. (خرداد ۱۴۰۰)
- ۸- خودتان را بزنیید به ناخوشی و بگوئید طبیب قدغن کرده؛ از تختخواب پایین نیاید. (شهریور ۱۴۰۰)
- ۹- حالا دیگر مصطفی در خوش‌زبانی، نوک جمع را چیده‌است. (دی ۹۹)

پاسخ

۳۸۲- گزینه ج / در گزینه الف، «اگر» پیوند وابسته‌ساز است؛ در گزینه ب، «که» و در گزینه د، «که»

۳۸۳- الف) امروز بیشتر از این به ما بخورائید. (اگر: پیوند وابسته‌ساز) ب) درزی ازل به قامت زیبای ایشان دوخته بود. (که: پیوند وابسته‌ساز)

۳۸۴- میزان قدرت و توانایی ۳۸۵- استفاده از طنز، به‌کارگیری اصطلاحات و کنایه‌های عامیانه

۳۸۶- ۱- همه حواسم به مصطفی است که با بوی گاز از خود بی‌خود نشود و اختیارش را از دست ندهد.

۲- تنها گوینده جمع و بزم‌آرای بدون رقیب شده بود. ۳- همه خوبی کباب غاز در این است که کامل و دست‌نخورده روی میز بیاید.

۴- در همان میانه غذا خوردن، منظره نابودی گاز، مرا به یاد ناپایداری روزگار ریاکار انداخت. ۵- مهمان‌ها به شدت گرفتار شده بودند

و نمی‌دانستند چه کار کنند. ۶- از این کار پشیمان شدم که دیگر به فکر ارتقای رتبه نباشم. ۷- این بدبخت‌ها هر سال طولانی یک بار

برایشان چنین موقعیتی پیش می‌آید و مدتی است انتظار کشیده‌اند. (گرسنگی کشیده‌اند، به خود وعده داده‌اند) که کباب بخورند.

۸- وانمود کنید که بیمار هستید و بگوئید پزشک ممنوع کرده و از رختخواب برنخیزید. ۹- اکنون مصطفی در خوش‌صحبتی، بر جمع

مسلط شده‌است.

درک مطلب

۳۸۷- مفهوم عبارت «ستاره ضعیفی در شبستان تیره‌وتار درونم درخشیدن گرفت.» را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)

۳۸۸- منظور از کلمات و بخش‌های مشخص شده را بنویسید. (خارج ۱۴۰۲)
«چون تیری که از شست رفته، باز نمی‌گردد، یک بار دیگر به کلام بلند پایه «از ماست که بر ماست» ایمان آوردم.»

۳۸۹- مفهوم هریک از قسمت‌های مشخص شده را بنویسید. (خرداد ۱۴۰۱)
الف) این سال نو به شما مبارک باشد و هزار سال به این سال‌ها برسید.
ب) دیدم ماشاءالله چشم بد دور، آقا و اترقیده‌اند.

۳۹۰- «صرف کردن صیغه بلعت» در عبارت زیر نمایانگر چه مفهومی است؟ (شهریور ۱۴۰۱)
«همان‌ها بدون تخلف، تمام و کمال دور میز حلقه زده، در صرف کردن صیغه بلعت اهتمام تامی داشتند.»

۳۹۱- در هریک از عبارات زیر، به جز ..... به گونه‌ای از «مصطفی» یاد شده‌است. (دی ۱۴۰۱)
الف) روا نیست بیش از این روی میزبان محترم را زمین انداخت.
ب) مشغول تماشا و ورنانداز این مخلوق کمیاب و شیء عجاب بودم.
ج) پنج انگشت دعاگو به معیت مچ و کف و مایتعلق به، بر روی صورت گل‌انداخته آقای استادی نقش بست.
د) یک دست از بهترین لباس‌های نودوز خود را به انضمام مایحتوی، به دست چلاق‌شده خودم از خانه بیرون انداخته‌ام.

۳۹۲- در بیت زیر توصیه شاعر به انسان عاقل چیست؟ (خرداد ۱۴۰۰)
سخن گفته دگر باز نیاید به دهن / اول اندیشه کند مرد که عاقل باشد

۳۹۳- در نوشته زیر، منظور نویسنده را از قسمت‌های مشخص شده بنویسید. (خرداد ۱۴۰۰)
الف) گفت: به من دخلی ندارد! ماشاءالله هفت قرآن به میان، پسرعموی خودت است.
ب) خانه‌خراب! باز تا چشمت به غاز افتاد دین و ایمان باختی؟ (خارج ۱۴۰۰)

۳۹۴- با توجه به عبارت زیر به سؤالات پاسخ دهید. (خرداد ۹۹)
«حالا دیگر چانه‌اش هم گرم شده و در خوش‌زبانی و حرّافی و شوخی و بذله، نوک جمع را چیده و متکلم وحده و مجلس‌آرای بلامعارض شده‌است.»

الف) «چانه گرم شدن»، با کدام یک از واژه‌های «خوش‌زبانی، حرّافی، شوخی و بذله»، مفهوم یکسانی دارد؟
ب) مقصود از «چیدن نوک جمع» چیست؟

پاسخ

۳۸۷- ناامیدی‌ام به امیدواری تبدیل شد، از ناامیدی به امیدواری رسیدن. ۳۸۸- تیری که از شست رفته، باز نمی‌گردد:

فرصت از دست‌رفته جبران نمی‌گردد. / از ماست که بر ماست: هر بلایی که به ما می‌رسد، نتیجه اعمال خود ماست

۳۸۹- الف) آرزوی عمر طولانی کردن ب) پسروی کردن، تنزل کردن ۳۹۰- تأکید بر خوردن غذا

۳۹۱- گزینه الف / در گزینه ب: مخلوق کمیاب و شیء عجاب / گزینه ج: آقای استادی / گزینه د: منظور از «به انضمام مایحتوی»،

«مصطفی» است که داخل لباس‌ها بود! ۳۹۲- سنجیده سخن گفتن (پرورده‌گویی)

۳۹۳- الف) دخلی ندارد: ربطی ندارد. / هفت قرآن به میان: چشم نخورد، (بلا به دور باشد) ب) دین و ایمان باختی: تعهد مسئولیت

را فراموش کردی ۳۹۴- الف) حرّافی ب) مسلط شدن بر دیگران در سخن گفتن

خنده تو

* درس هفدهم

گنج حکمت: مسافر

قلمرو زبانی

دستور

- ۳۹۵- در عبارت زیر زمان فعل مشخص شده را دقیقاً تعیین کنید.
(خرداد ۱۴۰۳) در کناره دریا / موج کف آلوده اش را باید برفرازد.
- ۳۹۶- نوع «ان» مشخص شده در کدام گزینه یکسان نیست؟
(خرداد ۱۴۰۳) الف) سراسر همه دشت بریان شدند / بر آن چهر خندانش گریان شدند.
ب) من به هر جمعیتی نالان شدم / جفت بدحالان و خوش حالان شدم
- ۳۹۷- نوع پسوند «ان» در واژه های «کاوایان - خواهان - دیلمان - پاییزان» به ترتیب کدام است؟
(دی ۱۴۰۲) الف) زمان - صفت فاعلی - مکان - زمان   ب) نسبت - صفت فاعلی - مکان - زمان
ج) نسبت - جمع - مکان - زمان   د) مکان - جمع - نسبت - زمان
- ۳۹۸- مفهوم نشانه «ان» را در واژه های زیر بنویسید.
(شهریور ۱۴۰۲) الف) کاویان   ب) بهاران
- ۳۹۹- مفهوم نشانه «ان» را در نمونه های زیر بررسی کنید.
(خارج ۱۴۰۲) الف) مصطفی با لباس تازه، خرامان مانند طاووس مست وارد شد.
ب) به هر جانب که روی آری درفش کاویان بینی
- ۴۰۰- در نوشته زیر یک «پیوند وابسته ساز» بیابید و جمله وابسته را مشخص کنید.
(دی ۱۴۰۲) می خواهم بدانجا روم که خداوند آن را سرحد دنیای خلقت قرار داده است و دیگر در آن ذی حیاتی نفس نمی کشد
- ۴۰۱- با توجه به ابیات زیر، به پرسش های داده شده، پاسخ دهید.
(شهریور ۱۴۰۱) اگر خونین دلی از جور ایام   لب خندان بیاور چون لب جام
به آن کس می رسد زین گنج بسیار   که باشد شادمانی را سزاوار
الف) مفهوم نشانه «ان» در واژه «خندان» چیست؟
ب) در بیت دوم جمله هسته (پایه) و جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید.

پاسخ

- ۳۹۵- مضارع التزامی   ۳۹۶- گزینه ب / «ان» در «نالان»: صفت فاعلی و در خوش حالان: نشانه جمع / «ان» در خندان و گریان: نشانه صفت فاعلی   ۳۹۷- گزینه ب   ۳۹۸- الف) صفت نسبی   ب) زمان، وقت، هنگام، توقیت
- ۳۹۹- الف) خرامان: صفت فاعلی   ب) کاویان: منسوب به کاوه
- ۴۰۰- پیوند وابسته ساز: که / جمله وابسته: خداوند آن را سرحد دنیای خلقت قرار داده است
- ۴۰۱- الف) صفت فاعلی   ب) هسته (پایه): به آن کس می رسد زین گنج بسیار / وابسته (پیرو): که باشد شادمانی را سزاوار

۴۰۲- یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی در بند زیر بیابید. (خارج ۱۴۰۱)
«عشق من، خنده تو / در تاریک‌ترین لحظه‌ها می‌شکفت.»

۴۰۳- در سروده «خنده‌ات که رها می‌شود / و پروازکنان در آسمان مرا می‌جوید / تمامی درهای زندگی را / به رویم می‌گشاید.» (دی ۱۴۰۱)

الف) کدام واژه «دوتلفظی» است؟
ب) ترکیب «درهای زندگی» وصفی است یا اضافی؟
پ) مفهوم «نشانه» را در «پروازکنان» بنویسید.

۴۰۴- با توجه به شعر «نان را، هوا را، / روشنی را، بهار را، / از من بگیر / اما خنده‌ات را هرگز» (شهریور ۹۸)

الف) کدام فعل حذف شده است؟
ب) حرف ربط «هم‌پایه‌ساز» را مشخص کنید.

قلمرو ادبی

۴۰۵- آرایه درست بیت را از داخل کمانک انتخاب کنید. (دی ۱۴۰۲)
روشنی را، بهار را / از من بگیر / اما خنده‌ات هرگز / تا چشم از دنیا نبندم. (حسن تعلیل - کنایه)

۴۰۶- در سروده «بخند؛ زیرا خنده تو / برای دستان من / شمشیری است آخته»، «مشبه و مشبه‌به» را مشخص کنید.

(شهریور ۱۴۰۲)

۴۰۷- در عبارت زیر معنای کنایی قسمت مشخص شده را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)
اما خنده‌ات که رها می‌شود و پروازکنان در آسمان مرا می‌جوید، تمام درهای زندگی را به رویم می‌گشاید.

۴۰۸- «مشبه‌به» را در عبارت زیر مشخص کنید. (دی ۱۴۰۱)
تو ای کشتی تندرو خیال من، همین جا لنگر انداز؛ زیرا برای تو بیش از این اجازه سفر نیست.

۴۰۹- مفهوم نمادین «گل سرخ» و «سوسن» را در سروده زیر بنویسید. (خارج ۱۴۰۰)
«گل سرخ را از من بگیر / سوسنی را که می‌کاری .....»

الف) زیبایی - لبخند   ب) زیبایی - مهربانی   ج) عشق - زیبایی   د) عشق - لبخند

۴۱۰- با توجه به سروده «آنگاه که پاهایم می‌روند و باز می‌گردند، / نان را، هوا را، / روشنی را، بهار را، / از من بگیر / اما خنده‌ات را هرگز / تا چشم از دنیا نبندم.» (خرداد ۱۴۰۰)

الف) یک نمونه آرایه تضاد بیابید.
ب) مفهوم کنایه «چشم از دنیا نبندم» چیست؟

۴۱۱- در سروده «عشق من، خنده تو / در تاریک‌ترین لحظه‌ها می‌شکفت / بخند؛ زیرا خنده تو / برای دستان من / شمشیری است آخته» (خرداد ۹۹)

الف) کاربرد «استعاره» را در قسمت مشخص شده توضیح دهید.   ب) شاعر در بند پایانی از چه آرایه ادبی بهره برده است؟

پاسخ

۴۰۲- ترکیب وصفی: تاریک‌ترین لحظه‌ها / ترکیب اضافی: خنده تو - عشق من   ۴۰۳- الف) آسمان   ب) اضافی   پ) صفت فاعلی

۴۰۴- الف) فعل «نگیر» (خنده‌ات را هرگز از من بگیر) / ب) اما   ۴۰۵- کنایه   ۴۰۶- مشبه: خنده مشبه‌به: شمشیر

۴۰۷- کنایه از امیدوار نمودن و زندگی بخشیدن   ۴۰۸- کشتی   ۴۰۹- گزینه ج

۴۱۰- الف) می‌روند و باز می‌گردند   ب) کنایه از نمیرم (تا زمانی که زنده‌ام)

۴۱۱- الف) خنده به گلی تشبیه شده که از ویژگی‌های آن شکفتن است.   ب) تشبیه خنده به شمشیر

قلمرو فکری

معنی شعر

۴۱۲- معنی و مفهوم شعرهای زیر را به نثر روان بنویسید.

- ۱- نان را از من بگیر، اگر می‌خواهی، هوا را از من بگیر، اما خنده‌ات را نه.
(دی ۱۴۰۲)
- ۲- اگر دیدی به ناگاه / خون من بر سنگ‌فرش خیابان جاری است / بخند؛ زیرا خنده تو / برای دستان من، / شمشیری است آخته
(خرداد ۱۴۰۰)

درک مطلب

۴۱۳- کدام مورد با بیت «مشو در پیچ‌وتاب رنج و غم، گم / به هر حالت تبسم کن، تبسم»، در تقابل معنایی است؟
(الف) عشق من، خنده تو در تاریک‌ترین لحظه‌ها می‌شکفت. (ب) این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد.

(خرداد ۱۴۰۳)

۴۱۴- در سروده «گل آبی، گل سرخ کشورم که مرا می‌خواند»، «گل آبی و گل سرخ» اشاره به چه چیزی دارد؟ (خارج ۱۴۰۲)

۴۱۵- شاعر در سروده زیر، علاقه خود به محبوبش را به چه موضوعی پیوند زده‌است؟
خنده‌ات را می‌خواهم / چون گلی که در انتظارش بودم، / گل آبی، گل سرخ کشورم که مرا می‌خواند
(خرداد ۱۴۰۲)

۴۱۶- با توجه به سروده «بخند؛ زیرا خنده تو برای دستان من شمشیری است آخته»، منظور از «شمشیر آخته» چیست؟

(دی ۱۴۰۲)

(خرداد ۱۴۰۲)

۴۱۷- با توجه به ابیات زیر، مراد از «پیر خردمند» کیست؟

چه خوش فرمود آن پیر خردمند / وزین خوشتر نباشد در جهان پند
اگر خونین‌دلی از جور ایام / لب خندان بیاور چون لب جام»

(خرداد ۱۴۰۱)

۴۱۸- درک و دریافت خود را از سروده زیر بنویسید.

«و اگر دیدی، به ناگاه / خون من بر سنگ‌فرش خیابان جاری است / بخند؛ زیرا خنده تو / برای دستان من / شمشیری است آخته»

۴۱۹- کدام مفهوم با بیت «اگر خونین‌دلی از جور ایام / لب خندان بیاور چون لب جام» متناسب است؟ (خرداد ۹۹)

(الف) بردباری در برابر مشکلات روزگار (ب) توصیه به شادی در هنگام سختی

پاسخ

۴۱۲- ۱- اگر غذا و هوا (خوردن و نفس کشیدن) را از من بگیری مهم نیست، شادی و خنده‌ات را از من بگیر.

۲- اگر دیدی که من زخمی و در حال جان دادن هستم، تو شاد باش؛ زیرا خنده تو برای دستان من مانند شمشیر برکشیده‌ای است و به من توان مبارزه می‌بخشد.

۴۱۳- ب (در گزینه ب، منظور از گم شدن کلید گنج مروارید، نخندیدن، غمگین بودن که با «تبسم کن» تقابل معنایی دارد).

۴۱۴- رنگ آبی و سرخ پرچم کشور شیلی / میهن‌دوستی ۴۱۵- میهن‌دوستی

۴۱۶- شمشیر برکشیده یا آماده / خنده ۴۱۷- حافظ

۴۱۸- شادی معشوق (وطن) به شاعر امید زندگی و قدرت مبارزه می‌بخشد ۴۱۹- گزینه ب

عشق جاودانی

درس هجدهم

روان خوانی: آخرین درس - نیایش

قلمرو زبانی

معنی واژه

(شهریور ۱۴۰۱)

۴۲۰- در کدام بیت، واژه‌های هم‌معنی واژه «جبهه» به کار رفته‌است؟

الف) دلم را داغ عشقی بر جبین نه / زبانم را بیانی آتشین ده
 ب) الهی سینه‌ای ده آتش افروز / در آن سینه دلی وان دل همه سوز

املا

(خارج ۹۸)

۴۲۱- در جمله زیر شکل درست واژه نادرست املایی را بنویسید.

«و نه اهمیتی به چین‌وشکن‌های ناگزیر سالخورده‌گی می‌دهد»

دستور

(دی ۱۴۰۰)

۴۲۲- با توجه به سروده زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده‌است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن / که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند؟»
 الف) نوع حذف به کار رفته در این سروده لفظی است یا معنایی؟
 ب) زمان فعل «مانده‌است»، ماضی نقلی است یا ماضی بعید؟
 ج) کدام واژه، وابسته پیشین اسم است؟

(خرداد ۱۴۰۰)

۴۲۳- زمان افعال مشخص شده را در سروده زیر بنویسید.

آیا چیزی در مخیله آدمی می‌گنجد که قلم بتواند آن را بنگارد / اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد

۴۲۴- با توجه به عبارت «این‌گونه است که عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می‌بیند.» به سؤالات پاسخ دهید.

الف) کدام جمله به صورت «نهاد + مفعول + مسند + فعل» آمده‌است؟ ب) جمله «هسته» را مشخص کنید. (خارج ۹۹)

(خرداد ۹۹)

۴۲۵- با توجه به سروده زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

آیا چیزی در مخیله آدمی می‌گنجد که قلم بتواند آن را بنگارد / اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد؟
 الف) در این سروده، یک پیوند «هم‌پایه‌ساز» بیابید و بنویسید. ب) زمان کدام فعل، «مضارع اخباری» است؟

قلمرو ادبی

۴۲۶- با توجه به متن «با خود اندیشیدم که باز برای ما چه خوابی دیده‌اند؟ آنگاه سر خویش گرفتم و راه مدرسه در پیش.»:

الف) واژگان پدیدآورنده آرایه لفظی «سجع» کدام‌اند؟ ب) یک مورد کاربرد کنایه مشخص کنید. (شهریور ۱۴۰۱)

پاسخ

۴۲۰- الف) جبین ۴۲۱- سالخورده‌گی (نادرست)، سالخوردگی (درست): سالخورده + ی = سالخوردگی

۴۲۲- الف) لفظی (حذف فعل «مانده‌است» بعد از «نوشتن» به قرینه لفظی) ب) ماضی نقلی ج) چه

۴۲۳- بنگارد: مضارع التزامی / نکرده باشد: ماضی التزامی

۴۲۴- الف) عشق جاودانی (نهاد) + معشوق (مفعول) + جوان (مسند) + می‌بیند. (فعل) ب) این‌گونه است

۴۲۵- الف) اما ب) می‌گنجد ۴۲۶- الف) خویش و پیش ب) «برای ما چه خوابی دیده‌اند؟» یا «سر خویش گرفتم» /

خوابی برای کسی دیدن: کنایه از نقشه کشیدن، تصمیم بد گرفتن / سر خویش گرفتن: کنایه از دنبال کار خود رفتن

قلمرو فکری

معنی نثر

۴۲۷- معنی عبارات زیر را به نثر روان بنویسید.

- ۱- در این اندیشه مستغرق بودم که دیدم مرا به نام خواندند. (خرداد ۱۴۰۲)
 ۲- نهالی چند که هنگام ورود خویش غرس کرده بود، اکنون درختانی تناور شده‌اند. (خرداد ۹۹)

معنی شعر

۴۲۸- معنی سروده زیر را به نثر روان بنویسید.
 آیا چیزی در مخیله آدمی می‌گنجد که قلم بتواند آن را بنگارد / اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد؟ (خرداد ۱۴۰۰)

درک مطلب

۴۲۹- عبارت زیر بیانگر اهمیت کدام بعد از هویت ملی است؟
 «وقتی قومی به اسارت دشمن درآید و مغلوب و مهزور بیگانه گردد، تا وقتی که زبان خویش را حفظ کند، همچون کسی است که کلید زندان خویش را در دست داشته باشد.» (مرداد ۱۴۰۳)

۴۳۰- شکسپیر در بند زیر چه ویژگی‌هایی را برای عشق جاودانی برمی‌شمارد؟ (ذکر دو مورد)
 این‌گونه است که عشق جاودانی همواره معشوق را جوان می‌بیند / و نه توجهی به گردوغبار و جراحات پیری دارد. (دی ۱۴۰۲)

۴۳۱- عبارت «و آنچه را قدیمی است، قدیمی ندانم» که تو از آن منی و من از آن تو / درست مانند نخستین باری که نام زیبای تو را تلاوت کردم. کدام مفهوم را خاطر نشان می‌سازد؟
 الف) غیرت و دانایی معشوق
 ب) جاودانگی و تقدس عشق
 پ) کرامت و مهربانی معشوق
 ت) وصف‌ناپذیری و زیبایی عشق (خرداد ۱۴۰۲)

۴۳۲- مفهوم مشترک سروده‌های زیر را بنویسید.
 * یک قصه بیش نیست غم عشق وین عجب / کز هر زبان که می‌شنوم نامکرر است
 * هر روز باید ذکری واحد را مکرر بخوانم / و آنچه را قدیمی است، قدیمی ندانم «که تو از آن منی و من از آن تو» (خرداد ۱۴۰۱)

۴۳۳- در سطرهای زیر بر چه نکاتی تأکید شده است؟
 «چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن / که بتواند عشق مرا یا سجایای ارزشمند تو را بازگو کند.» (شهریور ۱۴۰۱)

۴۳۴- در سروده زیر، شکسپیر در مقام عاشق، چه ادعایی می‌کند؟
 «چیزی در مخیله آدمی می‌گنجد که قلم بتواند آن را بنگارد / اما جان صادق من آن را برای تو ترسیم نکرده باشد؟» (دی ۱۴۰۰)

پاسخ

- ۴۲۷- ۱- در این فکر فرورفته بودم که دیدم مرا به اسم صدا زدند.
 ۲- چند نهال که در هنگام ورود خود کاشته بود، اکنون درختان بزرگی شده بودند.
 ۴۲۸- فکر و خیالی در ذهن انسان نمی‌گنجد که بتواند آن را بنویسد اما روح راستگو و درست‌کردار من آن را برای تو، ای عشق جاودانی به تصویر نکشیده باشد. ۴۲۹- توجه به اهمیت زبان ملی و تلاش برای حفظ آن ۴۳۰- همواره معشوق را جوان می‌بیند، پیری برای عشق جاودانی مهم نیست. ۴۳۱- ب ۴۳۲- سخن عشق تکراری نیست و عاشق از ذکر نام معشوق خسته نمی‌شود
 ۴۳۳- شاعر عشق خود را با تازه‌ترین تعبیر بیان نموده است یا توصیف‌ناپذیری عشق. محبوب دارای بهترین خصلت‌هاست یا وصف‌ناپذیری معشوق ۴۳۴- روح راستگوی عاشق هرچه را که در ذهن آدم می‌گنجد، برای معشوق ترسیم کرده است.

سؤالات ترکیبی

قلمرو زبانی

معنی واژه

۴۳۵- معادل معنایی واژه مشخص شده در بیت «چه نیکو گفت با جمشید دستور / که با نادان نه شیون باد و نه سور» در کدام گزینه نیامده است؟
(خرداد ۱۴۰۳)

(الف) در نفیرم مرد و زن نالیده‌اند (ب) فریاد و فغان و مرحبا و آفرین به آسمان بلند شد. (ج) وین نغمهٔ محبت، بعد از من و تو ماند

۴۳۶- مترادف واژه «کلان» در عبارت «هر که مرا ببیند به حقیقت داند که از شما بسیار کلان‌ترم و جهان از شما زیادت دیده‌ام.»، کدام کلمه است؟
(خرداد ۱۴۰۳)

«یکی از مردان معمر دهکده که کتاب را بر روی زانو گشوده بود و از پس عینک ستبر خویش در آن می‌نگریست»

۴۳۷- معنی واژه «دستور»، در بیت زیر با معنی آن در کدام گزینه یکسان است؟
(خرداد ۱۴۰۱)

«چه نیکو گفت با جمشید دستور / که با نادان نه شیون باد و نه سور»

۱- گر ایدونک دستور باشد کنون

۲- تن ز جان و جان ز تن مستور نیست

۳- به دستور فرمود تا ساروان

۴- بر مصطفی بهر رخصت دوید

۴۳۸- در ابیات زیر، برای هریک از واژه‌های «الف» و «ب» یک معادل معنایی بیابید و بنویسید.
(دی ۱۴۰۰)

* سریر ملک، عطا داد کردگار تو را / به جای خویش دهد هر چه کردگار دهد

* عاشق آن باشد که چون آتش بود / گرم‌رو، سوزنده و سرکش بود

(الف) مشتاق: (ب) آورند:

املا

۴۳۹- با توجه به واژه‌های مشخص شده، کدام گزینه غلط املایی دارد؟
(خرداد ۱۴۰۳)

(الف) ولی شستش خبردار شده بود و چشمش مثل مرغ سربریده، مدام روی میز می‌دوید.

(ب) کان کمند شست خم خویش بگشاید / و بیندازد به بالا، بر درختی، گیره‌ای، سنگی / و فراز آید.

(ج) چون تیری که از شست رفته، باز نمی‌گردد، یک بار دیگر به کلام بلندپایه «از ماست که بر ماست» ایمان آوردم.

(د) آنگاه باز شکاری که شاهان او را روی شست می‌نشانند و با خویشان به شکار می‌برند، چنین گفت .....

۴۴۰- املائی درست را در جمله‌های زیر انتخاب کنید.
(خرداد ۱۴۰۳)

(الف) مهمان‌ها سخت در (محضور / محظور) گیر کرده و تکلیف خود را نمی‌دانند. (ب) تو نمایندهٔ فضلی، تو سزاوار (ثنایی / سنایی)

(ج) از آن همه زیبایی‌ها و لذت‌ها و (نشسته‌ها / نشعه‌ها) سرشار از شعر و خیال می‌شدم.

پاسخ

۴۳۵- گزینهٔ ج / (شیون: ناله و ماتم، زاری که در مصیبت و محنت برآورد). / (الف) نفیر: فریاد و زاری به صدای بلند / (ب) فغان: ناله و

زاری و فریاد / (ج) نغمه: نوا، ترانه، سرود ۴۳۶- معمر (سالخورده) / کلان: دارای سن بیشتر ۴۳۷- گزینهٔ ۳ / دستور در بیت سؤال

و گزینهٔ ۳ به معنی وزیر و در بقیهٔ گزینه‌ها به معنی اجازه ۴۳۸- (الف) گرم‌رو (عاشق نیز درست است) (ب) سریر

۴۳۹- ب / شست (انگشت شست): هم‌آوا با شصت (عدد ۶۰) ۴۴۰- (الف) محظور (املای این واژه به صورت محذور نیز آمده است)

(ب) ثنایی / ثنا (ستایش) هم‌آوا با سنا (روشنایی) (ج) نشسته‌ها

۴۴۱- از چهار گزینه زیر، در دو گزینه نادرستی املائی وجود دارد؛ آن دو را مشخص کنید. (خرداد ۱۴۰۳)
 الف) مطاع و فرمانروا - صلۀ ارحام - سوءهاضمه
 ب) حمایل و محافظ - غرض نهال - مستور و پوشیده
 ج) مغلوب و مقهور - زل زدن و نگرستن - مخاصمت و دشمنی
 د) ضماد و مرحم - بحر مکاشفت - ضجّه و فریاد

۴۴۲- در عبارت‌های زیر، املائی دو واژه نادرست است؛ درست هریک را بنویسید. (دی ۱۴۰۲)
 الف) سینه خواهم شرحه شرحه از فراق تا بگویم شرح درد اشتیاق
 ب) پیرمرد از داخل کازیۀ روی میز یک پاکت کهنه را برداشت.
 ج) نالۀ مرغ اسیر این همه بحر وطن است
 د) همچنان که می‌توانست او، اگر می‌خواست / کان کمند شست خمّ خویش بگشاید

۴۴۳- دو مورد نادرستی املائی را در گروه کلمات زیر بیابید و درست آن‌ها را بنویسید. (دی ۱۴۰۲)
 بیت‌الاحزان - تزویر و دورنگی - شیر ارقند - تریاق و پادزهر - سختی و تعب - شبه و سایه

۴۴۴- در گروه کلمات زیر، غلط‌های املائی را بیابید و شکل صحیح آن‌ها را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)
 کازیه و جاگاذی - بقولات و حبوبات - انضمام و ضمیمه - طبق و سینی - طاق و سقف مهدّب - تناول و تعدّی - خرد رفتن و ساییده شدن - قلیان و جوشش

۴۴۵- در کدام گزینه غلط املائی دیده می‌شود؟ (خرداد ۱۴۰۱)
 ۱) نهالی چند در هنگام ورود خویش در باغ غرس کرده بود.
 ۲) کتاب را بر روی زانو گشوده بود و از پس عینک ستبر خویش در آن می‌نگریست.
 ۳) چنان می‌نمود که در چهار گوشۀ اتاق، درفش ملی ما را به احتزاز درآورده باشند.
 ۴) قومی به اسارت دشمن درآید و مغلوب و مقهور گردد.

۴۴۶- در گروه کلمات زیر، سه نادرستی املائی وجود دارد؛ شکل درست آن را بنویسید. (دی ۱۴۰۱)
 حزین و غم‌انگیز، زی‌حیات و جان‌دار، ضماد و مرحم، غرس و نشانیدن، کازیه و جاگاذی، مُصر و پافشاری‌کننده، معلوف و انس‌گرفته، هول و ترسناک

۴۴۷- در گروه کلمه‌های زیر، دو مورد نادرستی املائی وجود دارد؛ درست هریک را بنویسید. (خرداد ۱۴۰۰)
 آذرم و حیا - خار و بی‌ارزش - سورت سرمای دی - زهر شمشیر و سنان

۴۴۸- در گروه کلمات زیر، سه مورد نادرستی املائی وجود دارد؛ درست هریک را بنویسید. (خرداد ۹۹)
 عملیات احداث، یقما و تاراج، چریغ آفتاب، جثۀ آدمی، صدای مهیب، آذرم و حیا، سطور و چهارپا، مسلک و روش

۴۴۹- در گروه کلمه‌های زیر، سه مورد نادرستی املائی وجود دارد؛ درست هریک را بنویسید. (شهریور ۹۹)
 حریوۀ خوب و پاک‌آیین - فخر و مباهات - طلالو پُرشکوه - تمایل و خاسته - شرحه شرحه و پاره پاره - تماشا و نظاره

۴۴۱- ب و د (غرس و مرهم) ۴۴۲- ج) بهر ۴۴۳- د) شصت ۴۴۴- طاق و سقف محدّب - خورد رفتن و ساییده شدن - غلیان و جوشش ۴۴۵- ۳) اهتزاز ۴۴۶- ذی‌حیات - مرهم - مألوف ۴۴۷- آذرم و حیا - خوار و بی‌ارزش ۴۴۸- یقما و تاراج: یغما / آذرم و حیا: آذرم / سطور و چهارپا: ستور ۴۴۹- حریوه: هریوه / طلالو: تلالو / خاسته: خواسته

۴۵۰- در گروه کلمه‌های زیر، دو مورد نادرستی املایی وجود دارد؛ شکل درست هریک را بنویسید. (خرداد ۹۸)
استیصال و درماندگی - سوءهاضمه - مسطور و پوشیده - اجین و آمیخته - مأوا و پناهگاه

۴۵۱- کدام گزینه، واژه‌ای «هم‌آوا» در زبان فارسی ندارد؟ (خرداد ۱۴۰۳)
الف) دیگر اکنون آن عماد تکیه و امید ایرانشهر / شیرمرد عرصه ناوردهای هول .... / در بن این چاه آبش زهر شمشیر و سنان گم بود.
ب) گویی جامه‌ای بود که درزی ازل به قامت ایشان دوخته بود.
ج) بیامد دو صد مرد آتش‌فروز / دمیدند گفتمی شب آمد به روز

دستور

۴۵۲- با توجه به بیت «اگر لطف تو نبود پرتوانداز / کجا فکر و کجا گنجینه راز»، کدام واژه بیت زیر، نقش دستوری یکسانی با واژه مشخص شده دارد؟ (خرداد ۱۴۰۳)
«زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست / در حق ما هرچه گوید، جای هیچ اکراه نیست»

۴۵۳- با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. (خرداد ۱۴۰۳)
«به سوزی ده کلامم را روایی / کز آن گرمی کند آتش‌گدایی»
الف) نقش ضمیر پیوسته در مصراع نخست چیست؟ ب) جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید.
ج) نقش دستوری واژه مشخص شده چیست؟

۴۵۴- نوع حذف را در موارد زیر مشخص کنید. (خرداد ۱۴۰۳)
الف) چه حرف تازه‌ای برای گفتن مانده‌است یا چه چیز تازه‌ای برای نوشتن. ب) امروز خورشید در دشت آینه‌دار من و تو

۴۵۵- در کدام گزینه «حذف به قرینه معنایی» صورت پذیرفته است؟ (خرداد ۱۴۰۲)
الف) عشق من، خنده تو / در تاریک‌ترین لحظه‌ها می‌شکفت.
ب) پادشه را کرم باید تا بر او گرد آیند و رحمت تا در پناه دولتش ایمن نشینند.
پ) گر آتش دل نهفته داری سوزد جانت، به جانت سوگند
ت) گفت: نزدیک است والی را سرای؛ آنجا شویم گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست؟

۴۵۶- زمان و نوع فعل «نخستین جمله» در همه عبارات زیر، به جز عبارت ..... یکسان است. (خرداد ۱۴۰۲)
الف) داشتم می‌گفتم آن شب نیز / سورت سرمای دی بیدادها می‌کرد.
ب) در باب آن مسئله معهود، خاطرمد داشت کم‌کم به کلی آسوده می‌شد.
پ) با تمام نیرویی که داشت می‌دوید. هرازگاهی صدای تیر یا انفجاری او را به خود می‌آورد.
ت) کار داشت به دلخواه انجام می‌یافت که ناگهان از دهنم دررفت که آخر، آقایان، حیف نیست از چنین غازی گذشت؟

پاسخ

۴۵۰- مستور و پوشیده - عجین و آمیخته ۴۵۱- ب / الف) هول (ترسناک) هم‌آوا با حول (اطراف، قدرت) / ج) صد (عدد ۱۰۰)
هم‌آوا با سد (بند، بستن) ۴۵۲- پرتوانداز نقش مسند / آگاه نیز نقش مسند دارد / نبود: فعل اسنادی / نیست (مصراع دوم): غیراسنادی /
جا: نهاد / ۴۵۳- الف) م در کلامم: مضاف‌الیه ب) از آن گرمی کند آتش‌گدایی (که: پیوند وابسته‌ساز) ج) نهاد
۴۵۴- الف) لفظی (حذف فعل «مانده‌است» بعد از نوشتن) / ب) معنایی (حذف فعل «است» در پایان مصراع)
۴۵۵- ب (رحمت [باید]: لفظی) ۴۵۶- گزینه پ / در گزینه الف: داشتم می‌گفتم: ماضی مستمر / در گزینه ب: داشت می‌شد: ماضی مستمر / در گزینه ت: داشت انجام می‌گرفت: ماضی مستمر / در گزینه ب: داشت: ماضی ساده

(شهریور ۱۴۰۱)

۴۵۷- نوع «حذف» را در هریک از عبارات زیر، مشخص کنید.

- الف) زندگی، سخت آلوده است و انسان ماندن، سخت دشوار.
ب) تو نیز تیرانا، گشادهدستی و کرامت را از درختان میوه‌دار بیاموز.

قلمرو ادبی

(خرداد ۱۴۰۳)

۴۵۸- آرایه ادبی درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- الف) عشق بر یک فرش بنشانند گدا و شاه را / سیل، یکسان می‌کند پست و بلند راه را (اسلوب معادله / متناقض نما)
ب) از سیم به سر یکی کله‌خود / ز آهن به میان یکی کمر بند (استعاره / حس آمیزی)
ج) مرد بقال، آتشین پیغام / راستی کانون گرمی بود (ایهام / حسن تعلیل)
د) ز نیرنگ هوا و از فریب آز خاقانی / دلت خلد است، خالی ساز از طاووس و شیطانش (تضمین / تلمیح)

(مرداد ۱۴۰۳)

۴۵۹- آرایه مناسب هر بیت را از ستون «ب» انتخاب نمایید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی است)

- الف) دل گرمی و دم‌سردی ما بود که گاهی / مردادمه و گاه دی‌اش نام نهادند
ب) عشق چون آید برد هوش دل فرزانه را / دزد دانا می‌کند اول چراغ خانه را
ج) بیامد دو صد مرد آتش‌فروز / دمیدند گفتی شب آمد به روز
د) خیس خون داغ سهراب و سیاوش‌ها / روکش تابوت تختی‌هاست
۱- اسلوب معادله
۲- تلمیح
۳- جناس همسان
۴- اغرق
۵- حسن تعلیل

(خرداد ۱۴۰۲)

۴۶۰- آرایه ادبی مناسب با هر سروده را در برابر آن بنویسید. (یک آرایه اضافه است)

- الف) آتش عشق است کاندلر نی فتاد / جوشش عشق است کاندلر می فتاد
ب) چون رود امیدوارم؛ بی‌تابم و بی‌قرارم / من می‌روم سوی دریا؛ جای قرار من و تو
پ) گرچه بیرون تیره بود و سرد همچون ترس / قهوه‌خانه گرم و روشن بود همچون شرم
۱- ایهام
۲- تضمین
۳- حسن تعلیل
۴- حس آمیزی

۴۶۱- آرایه‌های ادبی به کاررفته در ستون «ب» به کدام یک از بیت‌های ستون «الف» مربوط می‌شود؟

(شهریور ۱۴۰۲)

(در ستون «ب» یک مورد اضافی است.)

ستون «ب»

ستون «الف»

- الف) با این نسیم سحرخیز، برخیز اگر جان سپردیم / در باغ می‌ماند ای دوست، گل یادگار من و تو
ب) کاوس کیانی که کی‌اش نام نهادند / کی بود؟ کجا بود؟ کی‌اش نام نهادند
ج) نه در شیراز و نه در شهر گنجه / نظامی می‌شوم در قصر شیرین
۱) ایهام
۲) استعاره
۳) حس آمیزی
۴) جناس تام

پاسخ

۴۵۷- الف) حذف به قرینه لفظی (سخت دشوار است) ب) حذف به قرینه معنایی (حذف فعل بعد از منادا (تیرانا)

- ۴۵۸- الف) اسلوب معادله ب) استعاره (کله‌خود سیمین: استعاره از برف) ج) ایهام (کانون گرم: ۱- گرم بودن محیط قهوه‌خانه
۲- صمیمی بودن جمع) د) تلمیح (اشاره به این باور که طاووس پرنده‌ای بهشتی بوده است اما به خاطر همدستی با ابلیس از بهشت رانده شد).

۴۵۹- الف) حسن تعلیل ب) اسلوب معادله ج) اغراق د) تلمیح

۴۶۰- الف) حسن تعلیل ب) ایهام پ) حس آمیزی

۴۶۱- الف) ۲ (استعاره) ب) ۴ (جناس تام) ج) ۱ (ایهام)

- ۴۶۲- آرایه ادبی مناسب با هر بیت را برگزیده، در برابر آن بنویسید. (یک آرایه، اضافه است) (دی ۱۴۰۱)
- الف) یکی تازی ای برنشسته سیاه
ب) عشق بر یک فرش بنشاند گدا و شاه را
پ) در عالم پیر، هر کجا برنایی است
- ۱- ایهام همی خاک نعلش برآمد به ماه
۲- اغراق سیل یکسان می کند پست و بلند راه را
۳- حسن تعلیل عاشق بادا که عشق خوش سودایی است
۴- اسلوب معادله

تاریخ ادبیات

- ۴۶۳- کدام دو اثر از یک نویسنده یا شاعر است؟ (خرداد ۱۴۰۳)
- فی الحقیقه العشق - فیه مافیه - کلیله و دمنه - تذکره الاولیا - سندبادنامه - منطق الطیر - تمهیدات
- ۴۶۴- کدام اثر مربوط به بخش ادبیات جهان است؟ (خرداد ۱۴۰۳)
- الف) از پاریز تا پاریس (ب) قصه های دوشنبه
- ۴۶۵- نام آفرینندگان آثاری را که نویسنده آنها نادرست ذکر شده، بنویسید. (خرداد ۱۴۰۲)
- بخارای من، ایل من: محمد بهمن بیگی / تذکره الاولیا: عطار / تمهیدات: شهاب الدین سهروردی / قصه شیرین فرهاد: نظامی
- ۴۶۶- در جدول زیر، مشخص کنید که هریک از آثار گروه «الف» متعلق به کدام نویسنده در گروه «ب» است. (دی ۱۴۰۲)
- گروه الف
گروه ب (یک مورد اضافه است)
- قصه شیرین فرهاد / تمهیدات
احمد عربلو / نصرالله منشی / عین القضاة همدانی
- ۴۶۷- نام آفرینندگان آثاری که نویسنده آنها نادرست است، بنویسید. (شهریور ۱۴۰۲)
- سانتاماریا: سید مهدی شجاعی - تمهیدات: شهاب الدین سهروردی - سندبادنامه: ظهیری سمرقندی - فیه مافیه: جامی - دری به خانه خورشید: سلمان هراتی
- ۴۶۸- هریک از آثار «قصه های دوشنبه»، در حیاط کوچک پاییز در زندان، فی حقیقه العشق و قصه شیرین فرهاد» با کدام یک از توضیحات زیر متناسب است؟ (خرداد ۱۴۰۱)
- الف) کتابی است عرفانی از شیخ شهاب الدین سهروردی (ب) شعر خوان هشتم از سروده های این کتاب است.
ج) این اثر از ترجمه های عبدالحسین زرین کوب است. (د) داستانی است طنز، از احمد عربلو با موضوع دفاع مقدس
- ۴۶۹- در بین آثار زیر، نام پدید آورنده دو اثر در مقابل آن درست نوشته شده است؛ آن دو را مشخص کنید. (خرداد ۹۹)
- (فیه مافیه: مولوی) - (منطق الطیر: سنایی غزنوی) - (قصه های شیرین فرهاد: ابوالقاسم لاهوتی) - (تیرانا: محمدرضا رحمانی) - (دری به خانه خورشید: احمد عربلو)

پاسخ

- ۴۶۲- الف) ۲- اغراق (مصراع دوم) (ب) ۴- اسلوب معادله (پ) ۱- ایهام (سودا: ۱- خیال و دیوانگی ۲- معامله، تجارت)
- ۴۶۳- تذکره الاولیا، منطق الطیر (هر دو از عطار نیشابوری) ۴۶۴- ب (آلفونس دوده) ۴۶۵- تمهیدات: عین القضاة همدانی / قصه شیرین فرهاد: احمد عربلو ۴۶۶- قصه شیرین فرهاد: احمد عربلو / تمهیدات: عین القضاة همدانی
- ۴۶۷- تمهیدات: عین القضاة همدانی / فیه مافیه: مولوی
- ۴۶۸- الف) فی حقیقه العشق (ب) در حیاط کوچک پاییز در زندان (ج) قصه های دوشنبه (د) قصه های شیرین فرهاد
- ۴۶۹- (فیه مافیه: مولوی) / (تیرانا: محمدرضا رحمانی)

قلمرو فکری

درک مطلب

(خرداد ۱۴۰۳)

۴۷۰- کدام گزینه بار معنایی منفی ندارد؟

(الف) دیدم، توطئه ما دارد می‌ماسد. (ب) اندیشیدم که باز برای ما چه خوابی دیده‌اند. (ج) دیدم چشم بد دور، آقا و اترقیده‌اند

۴۷۱- با توجه به ستون «الف» مفهوم مناسب هر بیت در ستون «ب» را مشخص کنید. (در ستون ب یک مورد اضافی است)

(خرداد ۱۴۰۳)

ستون ب

ستون الف

- الف) گفت: می‌باید تو را تا خانه قاضی برم / گفت: رو، صبح آی، قاضی نیمه‌شب بیدار نیست
 ب) خانه‌ای کاو شو از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الحنن است
 ج) سودای عشق از زیرکی جهان بهتر ارزد و دیوانگی عشق بر همه عقل‌ها افزون آید.
 د) راستی خاتم فیروزه بواسحاقی / خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود
- ۱- برتری عشق بر عقل
 ۲- ناپایداری حکومت‌ها
 ۳- تقدس عشق
 ۴- فساد و غفلت حاکمان
 ۵- بیگانه‌ستیزی

۴۷۲- مفهوم مناسب هر بیت را از ستون «ب» مشخص کنید. (در ستون ب یک مورد اضافی است) (مرداد ۱۴۰۳)

ستون ب

ستون الف

- الف) شو منفجر ای دل زمانه / وان آتش خود نهفته میسند
 ب) ز خورشید و از آب و از باد و خاک / نگرده تبه نام و گفتار پاک
 ج) سیاوش چنین گفت کای شهریار / که دوزخ مرا زین سخت گشت خوار
 د) هرگز دلم برای کم و بیش غم نداشت / آری نداشت غم که غم بیش و کم نداشت
- ۱- جاودانگی نام نیک
 ۲- ترجیح مرگ بر ننگ
 ۳- وارستگی
 ۴- جاه‌طلبی
 ۵- دعوت به ظلم‌ستیزی

۴۷۳- هر یک از موارد زیر، با کدام مورد در جدول داده‌شده مفهوم مشترکی دارد؟ (یک مورد در جدول اضافی است)

الف) کاووس کیانی که کی‌اش نام نهادند / کی بود؟ کجا بود؟ کی‌اش نام نهادند؟ (خرداد ۱۴۰۱)

ب) حتی درختش، غارش، کوهش، هر صخره سنگش و سنگریزه‌اش آیات وحی بر لب دارد.

ج) شیرمردی باید این ره را شگرف / زان که ره دور است و دریا ژرف ژرف

- ۱) نی حدیث راه پر خون می‌کند / قصه‌های عشق مجنون می‌کند
 ۲) راستی خاتم فیروزه بواسحاقی / خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود
 ۳) من نمازم را وقتی می‌خوانم / که اذانش را باد گفته باشد سر گلدسته سرو / .....
 ۴) هر که جز ماهی، ز آبش سیر شد / هر که بی روزی است، روزش دیر شد

پاسخ

۴۷۰- گزینه الف / توطئه ما دارد می‌ماسد: نقشه ما دارد عملی می‌شود، داریم به نتیجه می‌رسیم. / خوابی برای کسی دیدن: کنایه از

نقشه کشیدن، تصمیم بد گرفتن / چشم بد دور آقا و اترقیده‌اند: بلا به دور، آقا تنزل کرد، پسروی کرد. (متضاد پیشرفت)

۴۷۱- الف) ۴ (ب) ۵ (ج) ۱ (د) ۲

۴۷۲- الف) ۵ (ب) ۱ (ج) ۲ (د) ۳

۴۷۳- الف) ۲ (ب) ۳ (ج) ۱

۴۷۴- هر یک از بیت‌های ردیف «اول» با کدام یک از مفاهیم ردیف «دوم»، متناسب است؟ آن‌ها را به هم ربط دهید.

(خرداد ۹۹)

(در ستون «دوم»، یک مفهوم اضافی است)

ردیف دوم

ردیف اول

(۱) بیان نابسامانی‌های جامعه

الف) سیاوش بدو گفت انده مدار / کزین سان بود گردش روزگار

(۲) ابراز خشم بر دشمن

ب) گفت: مستی، زان سبب افتان و خیزان می‌روی / گفت: جرم راه رفتن نیست، ره هموار نیست

(۳) بیگانه‌ستیزی

ج) شیرمردی باید این راه را شگرف / زان که ره دور است و دریا ژرف

(۴) تقدیرگرایی

د) خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌الجزن است

(۵) بیان دشواری‌های راه عشق

پاسخ

۴۷۴- الف) ۴ (ب) ۱ (ج) ۵ (د) ۳

@valimasoudi44

درسنامه کامل فارسی دهم، یازدهم و دوازدهم:

تهیه و تنظیم: ولی مسعودی

- ◀ بررسی دقیق قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- ◀ بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ◀ پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- ◀ بررسی دقیق آرایه‌های ادبی و نکات دستوری ابیات و عبارات
- ◀ واژگان هم‌آوا همراه با معنای آن‌ها: ثنا (ستایش)، سنا (روشنایی)
- ◀ آموزش درست نویسی واژه‌ها: ب + انداز = بینداز (درست)، یانداز (نادرست)
- ◀ ارائه نمونه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی به صورت درس به درس همراه با پاسخنامه

◀ برای تهیه نسخه کامل درسنامه دهم، یازدهم و دوازدهم با شماره ۱۷۰۷ - ۱۷۸ - ۰۹۱۱ تماس بگیرید.

نمونه‌ای از درسنامه فارسی دهم - درس ۶: مهر و وفا

۵- صبا بر آن سر زلف ار دل مرا بینی ز روی لطف بگویش که جا نگه دارد

فکری: ای باد صبا، [از تو می‌خواهم] اگر دل مرا در زلف معشوق دیدی، محبتی کن و به دلم بگو که جای خود را حفظ کند. (زلف یار جایگاه دل عاشق)

فکری ادبی: «مورد خطاب قرار گرفتن صبا» و «گفتن به دل»: تشخیص و استعاره / باد صبا: نماد پیام‌رسانی / بر، سر: جناس ناهمسان (ناقص)

فکری زبانی: * صبا: بادی که از طرف شمال شرقی وزد؛ باد بهاری / صبا: هم‌آوا با سبا (نام شهر بلقیس) / ار: مخفف «اگر» /

بیت: چهار جمله / صبا: منادا (حذف فعل به قرینه معنایی) / ضمیر متصل «ش» در بگویش: متمم (به او بگو) و مرجع آن: دل /

بیت دارای سه مفعول: ۱- دل: مفعول فعل «بینی» ۲- «جا نگه دارد»: مفعول فعل «بگو» ۳- جا: مفعول فعل «نگه دارد» /

@valimasoudi44

۰۹۱۱ - ۱۷۸ - ۱۷۰۷

نمونه‌ای از درسنامه فارسی یازدهم - درس ۱۲: کاوه دادخواه

۳- هنر خوار شد، جادویی ارجمند - نهان راستی، آشکارا گزند

فکری: فضیلت و شایستگی بی‌ارزش شد و جادوگری ارزشمند شد. راستی و درستی از بین رفت و آسیب و ستم آشکار شد. (جابه‌جایی ارزش‌ها)

ادبی: هنر و جادویی - خوار و ارجمند - نهان و آشکارا - راستی و گزند: تضاد

زبانی: * هنر: فضیلت، استعداد، شایستگی، لیاقت / گزند: آسیب، رنج، ظلم

حذف فعل «شد» به قرینه لفظی: جادویی ارجمند [شد]، راستی نهان [شد]، گزند آشکارا [شد] / هنر، جادویی، راستی، گزند: نهاد /

خوار، ارجمند، نهان، آشکارا: مسند / خوار (پست، بی‌ارزش): هم‌آوا با خار (تیغ گیاه)

فارسی ۳ دوازدهم

شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس پژوهی
- معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب
- ارائه سؤالات امتحانی به صورت درس به درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی ۲ یازدهم

شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس پژوهی
- معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب
- ارائه سؤالات امتحانی به صورت درس به درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی ۱ دهم

شاخه فنی و حرفه‌ای و کاردانش

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- پاسخ سؤالات کارگاه درس پژوهی
- معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب
- ارائه سؤالات امتحانی به صورت درس به درس با پاسخ تشریحی
- نمونه سؤالات امتحانی نوبت اول و دوم با پاسخ تشریحی

فارسی ۳ دوازدهم

رشته‌های ریاضی - تجربی - انسانی - معارف

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی
- به صورت درس به درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی ۲ یازدهم

رشته‌های ریاضی - تجربی - انسانی - معارف

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی
- به صورت درس به درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی

فارسی ۱ دهم

رشته‌های ریاضی - تجربی - انسانی - معارف

ویرایش جدید
۱۴۰۳

- بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر
- بررسی دقیق نکات دستوری ابیات و عبارات
- پاسخ سؤالات کارگاه متن پژوهی
- بررسی و تحلیل تمامی ابیات مندرج در کارگاه متن پژوهی
- ارائه سؤالات امتحانات نهایی و تألیفی
- به صورت درس به درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری با پاسخ تشریحی